సమావేశము - **XVIII**
వాల్యూము - **IV**
నెం. **2**

వెల : రూ. **52-00**
6 ఫిబ్రవరి, **2023**
సోమవారము

తెలంగాణ శాసన పరిషత్తు కార్యకలాపాలు

అధికార నివేదిక

విషయ సూచిక

			పేజీ. నెం.
I.	**2023-24** సంవత్సరానికిగాను గౌరవనీయులైన ఆర్థిక శాఖమాత్యులు సభలో బడ్జెట్ ప్రవేశపెట్టుట	...	**1**

తెలంగాణ శాసన పరిషత్తు

ప్రధాన అధికారులు

ఛైర్మన్	:	శ్రీ గుత్తా సుఖేందర్ రెడ్డి
ప్యానెల్ ఛైర్మన్లు	:	శ్రీ డి. రాజేశ్వర్ రావు
		శ్రీ ఫారూక్ హుస్సేన్
కార్యదర్శి	:	డా. వి. నరసింహాచార్యులు
సంయుక్త కార్యదర్శులు	:	శ్రీ ఎస్. దుర్గాప్రసాద్
		శ్రీ సి.హెచ్. ఉపేందర్ రెడ్డి
ఉప కార్యదర్శులు	:	శ్రీమతి వి.ఎస్. ప్రసన్నకుమారి
		శ్రీ ఇ. సంజీవ రావు
సహాయ కార్యదర్శులు	:	శ్రీమతి బి. ప్రమీల
		శ్రీమతి యస్. నాగమణి
		శ్రీ డి. శ్రీనివాసులు
		శ్రీ ఎమ్. రఘుమా రెడ్డి
		శ్రీ ఎ. సుధాకర్
		శ్రీమతి ఎ. పద్మాసిని
		శ్రీ పి. శ్రీనివాస్
		శ్రీమతి ఎస్.వి.వి. సత్య శ్రీ
		శ్రీ ఎస్. సుజిత్ కుమార్
		శ్రీ కె. భాస్కర శ్రీనివాస్
చీఫ్ రిపోర్టర్	:	శ్రీ బేతి వీరా రెడ్డి

తెలంగాణ శాసన పరిషత్తు కార్యకలాపములు

అధికార నివేదిక

(పద్దెనిమిదవ సమావేశము - నాలుగవ విడత సమాగమం - 2వ రోజు)

సోమవారము, ఫిబ్రవరి 6, 2023

(సభ ఉ.గం. 10.30 లకు ప్రారంభమైనది)

(గౌరవ చైర్మన్ అధ్యక్ష స్థానములో ఉన్నారు)

MR. CHAIRMAN:- Now, I request Sri Vemula Prashanth Reddy, Hon'ble Minister for Roads & Buildings, Legislative Affairs and Housing to present the Annual Financial Statement (Budget) for the Financial Year 2023-2024 on behalf of the Hon'ble Minister for Finance.

శ్రీ వేముల ప్రశాంత్ రెడ్డి:- గౌరవ అధ్యక్షా..!

2023 ఫిబ్రవరి, 6వ తేదీన తెలంగాణ రాష్ట్ర శాసనసభకు

2023-24 వార్షిక బడ్జెట్ సమర్పిస్తూ......

గౌరవనీయులు, ఆర్థిక శాఖామాత్యులు

శ్రీతన్నీరు హరీశ్ రావు గారి ప్రసంగం

గౌరవ అధ్యక్షా....!

1. గౌరవ ముఖ్యమంత్రి శ్రీ కల్వకుంట్ల చంద్రశేఖర్ రావుగారి సారథ్యంలో తెలంగాణ రాష్ట్రం ఎనిమిదిన్నరేండ్ల స్వల్పకాలంలోనే అత్యంత ప్రగతిశీల రాష్ట్రంగా రూపుదిద్దుకున్నది. ప్రజాసంక్షేమంలోనూ, అభివృద్ధిలోనూ యావత్ దేశానికి ఆదర్శప్రాయంగా నిలిచింది. "తెలంగాణ ఆచరిస్తుంది దేశం అనుసరిస్తుంది" అని చెప్పుకునే స్థాయికి చేరుకున్నది. ఇది రాష్ట్ర ప్రజలందరికీ గర్వకారణం.

2. మానవీయమైన దృక్పథం, నిర్మాణాత్మకమైన ఆలోచన, దార్శనికమైన ప్రణాళికా రచన, పారదర్శకమైన "పరిపాలన వీటన్నిటి మేలు కలయిక అయిన తెలంగాణ మోడల్" నేడు జాతీయ, అంతర్జాతీయ స్థాయిలో మన్ననలు పొందుతున్నది.

3. ఆర్థిక మాంద్యం, కరోనా వంటి సంక్షోభాలు ఎదురైనప్పటికీ తట్టుకొని తెలంగాణ బలీయమైన ఆర్థిక శక్తిగా నిలబడగలిగింది. సంక్షోభ సమయాలలోనూ సమర్థవంతమైన ఆర్థిక నిర్వహణ చేస్తూ ప్రజా సంక్షేమ పథకాలను భారీ ఎత్తున నిరాటంకంగా అమలు చేయగలగటం తెలంగాణ ప్రభుత్వానికి మాత్రమే సాధ్యమైంది.

4. రాష్ట్రంలోని అన్ని సామాజికవర్గాల ప్రజల ఆకాంక్షలకు అనుగుణంగా, గ్రామీణ, పట్టణ, నగర ప్రాంతాలకు సమ ప్రాధాన్యతనిస్తూ సమగ్రాభివృద్ధిని సాధిస్తూ ముందుకు సాగుతున్నాం. అప్రతిహతంగా కొనసాగుతున్న తెలంగాణ ప్రగతి ప్రస్థానంలో భాగంగా 2023-24 ఆర్థిక సంవత్సర వార్షిక బడ్జెట్‌ను ప్రవేశపెడుతున్నాను. నాకు ఈ సదవకాశం కల్పించిన గౌరవ ముఖ్యమంత్రిగారికి హృదయ పూర్వక కృతజ్ఞతలు తెలియజేస్తున్నాను.

ఆర్థిక వృద్ధి

5. తెలంగాణ ఏర్పడే నాటికి రాష్ట్ర ఆర్థిక పరిస్థితి దయనీయంగా ఉండేది. రాష్ట్రఏర్పాటుకు ముందు రెండేళ్లలో జీఎస్డీపీ వార్షిక వృద్ధి రేటు 12 శాతం మాత్రమే. ఇది జాతీయ వృద్ధి రేటు అయిన 13.4 శాతం కంటే తక్కువ. రాష్ట్రం

ఆవిర్భవించిన తరువాత గౌరవ ముఖ్యమంత్రి కేసీఆర్ గారు పటుతరమైన ఆర్థిక క్రమశిక్షణతో, పటిష్టమైన కార్యాచరణ చేపట్టడంవల్ల జీఎస్డీపీ క్రమేణా పెరుగుతూ వచ్చింది. ప్రభుత్వ ఆదాయాన్ని అత్యధికంగా పెట్టుబడి వ్యయానికి వినియోగించటం, అభివృద్ధికి, సంక్షేమానికి సమ ప్రాధాన్యమివ్వడంతో సమ్మిళిత అభివృద్ధి సాకారమవుతున్నది. ఈ అభివృద్ధి మోడల్ గురించి ఊరువాడ, ప్రతీ రాష్ట్రంలోను విశేషంగా చర్చ జరుగుతున్నది. తెలంగాణ మోడల్ అభివృద్ధి యావత్ దేశంలోను రావాలని ప్రజలు కోరుకుంటున్నారు.

6. 2014-15 నుంచి 2019-20 వరకు రాష్ట్రవార్షిక జీఎస్డీపీ వృద్ధి రేటు 13.2 శాతానికి పెరిగింది. ఇదే సమయంలో దేశ జీడీపీ వృద్ధి రేటు 10.2 శాతానికి తగ్గింది. కరోనా వల్ల ఏర్పడిన సంక్షోభం ప్రపంచ ఆర్థిక వ్యవస్థను కుదిపేసింది. ఈ సంక్షోభం నుంచి తెలంగాణ ఆర్థిక వ్యవస్థ అనతికాలంలోనే బయటపడి, సుస్థిరంగా ముందుకు సాగుతున్నది.

అభివృద్ధి పథంలో తెలంగాణ

7. 2017-18 నుంచి 2021-22 సంవత్సరాల మధ్యన దక్షిణాది రాష్ట్రాల్లో తెలంగాణ అత్యధిక తలసరి ఆదాయం వృద్ధి రేటు 11.8 శాతం నమోదు చేసి రికార్డు సృష్టించింది. దేశంలో అత్యంత వేగంగా అభివృద్ధి చెందుతున్న రాష్ట్రం తెలంగాణ అని నీతి ఆయోగ్ నివేదికలో పేర్కొన్నది. తెలంగాణ రాష్ట్రం ఏర్పడినప్పటి నుండి ప్రతీ సంవత్సరం రాష్ట్ర జిఎస్డీపీ (GSDP) వృద్ధి రేటు, దేశ వృద్ధి రేటు కంటే ఎక్కువ నమోదు అవుతుంది.

8. 2014-15 సంవత్సరంలో దేశ జిడిపిలో రాష్ట్రవాటా 4.1 శాతం ఉండగా, 2020-21 నాటికి 4.9 శాతానికి పెరిగింది. దేశ జనాభాలో కేవలం 2.9 శాతం మాత్రమే తెలంగాణలో ఉండగా, దేశ జి.డి.పి.లో తెలంగాణ భాగస్వామ్యం 4.9 శాతం కావడం మనందరికీ గర్వకారణం. దేశంలోని 18ప్రధాన రాష్ట్రాలతో పోల్చితే, తెలంగాణ మెరుగైన వృద్ధి రేటును సాధిస్తున్నది. 2015-16 నుండి 2021-22 వరకు 12.6 శాతం జీఎస్డీపి సగటు వార్షిక వృద్ధిరేటుతో, తెలంగాణ 3వ స్థానంలో ఉంది.

9. తెలంగాణ రాష్ట్రం ఏర్పడిన తరువాత ప్రధాన రంగాల్లోనూ, ఉప రంగాల్లోనూ గణనీయమైన వృద్ధి రేటు సాధిస్తున్నది. ఉదాహరణకు వ్యవసాయం, దాని అనుబంధ రంగాల్లో వచ్చిన అభివృద్ధితో మత్స్య సంపద, పశు సంపద భారీగా పెరిగింది. చేపల ఉత్పత్తి ప్రతికూల వృద్ధిరేటు నుండి రెండంకెల వృద్ధిరేటుకు చేరుకుంది. ఇది రాష్ట్రం చేపట్టిన నీటిపారుదల ప్రాజెక్టుల వల్ల సాధ్యమయింది. ఇదేవిధంగా ద్వితీయ మరియు తృతీయ రంగంలోని ఐ.టీ., వాణిజ్యం, విద్యుత్తు, రవాణా, హోటళ్లు తదితర సేవారంగాల్లో అధిక వృద్ధి రేటు నమోదవుతున్నది. ప్రపంచవ్యాప్తంగా ఆర్థిక మాంద్యం ఏర్పడినా, దాని ప్రభావం తెలంగాణ రాష్ట్రంపై అంతగా లేదు. రాష్ట్రంలో వినియోగంతో పాటు, అన్ని రంగాల్లో పెట్టుబడులు పెరగడం వల్లనే ఇది సాధ్యమవుతున్నది.

తలసరి ఆదాయం

10. రాష్ట్రం సాధించిన ఆర్థికవృద్ధికి మరో కొలమానం తలసరి ఆదాయం. 2013-14 సంవత్సరంలో 1,12,162 రూపాయలు ఉన్న రాష్ట్ర తలసరి ఆదాయం, 2022-23లో 3,17,115 రూపాయలు ఉండవచ్చని అంచనా, ఇది జాతీయ సగటు అయిన 1,70,620 రూపాయల కంటే 86 శాతం ఎక్కువ. జాతీయ తలసరి ఆదాయంకన్నా, తెలంగాణ తలసరి ఆదాయం 1,46,495 రూపాయలు ఎక్కువగా ఉంది. ఇది తెలంగాణ రాష్ట్రం సాధించిన అపూర్వమైన ప్రగతికి నిదర్శనం.

ఆర్థిక వృద్ధికి ఆటంకాలు కల్పిస్తున్న కేంద్రం :

11. ఒకవైపు రాష్ట్రం వేగంగా అభివృద్ధి చెందుతుంటే, కేంద్ర ప్రభుత్వం అడ్డంకుల మీద అడ్డంకులు సృష్టిస్తున్నది. సాగునీటి ప్రాజెక్టులను సత్వరంగా పూర్తి చేయడం కోసం

తెలంగాణ ప్రభుత్వం ఎఫ్.ఆర్.బీ.ఎం. పరిధికి లోబడి బడ్జెటేతర రుణాలు సమీకరించింది.

12. ప్రస్తుత ఆర్థిక సంవత్సరానికి మనకున్న ఆర్థిక సామర్థ్యం మేరకు రుణ పరిమితిని 53,970 కోట్లుగా బడ్జెట్‌లో పొందుపరిచి, ఈ సభలో ఆమోదించుకొన్నాం. కానీ కేంద్ర ప్రభుత్వం ఏకపక్షంగా 15,033 కోట్లు కోత పెట్టి ఈ పరిమితిని 38,937 కోట్లకు తగ్గించింది. ఈ నిర్ణయం పూర్తిగా అసంబద్ధమైనది.

13. కేంద్ర ప్రభుత్వం ఫెడరల్ స్ఫూర్తికి విరుద్ధంగా ఈ తరహాలో పెడుతున్న ఆంక్షలు, తీసుకుంటున్న నిర్ణయాలు రాష్ట్రాల హక్కులను కాలరాస్తున్నాయి.

14. ప్రస్తుతం అధికారంలో ఉన్న కేంద్రప్రభుత్వం ఆర్థికసంఘం చేసే సిఫారసులను యధాతథంగా అమలుపరిచే సత్సంప్రదాయానికి తిలోదకాలిచ్చింది. పన్నుల వాటాలో తెలంగాణకు 2019-20 సంవత్సరంలో ఇచ్చిన మొత్తానికి తగ్గకుండా 723 కోట్లు స్పెషల్ గ్రాంట్ ఇవ్వాలని, పోషకాహార కార్యక్రమాల కోసం 171 కోట్లు గ్రాంటు ఇవ్వాలని 15వ ఆర్థిక సంఘం చెప్పినప్పటికీ కేంద్రం ఇవ్వకుండా మొండి చెయ్యి చూపింది. 2021-26 సంవత్సరాలకు గానూ 15వ ఆర్థిక సంఘం తెలంగాణ రాష్ట్రానికి 5,374 కోట్లు గ్రాంటుగా ఇవ్వాలని సిఫారసు చేస్తే ఇవి కూడా ఇవ్వకుండా కేంద్రం తెలంగాణకు తీవ్రమైన అన్యాయం చేసింది. దేశ చరిత్రలో ఏ ప్రభుత్వమూ ఈ విధంగా ఆర్థిక సంఘం సిఫార్సులను బేఖాతరు చేయలేదు.

15.ఆంధ్రప్రదేశ్ పునర్వ్యవస్థీకరణ చట్టంలోని 94(1) సెక్షన్ ప్రకారం తెలంగాణ, ఆంధ్రప్రదేశ్ రెండు రాష్ట్రాల్లోనూ కేంద్ర పన్నులలో రాయితీలు ప్రకటించి తద్వారా ఆర్థిక, పారిశ్రామిక, అభివృద్ధి కోసం ప్రత్యేక చర్యలు తీసుకోవాలి. కానీ కేంద్ర ప్రభుత్వం నామమాత్రపు రాయితీలతో ఉభయ రాష్ట్రాల ప్రయోజనాలనూ దెబ్బతీసింది.

16. విభజన చట్టంలోని 94 (2) సెక్షన్ ప్రకారం వెనుకబడిన జిల్లాల అభివృద్ధికోసం కేంద్రం నిధులు కేటాయించాలి. ఇందుకోసం కేంద్ర ప్రభుత్వం ఏడాదికి 450 కోట్లు చొప్పున తెలంగాణకు ఇవ్వాల్సి ఉండగా మూడు సంవత్సరాలకు సంబంధించి 1,350 కోట్లు ఇవ్వనేలేదు.

17. తెలంగాణ ప్రభుత్వం చేపట్టిన మిషన్ భగీరథ పథకానికి 19,205 కోట్లు, మిషన్ కాకతీయ పథకానికి 5,000 కోట్లు ఇవ్వాలని నీతి ఆయోగ్ కేంద్ర ప్రభుత్వానికి సిఫారసు చేసింది. కానీ కేంద్ర సర్కారు ఒక్క పైసా కూడా ఇవ్వలేదు.

18. రాష్ట్రంలో పదేండ్ల పాటు సుస్థిర అభివృద్ధికోసం అవసరమైన చర్యలు తీసుకోవాలని పునర్వ్యవస్థీకరణ చట్టంలోని 13వ షెడ్యూల్ కేంద్ర ప్రభుత్వాన్ని నిర్దేశించింది. కానీ చాలా అంశాలను పరిష్కరించకుండా కేంద్ర ప్రభుత్వం నిష్క్రియాపరత్వాన్ని ప్రదర్శిస్తున్నది.

19. రాష్ట్రంలో కాజీపేట రైల్వే కోచ్ ఫ్యాక్టరీ, బయ్యారం స్టీల్ ప్లాంట్, గిరిజన యూనివర్సిటీని స్థాపించాలని పునర్వ్యవస్థీకరణ చట్టం స్పష్టంగా పేర్కొన్నది. ఎనిమిదిన్నరేండ్లయినా ఈ హామీలు నెరవేరలేదు. పైగా మంజూరైన ఐటీఐఆర్ ప్రాజెక్టును రాష్ట్రానికి రాకుండా చేసింది.

20. నదీజలాల చట్టం సెక్షన్ 3ను అనుసరించి నూతన రాష్ట్రమైన తెలంగాణకు రావాల్సిన కృష్ణా జలాల వాటాను నిర్ణయించాలని బ్రజేష్ కుమార్ ట్రిబ్యునల్‌కు కేంద్రం సూచించవలసి ఉంది. కానీ కేంద్రం చేస్తున్న అకారణమైన కాలయాపన వల్ల రాష్ట్ర ప్రయోజనాలకు తీవ్ర విఘాతం కలుగుతున్నది. ముఖ్యంగా తెలంగాణ ప్రభుత్వం కృష్ణా నదిపై తలపెట్టిన పాలమూరు-రంగారెడ్డి ఎత్తిపోతల పథకం, డిండి వంటి ప్రాజెక్టుల నిర్మాణానికి ఆటంకం కలుగుతున్నది. ట్రిబ్యునల్ తీర్పుల పేరిట దశాబ్దాల తరబడి జరుగుతున్న అర్థం పర్థం లేని కాలయాపనను తెలంగాణ ప్రభుత్వం తీవ్రంగా నిరసిస్తున్నది.

21. 2022ఆగస్టులో కేంద్ర విద్యుత్ శాఖ బకాయిల చెల్లింపు పేరిట ఇచ్చిన ఉత్తర్వు తెలంగాణ పట్ల కేంద్రం ప్రదర్శిస్తున్న వివక్షకు మరో నిదర్శనం. విద్యుత్తు సరఫరాకు సంబంధించి 3,441.78 కోట్లను అసలు కింద, 3,315.14 కోట్లను వడ్డీ కింద లెక్క వేసి మొత్తంగా 6,756.92 కోట్లను తెలంగాణ డిస్కంలు ఏపీ జెన్‌కోకు 30 రోజుల్లోగా చెల్లించాలని రాష్ట్ర ప్రభుత్వానికి కేంద్ర విద్యుత్తు శాఖ ఆదేశాలిచ్చింది.

22. విద్యుత్తు వినియోగానికి సంబంధించి ఆంధ్రప్రదేశ్ నుంచి మన రాష్ట్రానికి రావాల్సిన 17,828 కోట్ల బకాయిలు ఇప్పించాలని కేంద్ర ప్రభుత్వానికి, కేంద్ర హోంమంత్రిత్వ శాఖకు పలుమార్లు విజ్ఞప్తులు చేసినప్పటికీ కేంద్రం పట్టించుకోవడంలేదు. చివరకు కోర్టును ఆశ్రయించడం తప్ప తెలంగాణకు మరో మార్గం లేకపోయింది.

23. 2014-15 రాష్ట్రం ఏర్పడిన కొత్తలో కేంద్ర పథకాల కింద ఇవ్వాల్సిన 495 కోట్ల రూపాయలను కేంద్ర మంత్రిత్వ శాఖలు బాధ్యతా రహితంగా ఆంధ్రప్రదేశ్‌కు బదిలీ చేశాయి. ఉద్దేశ్యపూర్వకంగానో లేక పొరపాటుననో జరిగిన ఈ అన్యాయాన్ని సవరించమని తెలంగాణ ప్రభుత్వం చేస్తున్న విజ్ఞప్తులను కేంద్రం పెడచెవిన పెడుతున్నది. ఆంధ్రప్రదేశ్ ఖాతాలో వేసిన నిధులను తెలంగాణకు తిరిగి సర్దుబాటు చేయడంలో కేంద్రం నిర్లక్ష్యాన్ని ప్రదర్శిస్తున్నది. సాక్ష్యాత్తు పార్లమెంటు ఆమోదించిన పునర్వ్యవస్థీకరణ చట్టంలో పేర్కొన్న అనేక అంశాలను కేంద్ర ప్రభుత్వం అమలు చేయకపోవడం పూర్తిగా అప్రజాస్వామికం.

24. కేంద్రం సహకారం లేకపోయినా, గత ఎనిమిదిన్నరేండ్లలో తెలంగాణ రాష్ట్రం సాధించిన గణనీయమైన ప్రగతి వివరాలను సంక్షిప్తంగా సభ ముందుంచుతున్నాను.

వ్యవసాయ రంగం

25. ప్రాథమిక రంగమైన వ్యవసాయ అభివృద్ధియే ఇతర రంగాల అభివృద్ధికి ఆధారభూతంగా నిలుస్తుంది. సుసంపన్నమైన వ్యవసాయానికి ప్రతీకగా తెలంగాణ నేడు దేశానికి దిశా నిర్దేశనం చేస్తున్నది. తెలంగాణలో అమలవుతున్న విధంగా రైతు సంక్షేమ విధానాలు తమ రాష్ట్రాలలోనూ అమలు చేయాలని రైతులు ఆయా రాష్ట్ర ప్రభుత్వాల మీద ఒత్తిడి తెస్తున్నారు.

26. ఒకప్పుడు సంక్షోభంలో కూరుకొని అల్లాడిన తెలంగాణ వ్యవసాయానికి తిరిగి జవజీవాలను అందించడంలోనూ, నిరాశ నిస్పృహలతో కొట్టుమిట్టాడే రైతుల్లో తిరిగి ధైర్యాన్నీ, ఆత్మవిశ్వాసాన్ని నింపడంలోనూ ప్రభుత్వం పూర్తిగా సఫలీకృతమైంది. ప్రభుత్వం చేసిన అసాధారణ కృషితో నాడు కరువుకాటకాలతో అలమటించిన తెలంగాణ నేడు సుజల, సుఫల, సస్యశ్యామల తెలంగాణగా అవతరించింది. అపూర్వమైన, అద్భుతమైన ఈ పరివర్తనకు ముఖ్యమంత్రి కేసీఆర్‌గారే కర్త, కర్మ, క్రియగా నిలిచారు. అందుకే రాష్ట్రంలోని కర్షక సోదరులు వారిని రైతు బాంధవుడిగా భావిస్తున్నారు. నిండు హృదయంతో ఆశీర్వదిస్తున్నారు.

27. తెలంగాణ రాష్ట్రం ఏర్పాటుకు ముందు పదేండ్లలో వ్యవసాయం, వ్యవసాయ అనుబంధ రంగాలకు అప్పటి ప్రభుత్వాలు కేవలం 7,994 కోట్ల నిధులు ఖర్చు చేయగా, రాష్ట్రం ఆవిర్భవించినప్పటినుంచి 2023 జనవరి వరకు తెలంగాణ ప్రభుత్వం 1 లక్షా 91 వేల 612 కోట్ల రూపాయలు, అంటే 20 రెట్లు నిధులు అధికంగా ఖర్చు చేసింది.

28. నిలువెల్లా రైతు స్వభావాన్ని నింపుకున్న రాష్ట్ర ముఖ్యమంత్రి కేసీఆర్ గారి పాలనలో రైతుల కళ్ళలో దీనత్వం తొలిగి, ధీరత్వం తొణికిసలాడుతున్నది.

29. గతంలో ఏ ముఖ్యమంత్రి చేయని విధంగా రైతు బంధు, రైతు బీమా, వ్యవసాయానికి 24 గంటలపాటు నిరంతరాయంగా నాణ్యమైన ఉచిత విద్యుత్తు, రైతు రుణమాఫీ, చెరువుల పునరుద్ధరణ, పెండింగ్ ప్రాజెక్టులను పూర్తి చేయడం, భారీ ప్రాజెక్టుల నిర్మాణం, సకాలంలో ఎరువులు, విత్తనాల పంపిణీ, కల్తీ విత్తనాల నియంత్రణ,

వ్యవసాయ విస్తరణాధికారుల నియామకం, రైతు వేదికలు, పంట కల్లాల నిర్మాణం, రైతు బంధు సమితుల ఏర్పాటు.. ఒకటా, రెండా.. లెక్కకు మించిన అద్భుతమైన పథకాలను, సంస్కరణలను అమలులోకి తీసుకొచ్చారు. దుక్కిదున్నింది మొదలుకొని పండిన ప్రతిగింజా కొనుగోలు చేసేదాకా అడుగడుగునా రైతన్నకు కొండంత అండగా ప్రభుత్వాన్ని నిలిపారు.

30. రైతన్నలకు ఛార్జీలు లేకుండా కరెంటును, పన్నులు లేకుండా సాగునీటినీ అందిస్తున్న ఒకే ఒక రాష్ట్రం మన తెలంగాణ రాష్ట్రం. ఈ అద్భుతమైన చర్యల పర్యవసానంగానే నేడు దేశ వ్యవసాయ వృద్ధిరేటు కంటే తెలంగాణ వ్యవసాయ వృద్ధి రేటు దాదాపు రెండు రెట్లు అధికంగా ఉంది.

31. దేశ వ్యవసాయ వృద్ధి రేటు 4 శాతం కాగా తెలంగాణ వ్యవసాయ వృద్ధి రేటు 7.4 శాతంగా ఉంది. ముఖ్యమంత్రి కేసీఆర్ గారి నేతృత్వంలో వ్యవసాయ అభివృద్ధిలో తెలంగాణ ప్రభుత్వం సాధించిన ఘనతకు ఇది నిదర్శనం.

32. 2014–15 తెలంగాణలో మొత్తం పంట సాగు విస్తీర్ణం 131.33 లక్షల ఎకరాలు కాగా, తెలంగాణ ప్రభుత్వం తీసుకొన్న వ్యవసాయ అభివృద్ధి చర్యలవల్ల సాగు విస్తీర్ణం 2020–21 నాటికి 215.37 లక్షల ఎకరాలకు చేరుకున్నది. రాష్ట్రంలో వరి ఉత్పత్తి మూడు రెట్లు పెరిగింది. 2014–15లో 68.17 లక్షల మెట్రిక్ టన్నుల నుంచి 2021–22లో 2 కోట్ల 2 లక్షల మెట్రిక్ టన్నులకు చేరుకొన్నది. ఇవాళ దేశానికే అన్నం పెట్టే అన్నపూర్ణగా తెలంగాణ అవతరించింది.

33. వ్యవసాయరంగంలో చేపట్టిన కొన్ని సంక్షేమ కార్యక్రమాల గురించి సంక్షిప్తంగా వివరిస్తాను.

రైతు బంధు

34. 75 సంవత్సరాల భారత దేశ చరిత్రలో 65 లక్షల మంది రైతులకు 65 వేల కోట్ల రూపాయల భారీ మొత్తాన్ని పంట పెట్టుబడి సాయం కింద అందించిన ఒకే ఒక ప్రభుత్వం తెలంగాణ ప్రభుత్వం.

35. గౌరవ ముఖ్యమంత్రివర్యులు కేసీఆర్ గారి ఆలోచనల వెలుగులో ఆవిష్కృతమైన "రైతుబంధు" పథకం ప్రపంచవ్యాప్తంగా ప్రశంసలు పొందింది. ఒకప్పుడు రుణాల ఊబిలో చిక్కి, ఆత్మహత్యలకు ఒడిగట్టిన రైతుల హృదయాల్లో ఆశాదీపాలను వెలిగించింది. భరోసాను నింపింది. వారి కన్నీరు తుడిచి కడగండ్లు తీర్చింది. డబ్బులు తమ ఖాతాల్లో జమ అయినట్టు తెలియజేస్తూ ఫోన్‌కు మెసేజ్ రాగానే వచ్చే టింగు టింగు శబ్దం వినగానే రైతుల ముఖాలు ప్రకాశిస్తున్నాయి.

36. మోటార్లకు మీటర్లు పెట్టడంలేదని కేంద్ర ప్రభుత్వం రాష్ట్రానికి ఇవ్వాల్సిన నిధుల్లో కోత పెట్టినా, ఏకపక్షంగా ఎఫ్.ఆర్.బి.ఎం. నిధులను తగ్గించినా, కరోనా లాంటి కష్టకాలమొచ్చినా రైతాంగానికి మాత్రం పది పంటకాలాలకు రైతుబంధు పంటపెట్టుబడి సహాయాన్ని ప్రభుత్వం సమయానికి అందించింది. ముఖ్యమంత్రి కేసీఆర్ గారికి రైతుల పట్ల ఉన్న ప్రేమకు ఇది ప్రబల నిదర్శనం.

37. రైతు బీమా పథకం రైతుల కుటుంబాలకు ఎనలేని ధీమానిస్తున్నది. విధివశాత్తూ ఏ రైతైనా మరణిస్తే, మరణించిన నాటి నుండి 10 రోజులలోగా ఐదు లక్షల బీమా సొమ్మును ప్రభుత్వం అతని కుటుంబానికి అందజేస్తున్నది. ఇందుకోసం నయాపైసా భారం రైతులపై వేయకుండా ప్రీమియం మొత్తాన్ని వందశాతం ప్రభుత్వమే ఎల్.ఐ.సీ. సంస్థకు చెల్లిస్తున్నది. తెలంగాణ ప్రభుత్వం మాదిరిగా ఈ విధమైన రైతు బీమాను ప్రపంచంలో ఏ ప్రభుత్వం అందిస్తున్న దాఖలా లేదు. బీమా మొత్తం పొందడం కోసం రైతు కుటుంబం దఫ్తర్‌కు పోవాల్సిన పనిలేదు, దరఖాస్తు ఇవ్వాల్సిన పనిలేదు. మధ్యవర్తుల ప్రమేయం అస్సలు లేదు. ఇప్పటివరకు దాదాపు లక్షమంది రైతుల కుటుంబాలకు 5,384 కోట్ల ఆర్థిక సహాయం రైతుబీమా ద్వారా అందించడం జరిగింది.

38. గత ఎనిమిద్నిరేండ్లుగా రైతులు పండించిన ప్రతి ధాన్యం గింజనూ ప్రభుత్వం కొనుగోలు చేసింది. 2014–15లో 24 లక్షల మెట్రిక్ టన్నుల ధాన్యం సేకరించగా

2022-23లో ఇప్పటివరకు 65 లక్షల మెట్రిక్ టన్నుల ధాన్యాన్ని సేకరించింది. కొవిడ్ సంక్షోభం తీవ్రంగా ఉన్న 2020-21లో కూడా ప్రభుత్వం రైతులకు ఇబ్బంది రాకుండా 141.04 లక్షల మెట్రిక్ టన్నుల ధాన్యాన్ని సేకరించింది.

39. గత యాసంగిలో పండిన వరి ధాన్యం కొనుగోలు చేయకుండా కేంద్ర ప్రభుత్వం ఉద్దేశ్యపూర్వకంగా సమస్యను సృష్టించింది. యాసంగి వడ్లలో నూకల శాతం అధికం అనే నెపంతో కొనుగోలు చేయలేదు. పైగా తెలంగాణ ప్రజలు నూకలు బుక్కడం అలవాటు చేసుకోవాలని కేంద్రమంత్రి చేసిన వ్యాఖ్యలు తెలంగాణ ప్రజల హృదయాలను తీవ్రంగా గాయపరిచాయి. కేంద్రం చేతులెత్తేసినా, రాష్ట్ర రైతుల ప్రయోజనాలు కాపాడటమే విధ్యుక్త ధర్మంగా భావించిన ముఖ్యమంత్రిగారు, ఆర్థిక భారాన్ని లెక్కచేయకుండా పండిన పంటనంతా కొనుగోలు చేసిన విషయాన్ని గుర్తుచేస్తున్నాను.

ఆయిల్ పామ్ సాగుకు ప్రోత్సాహం

40. తెలంగాణ ప్రభుత్వం పెద్ద ఎత్తున ప్రాజెక్టులను నిర్మించడం. చెరువులను బాగుచేయడం, చెక్ డ్యాంలను నిర్మించడం వల్ల గాలిలో తేమ శాతం పెరిగింది. అందువల్ల రాష్ట్రంలో ఆయిల్ పామ్ సాగుకు అనుకూలత ఏర్పడింది. నేడు దేశం పామాయిల్‌ను పెద్ద ఎత్తున విదేశాల నుండి దిగుమతి చేసుకొంటున్నది. ఆయిల్ పామ్‌కు మార్కెట్లో మంచి డిమాండ్ ఉంది. పామాయిల్ సాగు ద్వారా రైతులకు ప్రతి ఎకరానికి దాదాపు లక్షా 50 వేల రూపాయల వరకు నికర ఆదాయం వస్తుంది. దీన్ని దృష్టిలో పెట్టుకొని రాష్ట్ర ప్రభుత్వం ఆయిల్ పామ్ సాగు విస్తీర్ణాన్ని 20 లక్షల ఎకరాలకు పెంచాలనే లక్ష్యం పెట్టుకున్నది. ఆయిల్ పామ్ సాగుకు ప్రభుత్వం పెద్ద ఎత్తున ప్రోత్సాహకాలను అందిస్తున్నది. రైతులకు ఆయిల్ పామ్ మొక్కలు, ఎరువులు, డ్రిప్ ఇరిగేషన్ అన్నింటిపై ఇస్తున్న భారీ సబ్సిడీల కోసం బడ్జెట్లో ప్రత్యేకంగా నిధులు కేటాయిస్తున్నది.

ఆయిల్ పామ్ సాగుకు బడ్జెట్‌లో రూ. 1,000 కోట్లు, ప్రతిపాదించడమైనది.

రైతు వేదికలు

41. వ్యవసాయ సంబంధమైన సాంకేతిక పరిజ్ఞానం ఇతర అంశాలపై రైతులు పరస్పరం చర్చించుకోవడానికి వీలుగా ప్రభుత్వం ప్రతీ ఐదు వేల ఎకరాల క్లస్టర్‌కు ఒక రైతు వేదికను అందుబాటులోకి తెచ్చింది. 572 కోట్ల వ్యయంతో 2601 రైతు వేదికలను నిర్మించింది. వ్యవసాయ శాఖకు బడ్జెట్‌లో రూ. 26,831 కోట్లు ప్రతిపాదించడమైనది.

నీటిపారుదల రంగం

42. వేసవిలో సైతం మత్తడి దుంకుతూ అలుగెల్లుతున్న చెరువులూ, ఎత్తిపోతల ప్రాజెక్టుల ద్వారా రిజర్వాయర్లకు చేరుతున్న నదీజలాలూ సాగునీటి రంగంలో తెలంగాణ సాధించిన అద్భుతాలను ఆవిష్కరిస్తున్నాయి.

43. సమైక్య రాష్ట్రంలో తెలంగాణకు సాగునీటి రంగంలో తీరని అన్యాయం జరిగింది. బాయిలు, బోర్లే దిక్కయిపోయిన రైతాంగం అప్పుల బాధలతో ఆత్మహత్యల పాలయింది. పాడుబడిన ఇండ్లు, బీడుపడిన పొలాలతో తెలంగాణ బిక్కచచ్చిపోయింది. నేడు స్వరాష్ట్రంలో తెలంగాణ సాగునీటి రంగంలో స్వర్ణయుగాన్ని తలపిస్తున్నది. భారీ, మధ్యతరహా ప్రాజెక్టుల నిర్మాణంతో తెలంగాణ సస్యశ్యామల మాగాణంగా సాక్షాత్కరిస్తున్నది. అన్నపూర్ణగా అవతరించి, దేశానికే అన్నం పెడుతున్నది.

మిషన్ కాకతీయ

44. కాకతీయుల నుండి అసఫ్ జాహీలదాకా నిర్మించి, పరిరక్షించిన చెరువులు ఆధునిక ప్రజాస్వామ్య పాలకుల హయాంలో శిథిలమైపోయాయి. కేసీఆర్ గారు తెలంగాణ రాష్ట్ర సారథిగా పగ్గాలు చేపట్టిన వెనువెంటనే చెరువుల పునరుద్ధరణ కోసం మిషన్ కాకతీయ పథకాన్ని ప్రవేశ పెట్టారు. ఈ పథకం గొప్ప ఫలితాలను ఇచ్చింది. చెరువులు బాగు పడటంతో నీటి నిల్వ సామర్థ్యం బాగా పెరిగింది. ప్రాజెక్టులతో అనుసంధానం చేయడంతో వేసవిలో సైతం చెరువులు

జలకళను సంతరించుకుంటున్నాయి. భూగర్భ జల మట్టం పెరిగింది. 15 లక్షల ఎకరాల ఆయకట్టు స్థిరీకరణ పొందింది.

45. కేంద్ర ప్రభుత్వ అమృత్ సరోవర్ పథకానికి మన మిషన్ కాకతీయనే ప్రేరణగా నిలిచింది. వివిధ రాష్ట్రాలు మిషన్ కాకతీయ తరహాలోనే చెరువుల పునరుద్ధరణకు పూనుకోవడం మనందరికీ గర్వకారణం.

46. కల్వకుర్తి, భీమా, నెట్టెంపాడు, కోయిల్ సాగర్, ఎల్లంపల్లి, మిడ్ మానేరు, దేవాదుల తదితర పెండింగ్ ప్రాజెక్టులను తెలంగాణ ప్రభుత్వం శరవేగంగా పూర్తిచేసింది. దీంతో 20 లక్షల ఎకరాల కొత్త ఆయకట్టు అభివృద్ధి అయింది. కరవు పీడిత ప్రాంతంగా, వలసల జిల్లాగా పేరుపడ్డ ఉమ్మడి పాలమూరు జిల్లా నేడు పచ్చని పంటలకు నెలవయింది. పాలమూరులో దొరికే వ్యవసాయ పనులకోసం ఇతర రాష్ట్రాల రైతుకూలీలు వలసలు వస్తున్నారంటే పరిస్థితిలో వచ్చిన మార్పును అర్థం చేసుకోవచ్చు.

47. రాష్ట్ర ప్రభుత్వం 3,825 కోట్లతో 1200 చెక్ డ్యామ్‌ల నిర్మాణం చేపట్టింది. వీటిలో మొదటి దశ 650 చెక్ డ్యాంల నిర్మాణం పూర్తయింది. మిగతా చెక్ డ్యాముల పనులు పురోగతిలో ఉన్నాయి.

48. ఉమ్మడి పాలమూరు, రంగారెడ్డి జిల్లాలను సంపూర్ణంగా సస్యశ్యామలం చేసేవిధంగా తెలంగాణ ప్రభుత్వం పాలమూరు-రంగారెడ్డి ఎత్తిపోతల ప్రాజెక్టును నిర్మిస్తున్నది. ఈ ప్రాజెక్టు నిర్మాణం దాదాపు 60 శాతం పూర్తయింది. ఈ దశలో కొన్ని ప్రతిపక్షాలు కుట్రపూరితంగా కేసులు వేస్తూ అడ్డుకొంటున్నాయి. త్వరలోనే పర్యావరణ అనుమతులను సాధించి శరవేగంగా ఈ ప్రాజెక్టు నిర్మాణం పూర్తి చేయడానికి ప్రభుత్వం కంకణబద్ధమై ఉన్నది.

49. ఉమ్మడి ఖమ్మం జిల్లాను సస్యశ్యామలం చేసే సీతారామ ప్రాజెక్టు పనులు శరవేగంగా జరుగుతున్నాయి. ఈ ఆర్థిక సంవత్సరంలోనే సీతారామ ప్రాజెక్టును పూర్తిచేసి ఉమ్మడి ఖమ్మం జిల్లాలోని కరువు పీడిత ప్రాంతాలకు నీళ్ళివ్వడంతోపాటూ, ఎన్.ఎస్.పీ.లో నీటి లభ్యత ఉండని సమయాల్లో ఆయకట్టును స్థిరీకరించడం కోసం పాలేరు రిజర్వాయర్‌కు అనుసంధానం చేయడం జరుగుతుంది. ఈ అనుసంధానంతో ఖమ్మం జిల్లా రైతులు కాలం అయిందా లేదా అనే దిగులు లేకుండా రెండు పంటలను పక్కాగా పండించుకొనే అవకాశం కలుగుతుంది.

50. కాళేశ్వరం ప్రాజెక్టు నిర్మాణం దేశ చరిత్రలోనే అపూర్వ ఘట్టం. ఈ బహు దశల భారీ ఎత్తిపోతల పథకాన్ని.. ముఖ్యమంత్రిగారి కార్యదక్షత వల్ల, నీటిపారుదల శాఖ ఉద్యోగుల నైపుణ్యం వల్ల, వేలాదిమంది కార్మికులు రాత్రింబగళ్లు చేసిన శ్రమవల్ల మూడున్నర ఏళ్లస్వల్పకాలంలోనే పూర్తిచేయగలిగాం.

51. నేడు రాష్ట్రంలో మొత్తంగా 73 లక్షల 33 వేల ఎకరాలకు సాగునీటి వసతి ఏర్పడింది. రానున్న రెండు మూడేళ్లలో మరో 50 లక్షల 24 వేల ఎకరాలకు సాగు నీరు అందుతుంది. కోటికి పైగా ఎకరాల ఆయకట్టును సృష్టించాలనే ముఖ్యమంత్రి కేసీఆర్ గారి సంకల్పం సంపూర్ణంగా సాకారం అవుతుంది.

52. తెలంగాణ ప్రభుత్వం తదేక దీక్షతో సాగునీటి ప్రాజెక్టుల నిర్మాణాన్ని జరిపిస్తున్నది. కేంద్ర ప్రభుత్వం ఎలాంటి తోడ్పాటును అందించకపోగా, సకాలంలో అనుమతులు ఇవ్వకుండా అడ్డంకులు సృష్టిస్తున్నది. కృష్ణానదీ జలాల్లో తెలంగాణ రాష్ట్రం వాటాను నిర్ధారణ చేయమంటే విపరీతమైన తాత్సారం చేస్తున్నది. తెలంగాణలో నిర్మిస్తున్న ఒక ప్రాజెక్టుకు అయినా జాతీయ హోదా కల్పించాలని కేంద్రానికి ఎన్ని విజ్ఞప్తులు చేసినా స్పందించడం లేదు. యూపీ, కర్ణాటకల్లోని ప్రాజెక్టులకు మాత్రం జాతీయహోదా కల్పించి, కేంద్ర ప్రభుత్వం తన పక్షపాత బుద్ధిని బయట పెట్టుకున్నది.

53. ఏది ఏమైనా సరే, ఎవరు కలిసి వచ్చినా రాకున్నా సరే, ప్రజల ఆశీస్సులే కొండంత అండగా భావించి తెలంగాణ ప్రభుత్వం 1 కోటి 25 లక్షల ఎకరాలకు సాగునీరు అందించే

లక్ష్యాన్ని అతి త్వరలోనే చేరుకునేందుకు కృతనిశ్చయంతో ముందుకు సాగుతున్నది.

నీటిపారుదల రంగానికి బడ్జెట్‌లో రూ. 26,885 కోట్లు ప్రతిపాదించడమైనది.

విద్యుత్తు రంగం

54. అన్నిరంగాలకూ 24 గంటలపాటు నిరంతరాయంగా, వ్యవసాయానికి ఉచితంగా నాణ్యమైన విద్యుత్తును సరఫరా చేస్తున్న ఏకైక రాష్ట్రం తెలంగాణ. వెలుగు జిలుగుల రాష్ట్రంగా తెలంగాణ కీర్తి నేడు దశదిశలా వ్యాపించింది. తెలంగాణలో కరెంటు కోతలు, పవర్ హాలిడేలకు శాశ్వత ముగింపునిచ్చి, ముఖ్యమంత్రి కేసీఆర్‌గారు చరిత్ర సృష్టించారు.

55. తెలంగాణ ఆవిర్భవించిన నాడు రాష్ట్రంలో స్థాపిత విద్యుదుత్పత్తి సామర్థ్యం 7,778 మెగావాట్లు మాత్రమే. ముఖ్యమంత్రిగారి నేతృత్వంలో జరిగిన అద్భుతమైన కృషివల్ల నేడు తెలంగాణ స్థాపిత విద్యుదుత్పత్తి సామర్థ్యం 18,453 మెగావాట్లకు పెరిగింది. తెలంగాణ ఏర్పడిన తరువాత విద్యుత్తురంగ బలోపేతం కోసం, కరెంటు సరఫరా, పంపిణీ వ్యవస్థలను మెరుగుపర్చడం కోసం ప్రభుత్వం 38వేల 70 కోట్ల రూపాయలను ఖర్చు చేసింది.

56. భద్రాద్రిలో 1080 మెగావాట్ల సామర్థ్యంతో 4 యూనిట్లలో ఉత్పత్తి ప్రారంభమైంది. 800 మెగావాట్ల సామర్థ్యం కలిగిన కొత్తగూడెం విద్యుత్ ప్లాంటులోనూ ఉత్పత్తి ప్రారంభమైంది. మంచిర్యాల జిల్లా జైపూర్‌లో 1200 మెగావాట్ల సామర్థ్యంతో సింగరేణి నిర్మించిన విద్యుదుత్పత్తి కేంద్రంలోనూ ఉత్పత్తి ప్రారంభమైంది. దీనికి అదనంగా 8,085 మెగావాట్ల ఉత్పత్తి సామర్థ్యం కలిగిన విద్యుత్తు ప్లాంట్ల నిర్మాణ పనులు కొనసాగుతున్నాయి.

57. నల్లగొండ జిల్లా దామరచర్లలో టీఎస్ జెన్ కో నిర్మిస్తున్న 4 వేల మెగావాట్ల ఉత్పత్తి సామర్థ్యం గల యాదాద్రి అల్ట్రా మెగా థర్మల్ పవర్ ప్లాంట్ పనులు చివరిదశకు వచ్చాయి. ఈ ఆర్థిక సంవత్సరంలోనే ఈ ప్లాంటు నుంచి కూడా ఉత్పత్తి ప్రారంభమవుతుందని తెలియజేయడానికి సంతోషిస్తున్నాను.

58. ప్రత్యామ్నాయ ఇంధన వనరుల ద్వారా విద్యుదుత్పత్తి చేయడంలోనూ తెలంగాణ అగ్రగామిగా నిలుస్తున్నది. రాష్ట్రం ఏర్పడిననాడు సోలార్ పవర్ కేవలం 74 మెగావాట్లు మాత్రమే ఉత్పత్తి అయ్యేది. తెలంగాణ ప్రభుత్వం తీసుకున్న ప్రత్యేక చర్యల వల్ల నేడు రాష్ట్రంలో 5,741 మెగావాట్ల సోలార్ పవర్ ఉత్పత్తి జరుగుతున్నది.

59. తలసరి విద్యుత్తు వినియోగం సైతం ఒక ప్రధాన ప్రగతి సూచిక. 2014-15లో తెలంగాణలో తలసరి విద్యుత్తు వినియోగం 1,356 యూనిట్లు మాత్రమే ఉండేది. 2021-22 నాటికి అది 2,126 యూనిట్లకు పెరిగింది. ఇదే సమయంలో జాతీయ సగటును గనుక పరిశీలిస్తే 1,255 యూనిట్లుగా ఉన్నది. అంటే తెలంగాణ తలసరి విద్యుత్తు వినియోగం, జాతీయ తలసరి వినియోగంకన్నా 69 శాతం ఎక్కువగా నమోదవడం మనకు గర్వకారణం.

విద్యుత్తు శాఖ కోసం ఈ బడ్జెట్‌లో రూ. 12,727 కోట్లు ప్రతిపాదించడమైనది.

మిషన్ భగీరథ

60. స్వతంత్ర భారతదేశ చరిత్రను పరిశీలిస్తే, ఇంతకాలం పాలించిన ప్రభుత్వాలు తమ చేతకానితనంతో ప్రజలకు కనీసం తాగేందుకు స్వచ్ఛమైన నీళ్ళను కూడా ఇవ్వలేదు. తాగునీటి కటకటతోపాటు కలుషిత జలాలతో వచ్చే వ్యాధుల బారినపడి ప్రజలు అనుభవించిన బాధలు వర్ణనాతీతం. దేశంలో తాగునీటి కష్టాలను సంపూర్ణంగా అధిగమించిన తొలి రాష్ట్రం మన తెలంగాణ రాష్ట్రమే.

61. గౌరవ ముఖ్యమంత్రివర్యులు శ్రీ కేసీఆర్ గారి మానస పుత్రిక అయిన మిషన్ భగీరథ ద్వారా రాష్ట్రవ్యాప్తంగా ఇంటింటికీ నల్లాల ద్వారా సురక్షిత జలాలు సరఫరా అవుతున్నాయి. కలుషిత జలాల ద్వారా సంక్రమించే

వ్యాధులను అరికట్టడంలో తెలంగాణ ప్రభుత్వం పూర్తిగా సఫలీకృతమైంది. రాష్ట్రంలో ఫ్లోరైడ్ పీడ పూర్తిగా అంతమైంది. ఇంటింటికీ నల్లాల ద్వారా సురక్షితమైన నీటిని సరఫరా చేస్తున్న రాష్ట్రం తెలంగాణ అని 2020 సెప్టెంబర్‌లో పార్లమెంట్ వేదికగా కేంద్రం ప్రకటించింది.

62. మిషన్ భగీరథను ప్రేరణగా తీసుకొని కేంద్ర ప్రభుత్వం "హర్ ఘర్ జల్ యోజన" కార్యక్రమాన్ని అమలుచేస్తున్నది. దేశానికే రోల్ మోడల్‌గా మారిన మిషన్ భగీరథను నీతి ఆయోగ్ కూడా ప్రశంసించింది. 2022 అక్టోబర్ 2న కేంద్ర ప్రభుత్వం ప్రకటించిన జల్ జీవన్ అవార్డుల్లో మిషన్ భగీరథకు ప్రథమ బహుమతి లభించింది.

63. మిషన్ భగీరథను అతి తక్కువ సమయంలో, అతి తక్కువ వ్యయంతో పూర్తి చేశామని గౌరవ సభ్యులతో పంచుకోవడానికి సంతోషిస్తున్నాను. ప్రాజెక్టుకు రూ. 44,933.66 కోట్ల అంచనాతో పరిపాలనా అనుమతులకు మంజూరు చేయగా, ప్రాజెక్టు పూర్తయ్యేనాటికి చేసిన వాస్తవ వ్యయం రూ. 36,900 కోట్లు మాత్రమే. ఖచ్చితమైన ప్రణాళికతో, అత్యంత పారదర్శకంగా, ఆధునిక పద్ధతులు వినియోగించి నిర్ణీత సమయంలో పూర్తి చేయడంవల్ల ప్రభుత్వం రూ. 8,033.66 కోట్ల ప్రజాధనాన్ని ఆదా చేయగలిగింది.

ప్రజాపంపిణీ వ్యవస్థ

64. తెలంగాణ రాష్ట్ర ప్రభుత్వం ఏర్పడగానే పేదలకు రేషన్ బియ్యం పంపిణీపై గత ప్రభుత్వాలు విధించిన పరిమితులను ఎత్తివేసింది. కుటుంబంలో ఎంతమంది ఉంటే అంతమందికి ఆరు కిలోల చొప్పున రేషన్ బియ్యం అందజేస్తున్నది.

65. ఇందుకోసం రాష్ట్రప్రభుత్వం ఇప్పటివరకు 20,638 కోట్లు ఖర్చు చేసింది. కరోనా సమయంలో కూడా 4,072 కోట్లు ఖర్చు పెట్టి ప్రజలకు ఉచితంగా బియ్యం పంపిణీ చేసింది.

ఈ సంవత్సరం ప్రజా పంపిణీ వ్యవస్థకు రాష్ట్ర బడ్జెట్‌లో రూ. 3,117 కోట్లు ప్రతిపాదించడమైనది.

ప్రజా సంక్షేమం – ఆసరా పింఛన్లు

66. గౌరవ ముఖ్యమంత్రి కేసీఆర్ గారి అభిప్రాయం ప్రకారం.. పేద ప్రజల కన్నీరు తుడవని ఆర్థిక ప్రగతి అస్థిరమైనది, అనైతికమైనది. దేశంలో కొన్ని రాజకీయ పక్షాలు ప్రజా సంక్షేమ పథకాలను "రేవడీ" అనే పేరుతో అవహేళన చేస్తూ వ్యతిరేకిస్తున్నాయి. ఉచితాలు అని అంటూ, అనుచితంగా వ్యాఖ్యానిస్తున్నాయి.

67. ప్రతిదాన్నీ లాభనష్టాలతో చూసేందుకు పరిపాలన వ్యాపారం కాదు. సంక్షేమ పథకాలను లాభనష్టాల దృక్పథంతో కాకుండా, మానవాభివృద్ధి దృక్పథంతో చూడాలి. ఈ వివేకాన్ని కొన్ని రాజకీయ పక్షాలు కోల్పోవడం దురదృష్టకరం. గౌరవ ముఖ్యమంత్రి కేసీఆర్ గారు 2019 సంవత్సరంలో జరిగిన ఆర్థిక సంఘం సమావేశంలో ఇదే విషయంపై "హమ్‌తో సర్కార్ చలా రహే హై.. వ్యాపార్ నహీ" అని కుండబద్దలు కొట్టినట్టు చెప్పారు.

68. పరిపాలనకు మానవీయ పరిమళాలను అద్దుతూ తెలంగాణా రాష్ట్ర ప్రభుత్వం ప్రజా సంక్షేమానికి సింహభాగం నిధులను వెచ్చిస్తున్నది. గత ప్రభుత్వాలు కంటి తుడుపుగా 200 రూపాయల పింఛన్ ఇచ్చినయి. తెలంగాణ ప్రభుత్వం ఆసరా పింఛన్ కింద ఇచ్చే మొత్తాన్ని 2,016 రూపాయలకు పెంచింది. దివ్యాంగులకు 3,016 రూపాయలకు పెంచింది.

69. ప్రజల కష్టాలెరిగిన ప్రభుత్వం గనుక మేనిఫెస్టోలో పేర్కొనకపోయినా, ఎవరూ డిమాండ్ చేయకపోయినా బీడీ కార్మికులకు, ఒంటరి మహిళలకు, ఫైలేరియా బాధితులకు, డయాలసిస్ పేషంట్లకు సైతం 2,016 రూపాయల పింఛన్ నెలనెలా అందజేస్తున్నది.

70. 2014లో పింఛన్లు పొందే లబ్ధిదారుల సంఖ్య 29,21,828 ఉండేది. వీరి కోసం ప్రతి ఏటా 861 కోట్లు ఖర్చయ్యేది. తెలంగాణ రాష్ట్రం ఏర్పాటయ్యాక ఆసరా పింఛన్

లబ్ధిదారుల సంఖ్యను 44,12,882 మందికి పెంచింది. వీరి పింఛన్ల కోసం ప్రభుత్వం ప్రతిఏటా 11,628 కోట్లు ఖర్చు చేస్తున్నది. రాష్ట్రం ఆవిర్భవించిన నాటి నుంచి ఇప్పటివరకు 54,989 కోట్ల రూపాయలను ఆసరా పింఛన్లుగా లబ్ధిదారులకు అందించింది.

71. గత బడ్జెట్లో చెప్పిన విధంగా 57 ఏళ్లు నిండిన వారికి పింఛన్ ఇవ్వటం జరుగుతున్నది. ఈ మేరకు 2022లో కొత్తగా 8,96,592 మందికి ఆసరా పింఛన్లు మంజూరు చేయడం జరిగింది.

ఆసరా పింఛన్ల కోసం ఈ బడ్జెట్‌లో రూ. 12,000 కోట్లు ప్రతిపాదించడమైంది.

దళిత బంధు

72. స్వతంత్ర భారతదేశంలో దళితజాతి నేటికీ అంతులేని వివక్షకు, దాడులకు గురవుతూనే ఉన్నది. రాజ్యాంగ నిర్మాత బాబా సాహెబ్ అంబేద్కర్ కృషి ఫలితంగా దళితుల జీవితాల్లో కొంతమేరకు వెలుతురు ప్రసరించింది. కానీ, ఆ ప్రయత్నాన్ని దేశ పాలకులు ముందుకు తీసుకుపోలేదు. ఫలితంగా నేటికీ దళితవాడలు వెనుకబాటుతనానికీ, పేదరికానికీ చిరునామాలుగానే ఉండిపోతున్నాయి.

73. అణగారిన దళితజాతి సమగ్ర అభ్యుదయం కోసం తెలంగాణ ప్రభుత్వం ప్రత్యేక శ్రద్ధ వహించి ప్రవేశపెట్టిన విప్లవాత్మకమైన పథకమే దళితబంధు. దళితజాతి స్వశక్తితో, స్వాలంబనతో జీవించాలనే బలమైన సంకల్పంతో ముఖ్యమంత్రి గారు ఈ పథకానికి రూపుదిద్దారు.

74. చరిత్రలో మునుపెన్నడూ లేనివిధంగా రాష్ట్ర ప్రభుత్వం ప్రతి దళిత కుటుంబానికి 10 లక్షల రూపాయల ఆర్థిక సహాయాన్ని అందిస్తున్నది. దళితబంధు సాయం వారి కుటుంబాలను ఆర్థికంగా బలోపేతం చేయడమే కాకుండా... ఆ సంపద సామాజిక పెట్టుబడిగా మారి రాష్ట్ర ఆర్థిక వ్యవస్థ బలపడటానికి తోడ్పడుతుంది.

75. దళిత సోదరులు వ్యాపార రంగంలోనూ ఎదగాలనే సంకల్పంతో ప్రభుత్వ లైసెన్సుల ద్వారా చేసుకునే లాభదాయక వ్యాపారాల్లో రిజర్వేషన్లను అమలు చేస్తున్నది.

దళితబంధు పథకం కోసం ఈ బడ్జెట్లో రూ. 17,700 కోట్లు ప్రతిపాదించడమైనది.

76. షెడ్యూలు కులాలు, తెగల అభివృద్ధే లక్ష్యంగా ప్రత్యేక ప్రగతి నిధి చట్టాన్ని రాష్ట్రప్రభుత్వం అమలుచేస్తున్నది. ఎస్సీ, ఎస్టీల జనాభా దామాషాను అనుసరించి నిధుల కేటాయింపుకు చట్టబద్ధత కల్పించింది.

77. ఎస్సీ, ఎస్టీలకు ఉద్దేశించిన నిధులు ఇతర పథకాలకు మళ్లించకుండా రక్షణ కల్పించింది. ఏదైనా ఆర్థిక సంవత్సరంలో నిధులు పూర్తిగా ఖర్చుకాని పక్షంలో ఈ చట్టం ప్రకారం ఆ నిధులను తరువాతి సంవత్సరానికి ఖచ్చితంగా బదలాయింపు చేయాలి. ఎస్సీ, ఎస్టీ ప్రత్యేక ప్రగతి నిధి ద్వారా ఇప్పటివరకు ఖర్చు చేసిన నిధుల వివరాలను ఎప్పటివలనే గౌరవ సభ్యులకు పెన్ డ్రైవ్‌లో అందజేస్తున్నాం.

ఈ బడ్జెట్‌లో షెడ్యూలు కులాల ప్రత్యేక ప్రగతి నిధి కింద రూ. 36,750 కోట్లు ప్రతిపాదించడమైనది.

78. దళిత విద్యార్థులు విదేశాల్లో ఉన్నత విద్యను అభ్యసించడానికి అంబేద్కర్ ఓవర్సీస్ స్కాలర్ షిప్ కింద 20 లక్షల ఆర్థిక సహాయాన్ని ప్రభుత్వం అందిస్తున్నది. ఈ పథకం కింద 953 మంది విద్యార్థులకు స్కాలర్ షిప్‌లు మంజూరు చేయడం జరిగింది.

79. తెలంగాణ ఏర్పడే నాటికి ఎస్.సి.ల కోసం రెసిడెన్షియల్ విద్యాలయాలు 134 ఉంటే.. తెలంగాణ ఏర్పడిన తరువాత 268కు పెరిగాయి. వీటిలో విద్యార్థుల సంఖ్య 71,688 నుంచి 1,55,863కు పెరిగింది.

80. దళితులకు గృహావసరాల కోసం 101 యూనిట్ల వరకు విద్యుత్తును ఉచితంగా ప్రభుత్వం అందిస్తున్నది. దీనికోసం ఇప్పటివరకు 251 కోట్ల నిధులు ఖర్చు చేసింది.

గిరిజన సంక్షేమం

81. ఇచ్చిన మాట ప్రకారంగా గిరిజనుల ఆకాంక్షలను నిజం చేస్తూ ముఖ్యమంత్రి కేసీఆర్‌గారు గిరిజనులకు విద్య, ఉద్యోగాల్లో 10 శాతం రిజర్వేషన్లను అమలు చేస్తూ విప్లవాత్మక నిర్ణయం తీసుకొన్నారు.

82. 500 జనాభా దాటిన 2,471 గిరిజన తండాలను, గూడేలను.... గ్రామ పంచాయతీలుగా మార్చి మా తండాలో, మా గూడెంలో మా పాలన కావాలనే గిరిజనుల చిరకాల ఆకాంక్షను ముఖ్యమంత్రిగారు నెరవేర్చారు. ప్రస్తుతం మొత్తం 3,146 గిరిజన గ్రామ పంచాయతీలు రాష్ట్రంలో ఉన్నాయి. నూతనంగా ఏర్పడ్డ ప్రతి గిరిజన గ్రామ పంచాయతీకి భవన నిర్మాణం కోసం 20 లక్షల చొప్పున ప్రభుత్వం నిధులు మంజూరు చేసింది. మద్యం షాపుల లైసెన్సుల కేటాయింపులో గిరిజనులకు రిజర్వేషన్లు కల్పించింది.

83. గిరిజన సంక్షేమ శాఖలో 1650 పోస్టుల భర్తీకి ప్రభుత్వం అనుమతినిచ్చింది. 1,287 తండాలకు, గూడేలకు రహదారి సౌకర్యం కల్పించడం కోసం 2,500 కిలోమీటర్ల మేర రోడ్ల నిర్మాణానికి 1,385 కోట్లు మంజూరు చేసింది.

84. 3,467 గిరిజన ఆవాసాల్లో వ్యవసాయానికి త్రీఫేజ్ కరెంటు సరఫరా సదుపాయం కోసం ప్రభుత్వం ప్రత్యేకంగా 221 కోట్లు ఖర్చు చేసింది. రాష్ట్రంలోని ఒక లక్ష ఒక వెయ్యి గిరిజన కుటుంబాలకు 101 యూనిట్ల వరకు ఉచిత గృహ విద్యుత్ అందించేందుకు రాష్ట్రప్రభుత్వం ఇప్పటివరకు 192 కోట్లు ఖర్చు చేసింది.

85. తెలంగాణ ప్రభుత్వం దేశంలో ఎక్కడా లేనివిధంగా 183 గిరిజన రెసిడెన్షియల్ విద్యాలయాలను ఏర్పాటు చేసింది. వీటిలో 75,410 మంది విద్యార్థులకు ఉన్నత ప్రమాణాలతో విద్యాబోధన జరుగుతున్నది.

86. ఆదివాసీల, బంజారాల ఆత్మగౌరవాన్ని సమున్నతంగా చాటే విధంగా తెలంగాణ ప్రభుత్వం రాష్ట్ర రాజధాని నడిబొడ్డున అత్యంత ఖరీదైన స్థలాలను కేటాయించి ఆదివాసీ, బంజారా భవన్లను అద్భుతంగా నిర్మించింది. కొమురం భీం, సేవాలాల్ మహారాజ్ పేర్లతో ఏర్పాటైన ఈ భవనాలలో అధునాతనమైన వసతులను కల్పించింది. గౌరవ ముఖ్యమంత్రి కేసీఆర్ గారి స్వహస్తాల మీదుగా ఈ భవనాలను ప్రారంభించుకున్నాం. ఇది మన రాష్ట్రానికి గర్వకారణం.

87. ఆదివాసీ యోధుడు కొమురం భీం జయంతిని, బంజారాల ఆరాధ్యదైవమైన సేవాలాల్ మహరాజ్ జయంతిని ప్రతిఏటా ప్రభుత్వం అధికారికంగా నిర్వహిస్తున్నది.

88. తెలంగాణ కుంభమేళాగా భావిస్తున్న సమ్మక్క, సారలమ్మ జాతరను ప్రభుత్వం అధికారిక ఉత్సవంగా నిర్వహిస్తున్నది. రెండేళ్లకోసారి జరిగే ఈ జాతరకు తరలివచ్చే లక్షలాది మంది ప్రజానీకానికి వివిధ సౌకర్యాలు కల్పించడం కోసం ఇప్పటి దాకా 354 కోట్లు ఖర్చు చేసింది.

89. వీటితోపాటు నాగోబా, బౌరంపూర్, జంగుబాయి, నాంచారమ్మ తదితర జాతరలను ప్రభుత్వం అధికారికంగా నిర్వహిస్తున్నది.

ఈ బడ్జెట్‌లో షెడ్యూల్ తెగల ప్రత్యేక ప్రగతి నిధి కింద రూ. 15,233 కోట్లు ప్రతిపాదించడమైనది.

బీసీ వర్గాల సంక్షేమం

90. వృత్తిపనులపై ఆధారపడి జీవిస్తున్న బడుగు బలహీన వర్గాల అభ్యున్నతి కోసం ప్రత్యేకపథకాలు రూపొందించడంలో తెలంగాణ ప్రభుత్వం ప్రత్యేక శ్రద్ధతో పనిచేస్తున్నది. గ్రామీణ ఆర్థిక వ్యవస్థను బలోపేతం చేయడం కోసం వృత్తి పనుల వారికి ప్రత్యేక ప్రోత్సాహకాలను అందిస్తున్నది.

91. పశుగణాభివృద్ధిలోనూ, మత్స్య పరిశ్రమ అభివృద్ధిలోనూ ప్రభుత్వం గణనీయమైన పురోగతిని సాధించింది. జీఎస్డీపీలో పశుసంపద రంగం వాటా 2014-15లో 6.3 శాతంగా ఉండగా, 2021-22 నాటికి 9 శాతానికి పెరిగింది. పశుసంపద రంగం విలువ 2021-22లో 93,599 కోట్లుగా ఉన్నది.

92. గొర్రెల పెంపకంపై ఆధారపడి జీవిస్తున్న గొల్ల కురుమలకు చేయూతనివ్వడం కోసం తెలంగాణ ప్రభుత్వం భారీ ఎత్తున గొర్రెల పంపిణీ చేపట్టింది. 11 వేల కోట్ల వ్యయంతో 7.3 లక్షల యూనిట్ల గొర్రెల పంపిణీ లక్ష్యంగా ముందుకు సాగుతున్నది.

93. మన రాష్ట్రంలోని గొల్ల కురుమల వద్ద దేశంలోకెల్లా అత్యధిక సంఖ్యలో గొర్రెలున్నాయి. తెలంగాణలో మాంస ఉత్పత్తి 2014లో 5.05 లక్షల మెట్రిక్ టన్నులు కాగా, 2022 నాటికి 10.85 లక్షల మెట్రిక్ టన్నులకు పెరిగింది. మాంస ఉత్పత్తిలో దేశంలో 5వ స్థానంలో నిలిచిన తెలంగాణ "పింక్ రెవల్యూషన్" ను సాధించింది.

చేపల పెంపకం

94. ఒకప్పుడు రాష్ట్ర అవసరాల కోసం చేపలు దిగుమతి చేసుకునే దశ నుంచి నేడు చేపలను ఎగుమతి చేసే దశకు రాష్ట్రం చేరుకున్నది. రాష్ట్రంలోని అన్ని జలాశయాల్లో చేపల పెంపకం జోరుగా సాగుతున్నది. ముఖ్యమంత్రిగారు దూరదృష్టితో చేపట్టిన మిషన్ కాకతీయ ద్వారా చెరువులు బాగయ్యాయి. కొత్తగా చెక్ డ్యాముల నిర్మాణం జరిగింది. సాగునీటి ప్రాజెక్టుల్లో భాగంగా నూతన రిజర్వాయర్ల నిర్మాణం చేయడంతోపాటు, చెరువులను ప్రాజెక్టులతో అనుసంధానించడం వల్ల చేపల పెంపకం ఊపందుకున్నది. వీటన్నింటిలోనూ ప్రభుత్వం ఉచితంగా చేప పిల్లలను వదిలి వాటిని పట్టి అమ్ముకునేందుకు గంగపుత్ర, ముదిరాజ్ సోదరులకు అవకాశం కల్పించింది.

95. 2016–17లో 2,190 కోట్ల విలువైన 1.93 లక్షల టన్నుల మత్స్య సంపద ఉత్పత్తికాగా, 2021–22లో 3.9 లక్షల టన్నులకు పెరిగింది. ఈ మత్స్య సంపద విలువ 5,860 కోట్లు. ఇది తెలంగాణ ప్రభుత్వం సృష్టించిన "బ్లూ రెవల్యూషన్" ద్వారా సమకూరిన సంపద.

నేతన్నకు చేయూత

96. తెలంగాణ రాష్ట్రం చేనేత వస్త్రాలకు ప్రసిద్ధి. పోచంపల్లి, నారాయణపేట, గద్వాల, సిరిసిల్ల, సిద్దిపేట తదితర ప్రాంతాలు చేనేత కళకు కేంద్రాలుగా జాతీయ, అంతర్జాతీయ ఖ్యాతిని పొందాయి.

97. తెలంగాణ ఏర్పడకముందు గత పాలకుల హయాంలో చేనేత కార్మికుల బతుకులు గాలిలో దీపాలుగా ఉండేవి. చేతినిండా పని దొరికేది కాదు. తగిన మార్కెట్ వ్యవస్థగానీ, అమ్మకాలుగానీ ఉండేవికావు. ప్రభుత్వం నుంచి సరైన మద్దతు లభించకపోవడం తదితర కారణాలవల్ల చేనేతరంగం కృంగిపోయింది. నేత కార్మికులు ఆత్మహత్యలు చేసుకునే దుర్భరమైన పరిస్థితులు దాపురించాయి. స్వరాష్ట్రంలో తెలంగాణ ప్రభుత్వం చేనేతలకు గొప్ప అండదండలను అందిస్తున్నది. దీంతో చేనేత కార్మికుల బతుకుల్లో మంచి మార్పు వచ్చింది. వారి వృత్తికి భరోసా, భద్రత ఏర్పడింది. రాష్ట్ర ప్రభుత్వం బతుకమ్మ పండుగ సందర్భంగా పంపిణీ చేసే చీరల తయారీ ఆర్డర్లను చేనేత, పవర్ లూమ్ పరిశ్రమలకు అప్పగిస్తున్నది. దీంతో కార్మికులకు సంవత్సరమంతా చేతినిండా పని దొరుకుతున్నది.

98. రాష్ట్రవ్యాప్తంగా డిజిటల్ సర్వే నిర్వహించి 21,585 మంది చేనేత కార్మికులను, 43,104 మంది పవర్ లూమ్ కార్మికులను గుర్తించి వారికి జియోట్యాగింగ్ నంబర్లను ఇవ్వడం జరిగింది. తద్వారా ప్రభుత్వం అందించే ప్రోత్సాహకాలు, పథకాల ప్రయోజనాలు పారదర్శకంగా, నేరుగా లబ్ధిదారుల ఖాతాల్లోకి బదిలీ అవుతున్నాయి.

99. ప్రభుత్వం చేనేత మిత్ర పథకం ద్వారా నూలు, రసాయనాల కొనుగోలుపై 50 శాతం సబ్సిడీని అందిస్తున్నది. చేనేతమిత్ర పథకం ద్వారా ఇప్పటివరకు 20,501 మంది చేనేత కార్మికులకు 33.17 కోట్లు సబ్సిడీ లభించింది.

100. చేనేత కార్మికులకు ఆసరా పింఛన్ అందించడమే కాకుండా, నేతన్నకు బీమా పథకం కింద 5 లక్షల బీమాను

అందిస్తున్నది. ఈ బీమా కోసం ప్రభుత్వం 21 కోట్ల ప్రీమియం మొత్తాన్ని చెల్లిస్తున్నది. విధివశాత్తూ మరణించిన కార్మికుడి కుటుంబానికి 10 రోజుల్లోపే 5 లక్షల రూపాయల బీమా మొత్తాన్ని అందజేస్తున్నది.

101. చేనేత కార్మికులకు చెందిన 1 లక్షలోపు రుణాలను ప్రభుత్వం మాఫీ చేసింది. ఇప్పటివరకు 29 కోట్ల రూపాయల రుణాలు మాఫీ అయ్యాయి. చేనేత కార్మికులకు, సొసైటీలకు ప్రభుత్వం పావలావడ్డీ పథకం ద్వారా రుణాలను అందిస్తున్నది. ఇప్పటి వరకు 523 సొసైటీలకు 120 కోట్ల రుణాలను అందించడం జరిగింది.

102. వరంగల్‌లో కాకతీయ మెగా టెక్స్‌టైల్ పార్క్‌తోపాటు, సిరిసిల్లలో అపెరల్ పార్కును ఏర్పాటు చేసి వస్త్ర పరిశ్రమకు ప్రభుత్వం భారీ ప్రోత్సాహాన్ని అందిస్తున్నది. చేనేత కార్మికులకు ప్రత్యేక ప్రోత్సాహకాలందించే ఉద్దేశ్యంతో 'నేతన్నకు చేయూత' పొదుపు పథకానికి శ్రీకారం చుట్టింది.

103. నేతన్నల ఆత్మబంధువు ఆచార్య కొండా లక్ష్మణ్ బాపూజీ విగ్రహాన్ని ప్రభుత్వం జలదృశ్యం ఎదుట ఏర్పాటు చేసింది, వారి జయంతిని ఏటా అధికారికంగా నిర్వహిస్తున్నది.

104. రాష్ట్రప్రభుత్వం చేనేత పరిశ్రమను నిలబెట్టేందుకు తీవ్రమైన కృషి చేస్తుంటే, కేంద్ర ప్రభుత్వం అందుకు భిన్నంగా చేనేతరంగం ఉసురు తీస్తున్నది. అసలే అంతంతమాత్రం అమ్మకాలతో కొన ఊపిరితో కొట్టుమిట్టాడుతున్న చేనేత రంగాన్ని మరింత దెబ్బతీస్తూ కేంద్రం చేనేత వస్త్రాలపై 5 శాతం జీఎస్టీ విధించడం శోచనీయం.

గీత కార్మికుల సంక్షేమం

105. తెలంగాణ ప్రభుత్వం ఏర్పడిన తర్వాత గౌడన్నల సంక్షేమం కోసం ప్రత్యేక చర్యలు తీసుకొన్నది. చెట్ల రఖం బకాయిలు రద్దు చేయడమే కాకుండా, తాటి, ఈత చెట్లపై పన్ను వేసే పద్ధతికి స్వస్తి పలికింది. కొత్త సొసైటీల ఏర్పాటుకు అవకాశం కల్పించింది.

106. గీత కార్మికులకు మరింత లబ్ధి చేకూర్చేందుకు రాష్ట్ర ప్రభుత్వం నీరాను సాఫ్ట్ డ్రింక్‌గా మార్చి అందించే ప్రాజెక్టును చేపట్టింది. ఇందుకోసం 25 కోట్ల రూపాయలను కేటాయించింది. నీరా ఉత్పత్తి, ప్రాసెసింగ్ యూనిట్‌తోపాటు, నీరా కేఫ్ ప్రారంభోత్సవానికి సిద్ధంగా ఉంది.

107. ప్రమాదవశాత్తూ మరణించిన గీత కార్మికుల కుటుంబాలకు ప్రభుత్వం 5 లక్షల పరిహారాన్ని అందిస్తున్నది. దేశంలో మరే రాష్ట్రంలోనూ లేనివిధంగా మద్యం దుకాణాల కేటాయింపుల్లో గౌడ సోదరులకు 15 శాతం రిజర్వేషన్లను తెలంగాణ ప్రభుత్వం కల్పించింది.

108. గౌడ సోదరుల ఆత్మగౌరవ ప్రతీక అయిన సర్దార్ సర్వాయి పాపన్న జయంతిని, వర్ధంతిని ప్రభుత్వం అధికారికంగా నిర్వహిస్తున్నది. రాష్ట్రంలో రజక సోదరులకు నిర్వహించే లాండ్రీలు, నాయీ బ్రాహ్మణులు నిర్వహించే సెలూన్లకు ప్రభుత్వం 250 యూనిట్ల వరకు విద్యుత్తును ఉచితంగా అందిస్తున్నది.

బీసీ రెసిడెన్షియల్ విద్యా సంస్థలు

109. తెలంగాణ ప్రభుత్వం బీసీ గురుకులాల సంఖ్యను గణనీయంగా పెంచింది. 2014కు ముందు కేవలం 19 గురుకులాలు మాత్రమే ఉండేవి. అందులో 8 వేలమంది విద్యార్థులు మాత్రమే చదువుకునేవారు. తెలంగాణ ప్రభుత్వం బీసీ రెసిడెన్షియల్ విద్యాలయాల సంఖ్యను 310 కి పెంచింది. వీటిలో రెసిడెన్షియల్ స్కూళ్లు మరియు జూనియర్ కాలేజీలు కలిపి 294 కాగా, మరో 2 మహిళా రెసిడెన్షియల్ వ్యవసాయ కళాశాలలు, 14 రెసిడెన్షియల్ డిగ్రీ కాలేజీలు ఉన్నాయి. రాష్ట్రంలోని బీసీ రెసిడెన్షియల్ విద్యాలయాల్లో 1,65,160 మంది విద్యార్థులు చదువుకుంటున్నారు.

మహాత్మా జ్యోతిబా పూలే విదేశీ విద్యానిధి

110. బడుగువర్గాల అభ్యున్నతి కోసం అహర్నిశలూ కృషి చేసిన మహాత్మా జ్యోతిబా పూలే పేరున తెలంగాణ ప్రభుత్వం విదేశీ విద్యానిధి పథకాన్ని అమలు చేస్తున్నది. బీసీ

వర్గాల విద్యార్థులు విదేశాల్లో ఉన్నత విద్యను అభ్యసించడం కోసం ఒక్కో విద్యార్థికి 20 లక్షల స్కాలర్ షిప్‌ను ప్రభుత్వం అందజేస్తున్నది. ఇందుకోసం ఎనిమిదిన్నరేళ్లలో ప్రభుత్వం 264 కోట్ల రూపాయల స్కాలర్ షిప్‌లను 2,976 మంది విద్యార్థులకు అందించింది.

బి.సి. వర్గాలకు ఆత్మగౌరవ భవనాలు

111. రాష్ట్ర రాజధానిలో 41 బి.సి. కులాల వారి కోసం ఆత్మగౌరవ భవనాలను ప్రభుత్వం నిర్మిస్తున్నది. ఇందుకోసం అత్యంత ఖరీదైన 87 ఎకరాల భూమిని రంగారెడ్డి, మేడ్చల్ మల్కాజ్ గిరి జిల్లాల్లో కేటాయించింది. ఇందుకోసం ప్రభుత్వం 95.25 కోట్లు నిధులు కేటాయించింది. వీటిలో కొన్ని భవనాలను త్వరలోనే ప్రారంభించుకోబోతున్నాం.

బీసీ సంక్షేమం కోసం ఈ వార్షిక బడ్జెట్లో రూ. 6,229 కోట్లు ప్రతిపాదించడమైనది.

కల్యాణలక్ష్మి/ షాదీ ముబారక్

112. ఆడ పిల్లల పెండ్లి ఖర్చుల భారం భరించలేక నిరుపేద కుటుంబాలు పడుతున్న బాధలను చూసి చలించి పోయిన ముఖ్యమంత్రి కేసీఆర్ గారు, వారి భారాన్ని తగ్గించాలనే సదుద్దేశంతో మేనిఫెస్టోలో హామీ ఇవ్వకపోయినా కల్యాణలక్ష్మి/షాదీ ముబారక్ పథకాన్ని అమల్లోకి తెచ్చారు. ఈ పథకం కింద కుల మతాలకతీతంగా పేదింటి ఆడపిల్లల పెండ్లి ఖర్చుల కోసం తెలంగాణ ప్రభుత్వం 1,00,116 రూపాయల ఆర్థిక సాయం అందిస్తున్నది.

113. ఈ పథకం ప్రారంభించినప్పటి నుంచి ఇప్పటివరకు 12 లక్షల 469 మంది ఆడపిల్లలకు పెండ్లి ఖర్చుల కింద 10,416 కోట్లు సాయం అందించింది. 18 ఏండ్లు నిండిన ఆడ పిల్లలకే కల్యాణ లక్ష్మి సాయం వర్తిస్తుండటంతో బాల్య వివాహాలు పూర్తిగా తగ్గిపోయాయి. కల్యాణ లక్ష్మి/ షాదీ ముబారక్ కోసం ఈ వార్షిక బడ్జెట్లో రూ. 3,210 నిధులు ప్రతిపాదించనైనది.

మహిళా శిశు సంక్షేమం

114. దేశం సంపూర్ణమైన అభివృద్ధిని సాధించాలంటే అన్ని రంగాల్లోనూ మహిళలకు న్యాయమైన ప్రాతినిధ్యం లభించాలి. మహిళాభ్యుదయం పట్ల నిబద్ధత కలిగిన తెలంగాణ ప్రభుత్వం పెద్ద ఎత్తున మహిళా సంక్షేమ కార్యక్రమాలను నిర్వహిస్తున్నది.

ఆరోగ్య లక్ష్మి

115. తెలంగాణ ఆవిర్భవించేనాటికి కేవలం 56 శాతం అంగన్ వాడీ కేంద్రాల్లో మాత్రమే పౌష్టికాహారం ఇచ్చేవారు. ఇప్పుడు ఆరోగ్యలక్ష్మి పథకం ద్వారా నూటికి నూరుశాతం అంగన్‌వాడీ కేంద్రాల్లో పాలు, గుడ్లతో కూడిన పౌష్టికాహారాన్ని అంగన్ వాడీల ద్వారా గర్భిణులకు, బాలింతలకు ప్రభుత్వం అందిస్తున్నది. మహిళల ఆరోగ్య సంరక్షణ కోసం అమలుచేస్తున్న ఆరోగ్యలక్ష్మి పథకం అమలుతీరును నీతి ఆయోగ్ ప్రశంసించింది.

116. ఎంతోకాలంగా ఖాళీగా ఉన్నటువంటి 2,356 అంగన్ వాడీ కార్యకర్తల పోస్టులను ఈ సంవత్సరంలో భర్తీచేయడం జరిగింది. అంతేకాక కొత్తగా 568 సూపర్వైజర్లను నియమించడం జరిగింది.

బాలామృతం ప్లస్

117. ఐదేళ్లలోపు పేద పిల్లలకు పోషకాహార లోపం ఏర్పడకుండా ప్రభుత్వం చర్యలు తీసుకుంటున్నది. వీరికోసం మొదటిగా గద్వాల, ఆసిఫాబాద్ జిల్లాల్లో మంచి బలవర్ధకమైన ఆహారాన్ని బాలామృతం ప్లస్ అందించడం జరిగింది. దీని ద్వారా అనతి కాలంలోనే పిల్లలు పోషకాహార లోపాన్ని అధిగమించారు. ఈ కార్యక్రమాన్ని గతేడాది ఆగస్టు నుంచి రాష్ట్రంలోని అన్ని జిల్లాల్లో అమలుచేస్తున్నది.

118. తెలంగాణ ఫుడ్స్ సంస్థలో నెలకు 2500 మెట్రిక్ టన్నుల ఉత్పాదక సామర్థ్యంతో నిర్మించిన కొత్త ప్లాంటును గతేడాది డిసెంబర్ 16న ప్రారంభించుకొన్నాం. రాష్ట్రవ్యాప్తంగా ఉన్న 35,700 అంగన్ వాడి కేంద్రాలకు బాలామృతాన్ని

తెలంగాణ ఫుడ్స్ సరఫరా చేస్తున్నది. మన పొరుగున ఉన్న ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్రానికి కూడా బాలామృతాన్ని తెలంగాణ ఫుడ్స్ నుంచే సరఫరా చేస్తున్నది.

అంగన్ వాడీ, ఆశాలకు పారితోషికాల పెంపు

119. అంగన్ వాడీ టీచర్లకు తెలంగాణ ప్రభుత్వం 13,650 రూపాయల పారితోషికాన్ని చెల్లిస్తున్నది. ఉత్తరప్రదేశ్‌లో 7 వేలు, రాజస్థాన్‌లో 7,500, మహారాష్ట్రలో 8,325 మాత్రమే ఇస్తున్నారు. దేశంలోని అన్ని రాష్ట్రాల కన్నా ఎక్కువ పారితోషికాన్ని తెలంగాణ ప్రభుత్వం అంగన్ వాడీలకు ఇస్తున్నదని సభాముఖంగా తెలియజేస్తున్నాను.

120. ఆశా కార్యకర్తలకు 2014 నాటికి 2 వేల రూపాయలు మాత్రమే ఉన్న పారితోషికాన్ని రాష్ట్ర ప్రభుత్వం 9750 రూపాయలకు పెంచింది. ఆశావర్కర్లకు మధ్యప్రదేశ్, రాజస్థాన్ లలో 3 వేలు, గుజరాత్‌లో 6,700, కర్ణాటక, హర్యానాల్లో 4 వేలు, కేరళలో 5 వేలు మాత్రమే ఇస్తున్నారు. చిరుద్యోగులకు తెలంగాణ ప్రభుత్వం అత్యధికవేతనాలు చెల్లిస్తున్నప్పటికీ కొంతమంది స్వార్థ రాజకీయాల కోసం నోటికొచ్చినట్టు మాట్లాడుతున్నారు. వారు ఇకనైనా ఈ రకంగా మాట్లాడటం మానేయాలని ఆశిస్తున్నాం.

121. మహిళా భద్రతకు రాష్ట్ర ప్రభుత్వం అత్యధిక ప్రాధాన్యం ఇస్తున్నది. ఇందుకోసం ప్రత్యేకంగా షిటీమ్‌లను ఏర్పాటుచేసింది. ఈ బృందాలు ఈవ్ టీజింగ్ అరికట్టడంలో సమర్థవంతంగా పనిచేస్తున్నాయి. మహిళల పట్ల అసభ్యంగా ప్రవర్తించే వాళ్లను కట్టడి చేస్తున్నాయి.

122. ప్రభుత్వం సివిల్ పోలీస్ ఉద్యోగ నియామకాల్లో 2015 నుంచి మహిళలకు 33 శాతం రిజర్వేషన్లను విధిగా పాటిస్తున్నది. ఆర్మ్‌డ్ రిజర్వ్ పోలీసు (AR) నియామకాల్లో 10 శాతం రిజర్వేషన్లను కల్పిస్తున్నది.

123. మహిళలు పారిశ్రామిక వేత్తలుగా ఎదగాలనే సంకల్పంతో వారి అంకుర సంస్థలకు ప్రోత్సాహాన్ని కల్పించడం కోసం ప్రభుత్వం వినూత్నంగా వి-హబ్‌ను నెలకొల్పింది.

124. మార్కెట్ కమిటీలలో ప్రభుత్వం రిజర్వేషన్లను ప్రవేశపెట్టింది. దీనివల్ల మహిళలకు చైర్ పర్సన్‌లు అయ్యే అవకాశం లభించింది.

మహిళా శిశు సంక్షేమానికి ఈ బడ్జెట్‌లో రూ. 2,131 కోట్లు ప్రతిపాదించడమైనది.

మైనార్టీల సంక్షేమం

125. తెలంగాణ ప్రభుత్వం సర్వధర్మ సమభావనను పాటిస్తున్నది. ఏ సామాజిక వర్గం పట్ల వివక్ష, విస్మరణ లేకుండా ప్రగతి ఫలాలను అందరికీ అందజేస్తున్నది. తెలంగాణ ఏర్పడకముందున్న ప్రభుత్వం మైనార్టీల సంక్షేమానికి ఏడాదికి 300 కోట్లు కూడా ఖర్చు చేసేది కాదు.

126. తెలంగాణ రాష్ట్రం ఏర్పాటైన 2014 జూన్ నుంచి 2023 జనవరి వరకు ప్రభుత్వం 8,581 కోట్లను మైనార్టీల సంక్షేమం కోసం ఖర్చు చేసింది. 2021-22 ఆర్థిక సంవత్సరంలో 1,286 కోట్లను ఖర్చు చేయడం మైనార్టీ వర్గాల అభ్యున్నతి పట్ల తెలంగాణ ప్రభుత్వానికి ఉన్న చిత్తశుద్ధికి నిదర్శనం.

127. రాష్ట్రప్రభుత్వం ముస్లిం మైనార్టీ ఆడపిల్లల కోసం షాదీముబారక్ పథకాన్ని 2014 నుంచి అమలు చేస్తోంది. గడిచిన ఎనిమిదిన్నర సంవత్సరాల్లో రెండు లక్షల 32 వేల 713 మంది పెళ్లిళ్లకు 1903 కోట్లను ఖర్చు చేసింది. పెరుగుతున్న వివాహాలకు అనుగుణంగా, 150 కోట్ల నిధులను అదనంగా కేటాయిస్తూ, ఈ సంవత్సరం 450 కోట్లు ప్రతిపాదిస్తున్నాము.

128. మైనారిటీ కార్పొరేషన్ అందించే రుణాల కోసం ఈ ఆర్థిక సంవత్సరానికి 270 కోట్ల రూపాయలు ఖర్చు చేయడానికి ప్రతిపాదించడం జరిగింది. ఇది 2022-23 కన్నా 239 కోట్లు ఎక్కువ.

129. పేద ముస్లిం మహిళలకు మైనారిటీ కార్పొరేషన్ ద్వారా 20 వేల కుట్టుమిషన్లు ఇచ్చేందుకు ప్రభుత్వం నిర్ణయించింది.

130. దేశంలోని మరే రాష్ట్రంలో కూడా తెలంగాణలో ఉన్నట్టు మైనార్టీ గురుకులాలు లేవు. రాష్ట్రప్రభుత్వం మైనార్టీ విద్యార్థుల కోసం ప్రత్యేకంగా 203 మైనార్టీ గురుకుల స్కూళ్లను తొలుత ఏర్పాటు చేసింది. వీటిని మైనార్టీ జూనియర్ కాలేజీలుగా అప్ గ్రేడ్ చేసింది.

131. మైనార్టీ విద్యార్థుల విదేశీ విద్యకు సంబంధించి ఒక్కొక్క విద్యార్థికి 20 లక్షల చొప్పున స్కాలర్ షిప్‌ను అందిస్తోంది.

132. ప్రభుత్వం అన్ని మతాల వారికి పండుగల సందర్భంగా ప్రత్యేక కానుకలను అందిస్తున్నది. రంజాన్ పండుగ సందర్భంగా 4 లక్షల 50 వేల మంది మహ్మదీయులకు, క్రిస్మస్ సందర్భంగా దాదాపు 3 లక్షల మంది క్రైస్తవులకు కొత్త బట్టలతో కూడిన ప్రత్యేక కానుకలను ప్రభుత్వం అందిస్తున్నది. తెలంగాణ ప్రజలు ఘనంగా జరుపుకొనే బతుకమ్మ పండుగ సందర్భంగా మహిళలకు కొత్త చీరలను పంపిణీ చేస్తున్నది.

ఈ బడ్జెట్‌లో మైనారిటీ సంక్షేమం కోసం రూ.2,200 కోట్లు ప్రతిపాదించడమైనది.

జర్నలిస్టుల సంక్షేమం

133. జర్నలిస్టుల సంక్షేమం కోసం తెలంగాణ రాష్ట్ర ప్రభుత్వం 100 కోట్ల నిధులను కార్పస్ ఫండ్ కింద కేటాయించింది. మీడియా అకాడమీ భవనాన్ని 15 కోట్లతో నిర్మిస్తున్నది. పనులు తుది దశకు చేరుకొన్నాయి. అతి త్వరలోనే ఈ భవనాన్ని ప్రారంభించుకొంటామని జర్నలిస్టు మిత్రులకు తెలియజేయడానికి సంతోషిస్తున్నాను.

బ్రాహ్మణ సంక్షేమం

134. తెలంగాణ ప్రభుత్వం బ్రాహ్మణ సంక్షేమ పరిషత్ ద్వారా 2021-22లో 51 కోట్లు ఖర్చు చేసింది. ఈ పరిషత్ ద్వారా పేద బ్రాహ్మణులకు ఉపాధికల్పన కోసం ఆర్థిక సహాయాన్ని అంజేస్తున్నది. వివేకానంద విదేశీ విద్యా పథకం కింద 20 లక్షల స్కాలర్ షిప్‌ను అందజేస్తున్నది.

135. హైదరాబాద్ లోని గోపనపల్లిలో 6 ఎకరాల స్థలంలో 20 కోట్ల వ్యయంతో నిర్మించిన బ్రాహ్మణ సదనం ప్రారంభానికి సిద్ధంగా ఉంది. బ్రాహ్మణుల సంక్షేమం కోసం పరిషత్తు ద్వారా ఇప్పటి దాకా 160 కోట్ల రూపాయలను తెలంగాణ ప్రభుత్వం ఖర్చు చేసింది.

న్యాయ సేవల అభివృద్ధి

136. రాష్ట్రంలోని ప్రజలకు సత్వర న్యాయం అందించడం కోసం జిల్లాల సంఖ్యకు అనుగుణంగా డిస్ట్రిక్ట్ కోర్టులను ఏర్పాటు చేయాలని ప్రభుత్వం నిర్ణయించింది. ఇందులో భాగంగా నూతనంగా ఏర్పడిన 23 జిల్లాలలో డిస్ట్రిక్ట్ కోర్టులను, న్యాయ సేవాధికార సంస్థలను ఇప్పటికే ఏర్పాటు చేసింది. ఈ కోర్టుల నిర్వహణ కోసం 1,721 పోస్టులను కొత్తగా మంజూరు చేసింది. 1050 కోట్ల అంచనా వ్యయంతో కొత్త కోర్టుల భవనాల నిర్మాణాన్ని చేపట్టడం జరుగుతుంది.

137. ఈ ఆర్థిక సంవత్సరంలో రాష్ట్రంలో మరో 60 జూనియర్, సీనియర్, జిల్లా జడ్జి కోర్టులను ఏర్పాటు చేయాలని నిర్ణయించింది.

న్యాయవాదుల సంక్షేమం

138. దేశంలో ఎక్కడా లేనివిధంగా తెలంగాణ ప్రభుత్వం న్యాయవాదుల సంక్షేమం కోసం 100 కోట్ల నిధిని సమకూర్చింది. ఈ నిధులతో న్యాయవాదుల సంక్షేమ ట్రస్టు 22 వేల మంది న్యాయవాదుల కోసం ఆరోగ్య మరియు ప్రమాద బీమా పథకాలు ప్రారంభించింది. ఈ బీమా పథకాలవల్ల 8,053 మంది న్యాయవాదులు మరియు వారి కుటుంబ సభ్యులు 38.45 కోట్ల మేర లబ్ధి పొందటం జరిగింది.

తెలంగాణకు హరితహారం

139. పర్యావరణ పరిరక్షణ ప్రతి మానవుని విద్యుక్త ధర్మంగా భావించే మన ముఖ్యమంత్రి గారు 'తెలంగాణాకు హరితహారం' పేరుతో మొక్కలు నాటే కార్యక్రమాన్ని భారీ ఎత్తున చేపట్టారు. తెలంగాణకు హరితహారం స్థాయిలో మరే

రాష్ట్రంలోనూ మొక్కలు నాటి, కాపాడే కార్యక్రమం అమలు కావడం లేదంటే అతిశయోక్తి లేదు.

140. హరితహారం కార్యక్రమంలో ప్రజలు ఉద్యమ స్ఫూర్తితో పాల్గొంటున్నారు. రాష్ట్రంలోని పురపాలక సంఘాలు, గ్రామ పంచాయతీలు తమ వార్షిక బడ్జెట్లో 10 శాతం గ్రీన్ బడ్జెట్ కింద కేటాయించి, పచ్చదనాన్ని అభివృద్ధి చేయాలన్న నిబంధనను నూతన మున్సిపల్, పంచాయతీరాజ్ చట్టాలలో ప్రభుత్వం పొందుపరిచింది. స్థానిక సంస్థల కృషితో తెలంగాణలోని ప్రతి పట్టణం, గ్రామం పచ్చదనంతో పరిఢవిల్లుతున్నది.

141. ఫారెస్ట్ సర్వే ఆఫ్ ఇండియా రూపొందించిన ఇండియా ఫారెస్ట్ రిపోర్ట్ 2021 ప్రకారం తెలంగాణలో మొత్తం గ్రీన్ కవర్ 7.70 శాతం పెరిగింది. ఇది 5.13 లక్షల ఎకరాలకు సమానం.

142. హరితహారం కార్యక్రమానికి అంతర్జాతీయ స్థాయిలో గుర్తింపు లభించింది. ఐక్యరాజ్యసమితిలో భాగమైన ఫుడ్ అండ్ అగ్రికల్చర్ ఆర్గనైజేషన్ (FAO), ఆర్బర్ డే ఫౌండేషన్.. హైదరాబాద్ నగరాన్ని 'ట్రీ సిటీ ఆఫ్ ద వరల్డ్'గా వరుసగా రెండుసార్లు గుర్తించింది. భారతదేశం నుంచి ఈ గుర్తింపు సాధించిన ఏకైక నగరం మన హైదరాబాద్ మాత్రమే.

143. నీతి ఆయోగ్ వెలువరించే సుస్థిర అభివృద్ధి లక్ష్యాల నివేదికలో దేశంలో పచ్చదనం పెంపుదలలో తెలంగాణ మొదటి స్థానంలో ఉన్నట్టు పేర్కొన్నది. దక్షిణ కొరియాలోని ఇంటర్నేషనల్ అసోసియేషన్ ఆఫ్ హార్టికల్చర్ ప్రొడ్యూసర్స్ హైదరాబాద్ నగరానికి 'వరల్డ్ గ్రీన్ సిటీ అవార్డు – 2020' ప్రకటించింది.

144. పర్యావరణ పరిరక్షణలో ప్రతి పౌరుడూ తన బాధ్యతను నిర్వర్తించాలనే ఆశయంతో ముఖ్యమంత్రి కేసీఆర్ గారు వినూత్నంగా హరితనిధిని ఏర్పాటు చేయించారు. ప్రజాప్రతినిధులు, ప్రభుత్వ శాఖలు, ప్రభుత్వ ఉద్యోగులు, విద్యార్థులు మొదలైన వారినుండి సేకరించిన విరాళాలతో హరితనిధి ఏర్పడుతున్నది.

145. తెలంగాణ ప్రభుత్వం 1500 కోట్ల వ్యయంతో 13 లక్షల ఎకరాల అడవికి పునరుజ్జీవం కల్పించడం జరిగింది. 11 వేల కిలోమీటర్ల పరిధిలో అడవుల రక్షణ కోసం సరిహద్దు కంచెలను ఏర్పాటు చేయడం జరిగింది.

146. తెలంగాణ ప్రభుత్వ అడవుల పరిరక్షణ కోసం తీసుకొన్న చర్యల ఫలితంగా వన్యమృగాల సంఖ్య గణనీయంగా పెరిగింది. రాష్ట్రంలో పులుల సంఖ్య 26కు చేరింది. చిరుతల సంఖ్య 341 అయ్యింది. అంతరించి పోతున్న అనేక పక్షి జాతులు తిరిగి ఊపిరి పోసుకొన్నాయి.

147. ముఖ్యమంత్రి కేసీఆర్ గారి మార్గనిర్దేశనంలో హరిత తెలంగాణ నిర్మాణం కోసం నిరంతరం పరిశ్రమిస్తున్న స్థానిక సంస్థల ప్రతినిధులకు, అటవీశాఖ సిబ్బందికి, హరిత సైనికులుగా పనిచేస్తున్న ప్రతి ఒక్కరికీ హృదయపూర్వక కృతజ్ఞతలు తెలియజేస్తున్నాను.

అటవీ శాఖకు మరియు తెలంగాణకు హరితహారానికి ఈ బడ్జెట్లో రూ. 1,471 ప్రతిపాదించడమైనది.

విద్యారంగం

148. విజ్ఞాన ప్రపంచం తలుపులు తెరవడానికి కావల్సిన సాధనం విద్య, విద్య జ్ఞానంతోపాటు మనిషికి ఒక గుర్తింపునిస్తుంది. ఆత్మ విశ్వాసాన్ని పెంపొందిస్తుంది. విద్యావంతులతో నిండిన సమాజమే అభివృద్ధి పథంలో వేగంగా పయనించగలుగుతుంది. విద్యా వికాసాన్ని సాధించిన సమాజాలు ఇతర రంగాలలోనూ ముందంజలో ఉంటాయి.

149. మన రాష్ట్రంలో విద్యారంగాన్ని బలోపేతం చేయడానికి రాష్ట్ర ప్రభుత్వం చిత్తశుద్ధితో కృషి చేస్తున్నది. పాఠశాల విద్యతో మొదలుకొని విశ్వవిద్యాలయాల స్థాయి వరకు పటిష్టమైన అభివృద్ధి ప్రణాళికతో ముందుకు వెళ్తున్నది.

150. పేద విద్యార్థులు చదువులో ముందుండాలంటే అది గురుకుల విద్య ద్వారానే సాధ్యమవుతుందని బలంగా

విశ్వసించిన ముఖ్యమంత్రి కేసీఆర్ గారు రాష్ట్రంలో గురుకుల విద్యకు పెద్దపీట వేశారు. రాష్ట్రం ఏర్పడ్డ తొలినాళ్లలో 293 గురుకులాలు అరకొర వసతులతో అధ్వాన్నంగా ఉండేవి, వాటిలో లక్షా 31 వేల విద్యార్థులు వసతుల లేమిని ఎదుర్కొంటూ చదువుకునే వారు.

151. తెలంగాణ ఏర్పడగానే ముఖ్యమంత్రి కేసీఆర్ గారు నూతన గురుకుల విద్యాలయాల స్థాపనకు నడుం బిగించారు. నేడు రాష్ట్రంలో గురుకులాల సంఖ్య 1,002 వరకు పెరిగితే, వీటిలో చదివే విద్యార్థుల సంఖ్య 5 లక్షల 59 వేలకు పెరిగింది.

152. రాష్ట్రం ఏర్పడ్డ తొలినాళ్లలో గురుకులాల మీద బడ్జెట్ కేటాయింపులు 784 కోట్లు ఉంటే.. తెలంగాణ ప్రభుత్వం ఈ కేటాయింపులను భారీగా పెంచింది. 2022-23 ఆర్థిక సంవత్సరంలో 3,400 కోట్లకు కేటాయింపులను పెంచింది. పేదలకు ఉన్నత ప్రమాణాలు కలిగిన విద్యను అందించడం పట్ల ప్రభుత్వానికి ఉన్న నిబద్ధతకు ఇది నిదర్శనం.

మన ఊరు మన బడి

153. రాష్ట్ర వ్యాప్తంగా ప్రభుత్వ పాఠశాలల్లో మౌలిక వసతులను దశలవారీగా మెరుగుపరిచేందుకు రాష్ట్రప్రభుత్వం మన ఊరు మన బడి అనే బృహత్తర కార్యక్రమాన్ని అమలు చేస్తున్నది. ఈ పథకం కింద డిజిటల్ విద్యతోపాటు, తాగునీటి వసతి, సరిపడినంత ఫర్నిచర్, ప్రహరీలు, కిచెన్ షెడ్‌లు, మరుగుదొడ్ల నిర్మాణం వంటి పన్నెండు రకాల అంశాల్లో పనులు చేపట్టడం జరుగుతుంది.

154. రాష్ట్రవ్యాప్తంగా 26,065 పాఠశాలల్లో మూడు దశల్లో మౌలిక సదుపాయాలను కల్పించడం కోసం 7,289 కోట్లు కేటాయించింది. మొదటి దశలో భాగంగా 9,123 పాఠశాలల్లో 3,497 కోట్లతో మౌలిక సదుపాయాలను కల్పిస్తున్నది. వీటిలో ఇప్పటికే చాలా స్కూళ్లలో పనులు పూర్తయ్యాయి. ఊరూరా ఉత్సవంలా సంబురంగా ప్రారంభోత్సవాలు జరుపుకుంటున్నారు.

యూనివర్సిటీల్లో మౌలిక వసతుల కల్పన

155. రాష్ట్ర వ్యాప్తంగా అన్ని విశ్వవిద్యాలయాల్లో మౌలిక వసతుల కల్పన, హాస్టల్ భవనాల ఆధునీకరణ, మరియు కొత్త భవనాల నిర్మాణం కోసం 500 కోట్లు ఈ వార్షిక బడ్జెట్లో ప్రభుత్వం ప్రతిపాదిస్తున్నది. యూనివర్సిటీల్లో మౌలిక వసతుల కల్పన కోసం ఇంత పెద్ద ఎత్తున నిధులు కేటాయించడం రాష్ట్ర చరిత్రలో ఇదే తొలిసారి.

ఆంగ్ల మాధ్యమం

156. ఆంగ్ల మాధ్యమంలో బోధించడానికి అనుగుణంగా రాష్ట్రంలో ఉపాధ్యాయులందరికీ శిక్షణ ఇవ్వటం జరిగింది. ప్రతిష్టాత్మక సంస్థ టాటా ఇనిస్టిట్యూట్ ఆఫ్ సోషల్ సైన్సెస్ మన పాఠ్యపుస్తకాలను పరిశీలించి అభినందించింది.

157. మన రాష్ట్రంలో 2,962 ఇంటర్మీడియట్ కళాశాలల్లో 9,48,321 మంది విద్యార్థులు చదువుతున్నారు. ఇంటర్ పూర్తి చేసిన విద్యార్థులు ఎంసెట్, నీట్, జేఈఈ తదితర ప్రవేశ పరీక్షలకు హాజరు కావడానికి కావాల్సిన శిక్షణను ప్రభుత్వం అందిస్తున్నది.

సాంకేతిక విద్య

158. రాష్ట్రంలో సాంకేతిక విద్యకు కూడా ప్రభుత్వం పెద్ద పీట వేసింది. గత ఎనిమిదిన్నరేళ్లలో కొత్తగా 14 పాలిటెక్నిక్ కళాశాలలను ఏర్పాటు చేసింది. 2023-24 విద్యాసంవత్సరం నుంచి రంగారెడ్డి జిల్లా మహేశ్వరంలో, భద్రాద్రి కొత్తగూడెం జిల్లా మణుగూరులో పాలిటెక్నిక్ కళాశాలలను ప్రారంభించబోతున్నది.

159. రాష్ట్రంలో జెఎన్టీయూ పరిధిలో 4 కొత్త ఇంజినీరింగ్ కాలేజీలను ప్రభుత్వం ఏర్పాటు చేస్తున్నది. వీటిలో సిరిసిల్ల, వనపర్తి కళాశాలలు ఇప్పటికే ప్రారంభమయ్యాయి. త్వరలోనే మహబూబ్‌నగర్, కొత్తగూడెంలో ప్రారంభించబోతున్నది.

160. తెలంగాణలో అభివృద్ధి చెందుతున్న ఫార్మారంగాన్ని దృష్టిలో ఉంచుకొని సుల్తాన్ పూర్‌లో జేఎన్‌టీయూకు అనుబంధంగా యూనివర్సిటీ కాలేజీ అఫ్ ఫార్మాసుటికల్ సైన్సెస్‌ను ఏర్పాటు చేసింది.

విద్యార్థులకు సన్న బియ్యంతో భోజనం

161. రాష్ట్రవ్యాప్తంగా ఉన్న 28,606 పాఠశాలల్లో చదువుతున్న 25.26 లక్షల మంది విద్యార్థులకు, 4,237 హాస్టళ్లు, ఇతర విద్యా సంస్థల్లోని 9.77 లక్షల మంది విద్యార్థులకు ప్రభుత్వం సన్న బియ్యంతో భోజనం పెడుతున్నది. ఇందుకోసం ప్రతి నెలా 21,868 మెట్రిక్ టన్నుల ఫోర్టిఫైడ్ రైస్ మరియు సన్న బియ్యాన్ని సరఫరా చేస్తున్నది.

162. భావి పౌరులకు బలవర్ధకమైన ఆహారాన్ని అందించాలనే మంచి మనసుతో ముఖ్యమంత్రి గారు విద్యార్థులకు సన్న బియ్యంతో భోజనాన్ని అందుబాటులోకి తెచ్చారు. దేశంలో సన్నబియ్యంతో విద్యార్థులకు అన్నం పెడుతున్న ఏకైక రాష్ట్రం తెలంగాణ మాత్రమే.

163. మధ్యాహ్న భోజనం పథకంలో వంటపని చేసే 54,201 మందికి ఇప్పటివరకు నెలకు 1000 రూపాయల పారితోషికం అందుతున్నది. గౌరవ ముఖ్యమంత్రి కేసీఆర్ గారు గతంలో ఈ సభలో ప్రకటించిన విధంగా వారికిచ్చే పారితోషికాన్ని నెలకు 3 వేలకు పెంచామని తెలియచేయడానికి సంతోషిస్తున్నాను.

164. తెలంగాణ విద్యావికాసం కోసం ప్రభుత్వం విద్యాశాఖ ద్వారానే కాకుండా వ్యవసాయం, వైద్యం, అటవీ, పశు సంవర్ధక, మత్స్య, కార్మిక శాఖల ద్వారానూ, ఎస్సీ, ఎస్టీ, బీసీ, మైనార్టీ సంక్షేమ శాఖల ద్వారానూ పెద్ద ఎత్తున నిధులు ఖర్చు చేస్తున్నది.

విద్యా శాఖకు ఈ బడ్జెట్‌లో రూ. 19,093 కోట్లు ప్రతిపాదించడమైనది.

వైద్యారోగ్య రంగం

165. దేశంలోకెల్లా అత్యుత్తమ వైద్యసేవలందిస్తున్న అగ్రగామి రాష్ట్రంగా తెలంగాణ గొప్ప ప్రగతిని సాధించింది. పేద ప్రజలకు ఉత్తమమైన వైద్య సేవలందించడంలో తెలంగాణ రాష్ట్రం దేశంలో మూడో స్థానంలో నిలిచిందని నీతి ఆయోగ్ ప్రశంసించింది. రాష్ట్ర ప్రభుత్వం చేసిన కృషివల్ల 2014 లో 92గా ఉన్న మాతృ మరణాల రేటు (MMR) 2022 నాటికి గణనీయంగా తగ్గి 43కు చేరింది. ఈ రోజు దేశంలో అతి తక్కువ మాతృ మరణాలు జరుగుతున్న రాష్ట్రాల్లో తెలంగాణ మూడో స్థానంలో ఉన్నది.

అదే విధంగా శిశు మరణాల రేటు (ఐఎంఆర్) 2014లో ముప్పై తొమ్మిది ఉండగా, ప్రస్తుతం అది ఇరవై ఒకటికి తగ్గింది.

166. ప్రతి లక్ష జనాభాకు సగటున 19 ఎంబీబీఎస్ సీట్లతో వైద్యవిద్యలో తెలంగాణ ప్రప్రథమస్థానంలో ఉన్నది. అదే విధంగా మెడికల్ పీజీ సీట్లలో ప్రతి లక్ష జనాభాకు 7 సీట్లతో దేశంలో రెండో స్థానంలో ఉన్నది.

167. రాష్ట్రం ఏర్పడ్డ తొలినాళ్లలో కేవలం 1400 ఆక్సిజన్ బెడ్‌లు ఉంటే వాటి సంఖ్యను ఇరవై రెట్లు పెంచి 27,966 బెడ్‌ల చేర్చటం జరిగింది.

కంటి వెలుగు

168. సర్వేంద్రియానాం నయనం ప్రధానం అని ఆర్యోక్తి. చూపు తగ్గితే జీవితం మసకబారి పోతుంది. రాష్ట్రంలో కంటిచూపు సమస్యలతో బాధపడుతున్న వారి కష్టాలు తీర్చడం కోసం ప్రభుత్వం కంటి వెలుగు పథకాన్ని అమలు చేస్తున్నది. తొలి దశ విజయం స్ఫూర్తితో రెండవ దశ కంటి వెలుగు నేత్రవైద్య శిబిరాలను భారీ ఎత్తున కొనసాగిస్తున్నది.

169. కంటిచూపు సమస్యల నివారణ కోసం రాష్ట్రవ్యాప్తంగా భారీ ఎత్తున ఉచిత కంటి పరీక్షలు జరిపి కళ్లద్దాలను సైతం అందిస్తున్న కంటి వెలుగు పథకం దేశానికే స్ఫూర్తిదాయకంగా నిలిచింది.

170. 2018లో కంటివెలుగు కార్యక్రమాన్ని ప్రవేశపెట్టిన తెలంగాణ ప్రభుత్వం 1 కోటి 54 లక్షల మందికి పరీక్షలు నిర్వహించి, 40 లక్షలకు పైగా కళ్ళద్దాలను పంపిణీ చేసి రికార్డు సృష్టించింది.

171. ఇటీవలనే రెండవ విడత కంటి వెలుగు కార్యక్రమాన్ని గౌరవ ముఖ్యమంత్రి కేసీఆర్ గారి ఆధ్వర్యంలో కేరళ రాష్ట్ర ముఖ్యమంత్రి పినరయి విజయన్ గారి చేతుల మీదుగా ఖమ్మంలో ప్రారంభించుకున్నాం.

172. ఈ ప్రారంభోత్సవ కార్యక్రమంలో పాల్గొన్న ఢిల్లీ ముఖ్యమంత్రి అరవింద్ కేజ్రీవాల్, పంజాబ్ ముఖ్యమంత్రి భగవంత్ సింగ్ మాన్ తమ తమ రాష్ట్రాల్లోనూ కంటివెలుగును అమలు చేస్తామని ప్రకటించడం మనకు గర్వకారణం.

సూపర్ స్పెషాలిటీ ఆసుపత్రులు

173. రాష్ట్రంలో వైద్య సేవలను మరింత విస్తరించాలని, పేదలకు సూపర్ స్పెషాలిటీ వైద్యాన్ని అందుబాటులోకి తేవాలనే లక్ష్యంతో ప్రభుత్వం పెద్ద ఎత్తున సూపర్ స్పెషాలిటీ హాస్పిటళ్లను నిర్మిస్తున్నది. రాజధాని నగరం హైదరాబాద్ నలువైపులా గచ్చిబౌలి, ఎల్బీ నగర్, అల్వాల్, సనత్ నగర్ ప్రాంతాల్లో ప్రభుత్వం భారీ ఎత్తున సూపర్ స్పెషాల్టీ ఆస్పత్రుల నిర్మాణం చేపట్టింది. ఇందులో 2,679 కోట్ల రూపాయలతో మూడు ఆస్పత్రుల పనులు ప్రారంభమైనాయి. ఈ ఆసుపత్రుల నిర్మాణంతో 4,200 పడకలు అందుబాటులోకి వస్తాయి. వచ్చే ఆర్థిక సంవత్సరంలో పనులు పూర్తి చేసి ప్రభుత్వం వైద్య సేవలను అందుబాటులో తేనుంది. వీటితో పాటు నిమ్స్‌లో మరో 2 వేల పడకలు అదనంగా అందుబాటులోకి తెస్తున్నది.

వరంగల్లులో హెల్త్ సిటీ

174. తెలంగాణ ప్రభుత్వం వరంగల్ నగరంలో అంతర్జాతీయ స్థాయి ప్రమాణాలతో హెల్త్ సిటీ నిర్మాణాన్ని ప్రారంభించింది. ఇందులో భాగంగా 1100 కోట్ల ఖర్చుతో రెండు వేల బెడ్ల సామర్థ్యంతో సూపర్ స్పెషాలిటీ హాస్పిటల్ భవన నిర్మాణ పనులు శరవేగంగా జరుగుతున్నాయి. వచ్చే ఆర్థిక సంవత్సరంలోనే దీన్ని పూర్తిచేసి, ప్రారంభించాలని ప్రభుత్వం బలమైన సంకల్పంతో ఉంది. పేద ప్రజలకు కార్పొరేట్ స్థాయి వైద్యం అందాలని, అందుకు తగిన స్థాయిలో భవనాలు, వసతులు ఏర్పాటు చేసేందుకు ప్రభుత్వం తాపత్రయపడుతుంది.

175. ప్రభుత్వం ఆసుపత్రి భవనాలు నిర్మించినా.. విద్యాలయాల భవనాలు నిర్మించినా, దేశానికే ఆదర్శంగా గ్రామగ్రామాన వైకుంఠధామాలు నిర్మించినా, స్వచ్ఛ గ్రామాల సాధన కోసం డంపు యార్డులు నిర్మించినా, రైతు వేదికలు నిర్మించినా, సమీకృత కలెక్టరేట్లు నిర్మించినా, కొమురంభీం, సేవాలాల్ మహారాజ్‌ల పేరుతో ఆదివాసీ, బంజారా భవనాలు నిర్మించినా, సెక్రటరియేట్ భవనాన్ని నిర్మించినా, యాదగిరి లక్ష్మీనరసింహస్వామి ఆలయాన్ని వైభవోపేతంగా పునర్నిర్మించినా, ట్యాంక్ బండ్ తీరాన అమరుల స్మారక కేంద్రాన్ని నిర్మించినా, బాబా సాహేబ్ అంబేద్కర్ మహాశయుని విగ్రహాన్ని ఆకాశమంత ఎత్తున ప్రతిష్ఠిస్తున్నా.. ఎందు కోసం అధ్యక్షా..? ప్రజలకు మెరుగైన సేవలందించడం కోసం. తెలంగాణ అస్తిత్వాన్ని, ఆత్మగౌరవాన్ని ప్రపంచం ముందు సమున్నతంగా నిలబెట్టాలనే ఆశయం కోసం. ఈ నిర్మాణ పనులన్నీ ప్రజల కోణంలోనే జరుగుతున్నాయన్న విషయాన్ని విజ్ఞులైన తెలంగాణ ప్రజలు ఇప్పటికే గ్రహించారు.

జిల్లాకో మెడికల్ కాలేజీ

176. తెలంగాణలో మారుమూల ప్రాంతాలకు సైతం వైద్య విద్యను చేరువ చేస్తూ వైద్య సేవలను మరింత విస్తృత పరిచేందుకు రాష్ట్రంలోని ప్రతి జిల్లాలో ఒక మెడికల్ కాలేజీని ఏర్పాటు చేయాలని ప్రభుత్వం సంకల్పించింది. సమైక్య పాలనలో తెలంగాణ ప్రాంతంలో కేవలం మూడే మెడికల్ కాలేజీలు ఉండేవి.

177. తెలంగాణ ఏర్పడిన తరువాత మహబూబ్‌నగర్, నల్లగొండ, సూర్యాపేట, సిద్ధిపేటలలో మరో నాలుగు కాలేజీలు

ప్రారంభించుకొన్నాం. ఈ విద్యాసంవత్సరంలో సంగారెడ్డి, మహబూబాబాద్, మంచిర్యాల, జగిత్యాల, వనపర్తి, కొత్తగూడెం, నాగర్ కర్నూల్, రామగుండంలలో ఇంకో 8 మెడికల్ కాలేజీలను ప్రారంభించుకున్నాం. గౌరవ ముఖ్యమంత్రి కేసీఆర్ గారు ఈ కాలేజీల్లో బోధనా కార్యక్రమాలను ఒకేసారి ప్రారంభించారు.

178. 2023 సంవత్సరంలో నిర్మల్, ఆసిఫాబాద్, భూపాల్‌పల్లి, జనగామ, కామారెడ్డి, కరీంనగర్, ఖమ్మం, సిరిసిల్ల, వికారాబాద్‌లలో మరో 9 మెడికల్ కాలేజీల ఏర్పాటుకు ప్రభుత్వం చర్యలు చేపట్టింది. దీంతో రాష్ట్రంలోని మొత్తం మెడికల్ కాలేజీల సంఖ్య 26కు చేరనుంది. ఈ కాలేజీలకు అనుబంధంగా ప్రతి జిల్లాలో నర్సింగ్ కాలేజీ ఏర్పాటు చేయాలని నిర్ణయించడమైనది.

179. ప్రభుత్వ వైద్య కళాశాలల్లో ఎంబీబీఎస్ సీట్ల సంఖ్య 2014లో 850 ఉంటే.. అవి 2022 నాటికి 2,915కు పెరిగాయి. పీజీ సీట్లు 2014లో 515 ఉంటే అవి 2022 నాటికి 1,208కి పెరిగాయి. ప్రభుత్వ ప్రైవేటు మెడికల్ కాలేజీలు కలుపుకుంటే... రాష్ట్రంలో ఎంబీబీఎస్ సీట్లు 6,715, పీజీ సీట్లు 2548 ఉన్నాయి.

బస్తీ దవాఖానలు, పల్లె దవాఖానలు

180. గతంలో హైదరాబాద్ నగరంలో బస్తీ ప్రజలకు సుస్తీ చేస్తే ప్రైవేటు దవాఖానాలే దిక్కయ్యేవి. ప్రభుత్వ వైద్యసేవలు అందుబాటులో ఉండేవి కావు. నిరుపేదల బస్తీలలో చక్కని సౌకర్యాలతో వైద్యశాలలను ప్రారంభించిన ఘనత మన ముఖ్యమంత్రి గారికే దక్కుతుంది. నేడు రాష్ట్రవ్యాప్తంగా పట్టణ ప్రాంతాల్లో 342 బస్తీ దవాఖానలు పేద ప్రజలకు మెరుగైన వైద్యసేవలనందిస్తున్నాయి. ఈ బస్తీ దవాఖానాల్లో అందిన సేవలను క్యుములేటివ్‌గా లెక్కిస్తే రెండు కోట్ల మేరకు ఓపీ సేవలందాయి.

181. వీటికి కొనసాగింపుగా రాష్ట్రవ్యాప్తంగా అన్ని పట్టణాల్లో మరో వంద బస్తీ దవాఖానలు ప్రారంభించాలని ప్రభుత్వం నిర్ణయించింది. విజయవంతమైన బస్తీ దవాఖానాల స్ఫూర్తితో గ్రామీణ ప్రాంతాల్లో ఉండే ఏఎన్ఎం సబ్ సెంటర్లను పల్లె దవాఖానలుగా అప్ గ్రేడ్ చేయాలని ముఖ్యమంత్రి కేసీఆర్ గారు నిర్ణయించారు. దీంతో ప్రాథమిక వైద్య సేవలు, గ్రామీణ ప్రజలకు మరింత మెరుగ్గా అందుబాటులోకి వస్తాయి.

డయాలసిస్ సేవలు

182. ఉమ్మడి రాష్ట్రంలో తెలంగాణలో కేవలం మూడంటే మూడే డయాలసిస్ సెంటర్లు ఉండేవి. తెలంగాణ ప్రభుత్వం పేషంట్లు పడుతున్న బాధలను గుర్తించి 104 డయాలసిస్ సెంటర్లను అందుబాటులోకి తెచ్చింది. సీఎం కేసీఆర్ గారు ఉదార హృదయంతో డయాలసిస్ పేషంట్లకు ఆసరా పింఛన్లు సైతం అందిస్తుండటంతో వారికెంతో ఊరట లభించింది. వీరికి ఉచిత బస్ పాస్ సౌకర్యం కూడా అందుబాటులో ఉంది.

మాతా శిశు ఆరోగ్యం.. పౌష్టికాహారం

183. మాతృమరణాలు ప్రతి లక్ష ప్రసవాలకు 70 కంటే తక్కువగా ఉండాలని సుస్థిర అభివృద్ధి లక్ష్యాల సూచిక చెప్తున్నది. రాష్ట్రంలో ఎంఎంఆర్ ఈ రోజున నలభై మూడుగా ఉంది. తద్వారా రాష్ట్ర ప్రభుత్వం ఇప్పటికే ఈ లక్ష్యాన్ని చేరుకొన్నది. చిత్తశుద్ధితో, ఎప్పటికప్పుడు పర్యవేక్షిస్తూ, తీసుకొన్న కార్యాచరణ మూలంగానే ఇది సాధ్యపడింది.

కేసీఆర్ కిట్

184. గర్భం ధరించిన దశలో శ్రామిక మహిళలు కోల్పోయే ఆదాయాన్ని ప్రభుత్వమే అందించి వారి ఆరోగ్యాన్ని పరిరక్షించాలనే ఉదాత్త లక్ష్యంతో 2017 జూన్ 2న కేసీఆర్ కిట్ పథకం ప్రారంభమైంది. ప్రభుత్వ వైద్యశాలల్లో మహిళలు సురక్షితంగా ప్రసవించాలనే లక్ష్యం కూడా ఈ పథకంలో ఉంది.

185. కేసీఆర్ కిట్‌లో తల్లీబిడ్డలకు ఉపయోగపడే 16 వస్తువులతో కూడిన ప్రత్యేక కిట్ ను ప్రభుత్వం అందిస్తున్నది. కేసీఆర్ కిట్ పథకం కింద ఇప్పటివరకు 13.91 లక్షల మంది మహిళలు లబ్ధి పొందారు.

186. 2015-16లో ప్రభుత్వాసుపత్రుల్లో ప్రసవాలు 30.5 శాతం మాత్రమే ఉండేవి. కేసీఆర్ కిట్ పథకం అమలుతోపాటు, ఎంసీహెచ్ హాస్పిటళ్లను బలోపేతం చేయడంతో ప్రభుత్వాసుపత్రుల్లో ప్రసవాల సంఖ్య రెట్టింపై 61 శాతానికి పెరిగింది.

కేసీఆర్ న్యూట్రిషన్ కిట్

187. గర్భవతులలో పోషకాహారలోపం తలెత్తకుండా ఉండేందుకు న్యూట్రిషన్ కిట్ ఇచ్చే కార్యక్రమాన్ని ప్రభుత్వం ప్రారంభించింది. గర్భిణుల్లో రక్తహీనత సమస్య అధికంగా ఉన్న ఆదిలాబాద్, భద్రాద్రి కొత్తగూడెం, జయశంకర్ భూపాలపల్లి, జోగులాంబ గద్వాల, కుమురంభీమ్ ఆసిఫాబాద్, ములుగు, నాగర్ కర్నూలు, వికారాబాద్‌లలో ఈ కార్యక్రమాన్ని 21 డిసెంబర్, 2022న ప్రభుత్వం ప్రారంభించింది.

188. అధ్యక్షా.. ఈ పథకాన్ని మీ చేతుల మీదుగానే కామారెడ్డి జిల్లా కేంద్రంలో ప్రారంభించుకొన్నాం. ఈ సంవత్సరం నుంచి ఈ కార్యక్రమాన్ని రాష్ట్ర వ్యాప్తంగా 33 జిల్లాల్లో అమలు చేయాలని ముఖ్యమంత్రి గారు నిర్ణయించారని ఈ సభ ద్వారా తెలియజేయడానికి సంతోషిస్తున్నాను. ఈ నిర్ణయం ద్వారా దాదాపు 4 లక్షల మంది గర్భిణీలు ప్రతిఏటా లబ్ధిపొందుతారు.

ఈ పథకం కోసం బడ్జెట్‌లో 200 కోట్లు ప్రతిపాదించడమైనది.

పాలియేటివ్ కేర్

189. మానవతకు మారుపేరైన సీఎం కేసీఆర్ గారి ఆలోచన మేరకు క్యాన్సర్, ఎయిడ్స్ వంటి వ్యాధులతో అవసాన దశకు చేరిన పేషంట్ల కోసం ప్రభుత్వం పాలియేటివ్ కేర్ చేపట్టింది. వారి ఆరోగ్య పరిస్థితులను పర్యవేక్షిస్తూ, చివరి రోజులను ప్రశాంతంగా గడిపేందుకు ఈ కేంద్రాలు సేవలందిస్తాయి. ఇప్పటివరకు 33 కేంద్రాలను ప్రభుత్వం ఏర్పాటు చేసింది. దేశవ్యాప్తంగా ఇలాంటి కేంద్రాలు మొత్తం 168 ఉండగా వాటిలో ఐదు వంతు తెలంగాణలోనే ఉన్నాయి.

వైద్య, ఆరోగ్య రంగానికి ఈ బడ్జెట్లో రూ.12,161 కోట్లు ప్రతిపాదించడమైనది.

పల్లె ప్రగతి

190. గ్రామీణాభివృద్ధి కోసం చిత్తశుద్ధితో పనిచేస్తున్న తెలంగాణ రాష్ట్ర ప్రభుత్వం పక్షాన స్థానిక సంస్థలకు మరో శుభవార్తను తెలియజేస్తున్నాను. ఈ ఆర్థిక సంవత్సరం నుంచి రాష్ట్ర ప్రభుత్వం విడుదల చేసే పట్టణ ప్రగతి, పల్లె ప్రగతి నిధులతోపాటు, ఫైనాన్స్ కమీషన్ నిధులను కూడా స్థానిక సంస్థల ఖాతాల్లోకి నేరుగా బదిలీ చేయాలని ముఖ్యమంత్రి గారు నిర్ణయించారు. ఈ సంస్కరణ వల్ల స్థానిక సంస్థల ప్రజా ప్రతినిధులు ఫైనాన్స్ ట్రెజరీల ఆమోదం కోసం వేచి చూడకుండా, స్వతంత్రంగా నిధులు వినియోగించుకునే అవకాశం కలుగుతుంది.

191. పల్లె ప్రగతితో ప్రభుత్వం గ్రామాలను సకల మౌలిక వసతులతో పరిశుభ్రతతో పచ్చదనంతో కళకళలాడేలా చేసింది. తెలంగాణలోని 12,769 పల్లెలు సాధించిన ప్రగతితో పోల్చితే దేశంలో ఏ రాష్ట్రం కూడా మన దరిదాపుల్లో లేదు.

192. గ్రామీణ పారిశుద్ధ్య నిర్వహణ కోసం ప్రభుత్వం గ్రామ పంచాయతీలకు కావాల్సిన సాధనాలన్నింటినీ సమకూర్చింది. 279 కోట్లతో ప్రతి ఊరికీ ఒక డంప్ యార్డును ఏర్పాటు చేసింది. ట్రాలీతో కూడిన ట్రాక్టర్‌ను అందించింది. వీటి ద్వారా పరిశుభ్రత పెరగడంతో ప్రజారోగ్యం మెరుగుపడింది. గ్రామాల్లో పచ్చదనాన్ని ప్రభుత్వం పెంచేందుకు నర్సరీలను ఏర్పాటు చేసింది. కోట్ల సంఖ్యలో పల్లెల్లో మొక్కలు నాటి వాటిని సంరక్షిస్తున్నది. ఇందుకోసం 710 కోట్లు ఇప్పటివరకు వెచ్చించింది.

193. రాష్ట్రంలోని అన్ని గ్రామాల్లో 238 కోట్లతో ఆహ్లాదకరమైన పల్లె ప్రకృతి వనాలను ఏర్పాటు చేసింది. మండలానికి 5 చొప్పున 2,725 బృహత్ పల్లె ప్రకృతి వనాలను

ఏర్పాటు చేసింది. 9243 కిలోమీటర్ల మేర రహదారులకు ఇరువైపులా మొక్కలను నాటి సంరక్షిస్తున్నది. మరణించినవారి అంత్యక్రియలు గౌరవప్రదంగా జరిగేందుకు 1330 కోట్లతో అన్ని గ్రామాల్లో వైకుంఠ ధామాలను నిర్మించింది.

194. 2022-23లో స్వచ్ఛభారత్ మిషన్‌లో తెలంగాణ గ్రామాలు 13 జాతీయ అవార్డులు సాధించాయి. ఆ గ్రామ పంచాయతీల ప్రతినిధులు గౌరవ రాష్ట్రపతి చేతుల మీదుగా అవార్డులు అందుకున్నారు.

195. పల్లె ప్రగతి కార్యక్రమం ఇప్పటివరకు 5 విడతలు పూర్తి చేసుకొన్నది. పల్లె ప్రగతి ప్రారంభించిన నాటి నుంచి నేటి వరకు 10 వేల కోట్లకు పైగా నిధులను ప్రభుత్వం గ్రామ పంచాయతీలకు అందజేసింది.

196. తెలంగాణ ఏర్పాటైన నాటి నుంచి ఇప్పటివరకు 4,209 కోట్లతో 8,160 కి.మీల రోడ్ల నిర్మాణం చేపట్టింది. వీటిలో 6,075 కి.మీల పంచాయతీరాజ్ రోడ్ల నిర్మాణం పూర్తయింది. మిగతా రోడ్ల పనులు వేగంగా జరుగుతున్నాయి.

197. దెబ్బతిన్న పంచాయతీరాజ్ పాత రోడ్ల మరమ్మతులు, నిర్వహణ కోసం బడ్జెట్లో 2 వేల కోట్లు ప్రతిపాదించడమైనది.

పంచాయతీరాజ్ శాఖకు బడ్జెట్‌లో రూ. 31,426 కోట్లు ప్రతిపాదించడమైంది.

పట్టణ ప్రగతి

198. రోజురోజుకూ పట్టణీకరణ పెరుగుతున్న నేపథ్యంలో ప్రజల అవసరాలకు అనుగుణంగా మౌలిక వసతులను కల్పించడంపై తెలంగాణ ప్రభుత్వం విశేషంగా దృష్టిసారించింది. ప్రభుత్వ చర్యలతో పురపాలక సంఘాలు ఆర్థికంగా బలపడ్డాయి. పరిపాలనా సామర్థ్యాన్ని పెంచుకున్నాయి. పట్టణ ప్రగతి కింద రాష్ట్రంలోని అన్ని మున్సిపాలిటీలకు, హైదరాబాద్ సహా ఇతర మున్సిపల్ కార్పొరేషన్లకు ఇప్పటివరకు ప్రభుత్వం 3855 కోట్ల నిధులిచ్చింది. ఈ పథకం ద్వారా పట్టణాల్లో పారిశుధ్యం, పచ్చదనం మరియు మెరుగైన పౌర సేవలు అందించడం జరుగుతున్నది.

199. ప్రభుత్వం అన్ని మున్సిపాలిటీలు, కార్పొరేషన్లలో 144 సమీకృత వెజ్, నాన్ వెజ్ మార్కెట్ల నిర్మాణాన్ని 522 కోట్లతో చేపట్టింది. పనులు శరవేగంగా జరుగుతున్నాయి. స్మశానాలను ఆధునిక వసతులతో వైకుంఠ ధామాలుగా మార్చేందుకు ఇప్పటికే 346 కోట్లు కేటాయించడం జరిగింది. ఈ పనులు ముమ్మరంగా జరుగుతున్నాయి.

200. అర్బన్ మిషన్ భగీరథ కింద 141 మున్సిపాలిటీల్లో 6578 కోట్లతో ఇంటింటికీ సురక్షిత తాగునీటి జలాలను అందించే పథకాన్ని చేపట్టి 103 మున్సిపాలిటీల్లో పనులు పూర్తి చేసి తాగు నీరు అందిస్తున్నది. మిగతా మున్సిపాలిటీల్లో పనులు తుది దశకు చేరుకున్నాయి.

ఎస్సార్డీపీ

201. రాజధాని నగరంలో మౌలిక వసతులను మెరుగుపరచడానికి ప్రభుత్వం పెద్ద ఎత్తున కార్యక్రమాలు చేట్టింది. హైదరాబాద్‌లో ట్రాఫిక్ సమస్యలను తగ్గించడం కోసం ఎస్సార్డీపీ కింద 42 కీలక రహదారులు, ఫ్లై ఓవర్లు, అండర్ పాస్‌లు, ఆర్వోబీల అభివృద్ధి చేపట్టింది. అందులో 31 పూర్తి చేయటం జరిగింది. మిగతా 11 ఈ ఆర్థిక సంవత్సరంలో పూర్తి చేస్తాం.

202. 275 కోట్లతో 22 లింక్ రోడ్ల నిర్మాణాన్ని ప్రభుత్వం పూర్తి చేసింది. దీనివల్ల ప్రయాణ దూరం, ట్రాఫిక్ సమస్యలతోపాటు కాలుష్యం తగ్గింది. 76.65 కోట్లతో చేపట్టిన 22 ఫుట్ ఓవర్ బ్రిడ్జిలలో 9 వంతెనలు పూర్తయ్యాయి. మిగతావాటి పనులు వేగంగా జరుగుతున్నాయి.

విమానాశ్రయానికి మెట్రో కనెక్టివిటీ

203. శంషాబాద్ లోని అంతర్జాతీయ విమానాశ్రయంలో ప్రయాణికుల సంఖ్య రోజురోజుకూ పెరుగుతున్నది. విమానాశ్రయంలో సంవత్సరానికి 4 కోట్ల మంది ప్రయాణం చేసినా సరిపడే విధంగా విమానాశ్రయ విస్తరణ పనులు 7500

కోట్లతో జరుగుతున్నాయి. ఈ కార్యక్రమం ఈ ఏడాది జూన్ లోపల పూర్తయి, ప్రయాణికులకు అందుబాటులోకి వస్తుంది.

204. రోజురోజుకూ పెరుగుతున్న విమాన ప్రయాణికుల రవాణా సౌకర్యం కోసం హైదరాబాద్ నలుమూలల నుంచి విమానాశ్రయానికి తొందరగా చేరుకోవడానికి మెట్రో రైలును ఎయిర్ పోర్ట్‌కు అనుసంధానం చేస్తూ 'ఎయిర్ పోర్టు మెట్రో'కు రూపకల్పన చేసింది. ఈ మెట్రో మార్గం రాయదుర్గం మెట్రో స్టేషన్ నుంచి మొదలై శంషాబాద్ విమానాశ్రయం వరకు 31 కిలోమీటర్ల మేర విస్తరించనున్నది. ఇటీవలనే గౌరవ ముఖ్యమంత్రిగారు ఈ పథకానికి శంకుస్థాపన చేయడం జరిగింది. మొత్తం 8250 కోట్ల వ్యయంతో చేపట్టే ఈ ప్రాజెక్టు రాష్ట్ర ప్రభుత్వం తన సొంత నిధులతోనే వచ్చే మూడు సంవత్సరాల్లోనే పూర్తి చేయనున్నది.

హైదరాబాద్ అభివృద్ధి

205. తెలంగాణ ప్రభుత్వం హెచ్ఎండీఏ పరిధిలో 387 కోట్లతో అనేక అభివృద్ధి కార్యక్రమాలు చేపట్టింది. హైదరాబాద్‌లో హరితహారం పథకం కింద 63 లక్షల మొక్కలు నాటడం జరిగింది. కోకాపేట లే అవుట్‌లో పైలట్ ప్రాజెక్టుగా చేపట్టిన సోలార్ రూఫ్ సైకిల్ ట్రాక్ ఒక ట్రెండ్ సెట్టర్‌గా నిలవబోతున్నది. మొత్తం 23 కిలోమీటర్ల స్ట్రెచ్‌ను 95 కోట్లతో అభివృద్ధి చేయడం జరుగుతున్నది.

206. ఔటర్ రింగ్ రోడ్డు పరిధిలో ఉన్న జనాభాకు తాగునీటి సరఫరా చేసే ప్రాజెక్టు పనులు హైదరాబాద్ మెట్రో వాటర్ సంస్థ 1956 కోట్లతో చేపట్టింది.

207. హైదరాబాద్ మహానగరంలో నిరంతర తాగునీటి సరఫరాకోసం 2214 కోట్లతో చేపట్టిన సుంకిశాల ఇన్ టేక్ వెల్ పనులు ఈ ఆర్థిక సంవత్సరంలో పూర్తవుతాయి.

208. హైదరాబాద్ మహానగరంలో మురుగు నీటి నిర్వహణ కోసం ప్రభుత్వం సీవరేజ్ మాస్టర్ ప్లాన్ అమలుచేస్తున్నది. తొలి దశలో ఎస్‌టీపీల నిర్మాణానికి అనుమతులు మంజూరు చేయడమైనది. మూడు ప్యాకేజీల్లో భాగంగా 31 ఎస్టీపీలు, 1259 ఎంఎల్డీల సామర్థ్యంతో 3866 కోట్ల వ్యయంతో చేపట్టింది.

209. జీహెచ్ఎంసీ పరిధిలో 67,782 డబుల్ బెడ్ రూం ఇండ్ల నిర్మాణం ఇప్పటికే పూర్తయింది. 32,218 ఇండ్ల నిర్మాణం వివిధ దశల్లో ఉన్నది.

210. కేంద్ర ప్రభుత్వం ప్రకటించిన స్వచ్ఛ సర్వేక్షణ్, ఆజాదీకా అమృత్ మహోత్సవ్‌లలో వివిధ క్యాటగిరీలలో తెలంగాణ పట్టణాలకు 23 అవార్డులు లభించాయి. అదేవిధంగా కేంద్ర పట్టణాభివృద్ధి శాఖ దేశంలో వేగంగా అభివృద్ధి చెందుతున్న నగరాలకు ఇచ్చే అవార్డుల్లో 7 అవార్డులు తెలంగాణ మున్సిపాలిటీలకు వచ్చాయి.

211. జాతీయ స్థాయి స్వచ్ఛత లీగ్‌లో కోరుట్ల, ఆలంపూర్, పీర్జాదిగూడ అవార్డులు గెలుచుకొన్నాయి. దేశంలో పట్టణాభివృద్ధిలో అవార్డులు అందుకొన్న రాష్ట్రాల్లో తెలంగాణ రెండోస్థానంలో నిలిచింది. ఇది రాష్ట్ర ప్రభుత్వ ప్రగతిశీల విధానాలకు నిదర్శనం. అవార్డులు సాధించిన అధికారులకు, పాలకవర్గాలకు అభినందనలు.

పురపాలక శాఖకు ఈ బడ్జెట్‌లో రూ. 11,372 కోట్లు ప్రతిపాదించడమైనది.

దివ్యక్షేత్రం యాదాద్రి

212. తెలంగాణ అవతరణ తరువాత ముఖ్యమంత్రి కేసీఆర్ గారి పరిపాలనలో, మన కండ్లముందు ఆవిష్కృతమైన మరో అద్భుతం యాదగిరి లక్ష్మీ నరసింహస్వామి దేవాలయం పునర్నిర్మాణం, పంచనారసింహ క్షేత్రాల్లో ఒకటైన యాదగిరి తెలంగాణ ప్రజల కోరిన కోర్కెలు తీర్చే కొంగుబంగారమైన క్షేత్రం. యాదగిరి నరసన్న ఇంటింటి ఇలవేల్పు.

213. సనాతన ధర్మ పరిరక్షణ అనేది ఒక రాజకీయ నినాదంగా కాకుండా నిత్యమైన సత్యమైన ఆచరణ విధానంగా భావించిన గౌరవ ముఖ్యమంత్రి కేసీఆర్ గారు ప్రత్యేక శ్రద్ధా భక్తులతో యాదగిరి దివ్య క్షేత్రాన్ని భూలోక వైకుంఠంగా తీర్చాదిద్దారు. సప్తతల గోపురాలతో.. కృష్ణ శిలా శిల్పాలతో

ఆధ్యాత్మిక దివ్యత్వం ఉట్టిపడే విధంగా నిర్మించిన యాదగిరి దేవాలయం భక్తులకు కనువిందు చేస్తున్నది.

214. 2022లో జరిపిన మహాకుంభ సంప్రోక్షణం అనంతరం స్వామివారు భక్తులకు దివ్యదర్శనం ఇస్తున్నారు. యాదగిరి దేవాలయాన్ని సందర్శించే భక్తుల సంఖ్య ఇబ్బడిముబ్బడిగా పెరిగిపోయింది. తెలంగాణ ఆధ్యాత్మిక ఔన్నత్యానికి ప్రతీకగా యాదగిరి దేవాలయాన్ని పునర్నిర్మింప జేసిన ముఖ్యమంత్రి గారు చరిత్రలో చిరస్థాయిగా నిలిచిపోతారనడంలో సందేహం లేదు.

ప్రతిష్ఠాత్మకంగా బుద్ధవనం నిర్మాణం

215. ప్రాచీన కాలం నుంచీ తెలంగాణ బౌద్ధ, జైన మతాలకు కేంద్రంగా విలసిల్లింది. ఆచార్య నాగార్జునుడు నడయాడిన నాగార్జునసాగర్‌లో తెలంగాణ ప్రభుత్వం బుద్ధ వనాన్ని అద్భుతంగా నిర్మించింది. 274 ఎకరాల విస్తీర్ణంలో బుద్ధవనం ప్రాజెక్టును 71 కోట్లతో ప్రభుత్వం అభివృద్ధి చేసింది. అనేక ఆకర్షణలతో ప్రత్యేకతలను సంతరించుకొన్న ఈ ప్రాజెక్టు.. జాతీయ అంతర్జాతీయ స్థాయిలో బౌద్ధులను, ఇతర పర్యాటకులను పెద్దెత్తున ఆకర్షిస్తున్నది.

రోడ్లు భవనాలు

216. తెలంగాణ ఏర్పడేనాటికి రాష్ట్రంలో రహదారులు, భవనాల శాఖ పరిధిలో 24,245 కిలోమీటర్ల రోడ్లు మాత్రమే ఉండేవి. రాష్ట్రం ఏర్పడిన తరువాత 2,727 కోట్లతో 1875 కిలోమీటర్ల మేర డబుల్ రోడ్ల నిర్మాణాన్ని కొత్తగా చేపట్టింది. వీటిలో 1684 కిలోమీటర్ల రోడ్లు పూర్తయ్యాయి. 3134 కోట్ల ఖర్చుతో 717 వంతెనల నిర్మాణం చేపట్టగా.. వాటిలో 350 వంతెనల నిర్మాణం పూర్తయింది.

217. రాష్ట్ర ప్రభుత్వం 29 జిల్లాల్లో 1581 కోట్లతో సమీకృత కలెక్టరేట్ల నిర్మాణం చేపట్టింది. వీటిలో 17 భవనాలను ఇప్పటికే ప్రారంభించుకున్నాం. మరో 11 కలెక్టరేట్ల పనులు తుది దశలో ఉన్నాయి. తెలంగాణ ప్రభుత్వం నిర్మించిన కలెక్టరేట్ భవనాలు కొన్నిరాష్ట్రాల సచివాయ భవనాలకన్నా మిన్నగా ఉన్నాయని పలువురు ప్రముఖులు ప్రశంసించారు.

218. తెలంగాణ అస్తిత్వాన్ని సమున్నతంగా చాటే విధంగా నిర్మితమైన సెక్రటేరియట్ భవనానికి ప్రభుత్వం డాక్టర్ బీ.ఆర్. అంబేద్కర్ పేరును పెట్టడంతో దేశవ్యాప్తంగా ప్రశంసల జల్లు కురిసింది. అధునాతన వసతులతో 7 లక్షల చదరపు అడుగుల విస్తీర్ణంతో 7 అంతస్తుల సచివాలయ భవనం నిర్మాణం పూర్తయింది. ఈ సచివాలయాన్ని ఫిబ్రవరి 17న ముఖ్యమంత్రి కేసీఆర్‌గారి చేతుల మీదుగా ప్రారంభించు కోబోతున్నాం. రాష్ట్రానికే గర్వకారణమైన సెక్రటేరియట్ భవనాన్ని కాలంతో పోటీ పడుతూ వేగంగా నిర్మింపజేసిన అధికారులకు, ఇంజినీర్లకు, కార్మికులకు అభినందనలు.

219. సచివాలయ సమీపంలో సమున్నతంగా 125 అడుగుల అంబేద్కర్ విగ్రహాన్ని 147 కోట్లతో ప్రభుత్వం నిర్మిస్తున్నది. సామాజిక న్యాయ స్ఫూర్తికి సమున్నత ప్రతీకగా నిర్మిస్తున్న అంబేద్కర్ మహనీయుని విగ్రహం యావద్దేశానికి గర్వకారణంగా నిలవబోతున్నది. ఈ ఏడాది మార్చి నాటికి విగ్రహం పనులను పూర్తి చేసేందుకు ప్రభుత్వం కృత నిశ్చయంతో ఉన్నది.

220. తెలంగాణ రాష్ట్రసాధన కోసం ప్రాణ త్యాగం చేసిన అమరుల స్మృతిలో ప్రభుత్వం 178 కోట్ల వ్యయంతో ప్రతిష్ఠాత్మకంగా స్మారక కేంద్రాన్ని నిర్మించింది. ఈ కేంద్రం ప్రారంభానికి సిద్ధంగా ఉన్నది.

221. ఈ సంవత్సరం రాష్ట్రంలో రోడ్లు భవనాల శాఖ ద్వారా రహదారుల నిర్వహణ మరమ్మతుల కోసం బడ్జెట్‌లో 2 వేల 500 కోట్లు ప్రతిపాదించడమైనది.

పరిపాలనా సంస్కరణలు

222. పరిపాలనా వ్యవస్థ అత్యంత పారదర్శకంగా ప్రజలకు చేరువగా ఉండాలని గౌరవ ముఖ్యమంత్రి కేసీఆర్ గారు ఆకాంక్షించారు. పరిపాలనా సౌలభ్యం కోసం పది జిల్లాలుగా ఉన్న తెలంగాణను 33 జిల్లాలుగా పునర్వ్యవస్థీకరించారు.

223. రాష్ట్రంలో కొత్తగా 153 మండలాలు, 25 రెవెన్యూ డివిజన్లు.. 8 మున్సిపల్ కార్పొరేషన్లు, 87 కొత్త మున్సిపాలిటీలు, 4,914 గ్రామ పంచాయతీలను కొత్తగా ఏర్పాటు చేసుకొన్నాం. దీనివల్ల పరిపాలన ప్రజలకు అత్యంత సమీపానికి వచ్చింది.

224. పని భారానికి తగినట్టుగా రోడ్లు భవనాల శాఖలో అదనపు సిబ్బందిని మంజూరుచేసి ఆ శాఖను సంపూర్ణంగా పునర్వ్యవస్థీకరించడం జరిగింది.

225. రెవెన్యూ శాఖలో ధరణి ద్వారా సమూలమైన మార్పులు చేపట్టడం వలన రాష్ట్రంలో భూ వివాదాలను కనీస స్థాయికి తీసుకొని రావడం జరిగింది. రెవెన్యూ శాఖలో కొత్త రిజిస్ట్రేషన్ వ్యవస్థను అనుసంధానం చేయడంవల్ల పారదర్శకత పెరిగి అవినీతికి అడ్డుకట్ట పడింది.

పరిశ్రమలు, ఐటీ రంగం

226. తెలంగాణ రాష్ట్రం జాతీయ, అంతర్జాతీయ పెట్టుబడులకు స్వర్గధామంగా మారింది. తెలంగాణ ప్రభుత్వం ప్రతిష్ఠాత్మకంగా ప్రవేశపెట్టిన టీఎస్ ఐపాస్ చట్టం విప్లవాత్మకమైన మార్పులను తీసుకొచ్చింది. పరిశ్రమల స్థాపనకు సంబంధించిన అనుమతుల ప్రక్రియ అత్యంత సులభతరంగా మారింది. 24 గంటల విద్యుత్తు, మెరుగైన శాంతిభద్రతలు, స్థిరమైన, సమర్థవంతమైన పరిపాలన నెలకొన్నందున జాతీయ అంతర్జాతీయ స్థాయి దిగ్గజ సంస్థలు తెలంగాణకు తరలివస్తున్నాయి. టీఎస్ ఐపాస్ ద్వారా ఇప్పటివరకు 22,110 పరిశ్రమలకు అనుమతులు లభించాయి. గత ఎనిమిదిన్నరేండ్లుగా IT మరియు ఇతర పారిశ్రామిక రంగాలలో 3 లక్షల 31 వేల కోట్లకు (40 బిలియన్ USD) పైగా పెట్టుబడులను ఆకర్షించింది. 22 లక్షల 36 వేల ఉద్యోగ అవకాశాలు కలిగాయి.

227. ఆక్స్‌ఫర్డ్ ఎకనామిక్స్ అనే సంస్థ వెల్లడించిన నివేదిక ప్రకారం ఆఫీస్ స్పేస్ వినియోగంలో హైదరాబాద్ రికార్డు సృష్టించింది. తెలంగాణ ఆవిర్భవించిన నాటి నుంచి ఎనిమిదిన్నరేండ్లలో ఐటీ వార్షిక ఎగుమతుల విలువ 57,258 కోట్ల నుంచి లక్షా 83 వేల 569 కోట్లకు పెరిగింది. అంటే 220 శాతం వృద్ధిని తెలంగాణ నమోదు చేసింది.

228. ఐటీ ఉద్యోగాల నియామకాల్లో కూడా 156 శాతం వృద్ధి ఉండటం విశేషం. 2014 నాటికి తెలంగాణలో 3,23,396 మంది ఐటీ ఉద్యోగాల్లో ఉండగా ఇప్పుడు వీరి సంఖ్య 8,27,124కి పెరిగింది. దేశవ్యాప్తంగా 2021-22లో 4.50 లక్షల ఐటీ ఉద్యోగాలు రాగా అందులో ఒక్క తెలంగాణలోనే 1,49,506 ఉద్యోగాలు సృష్టించబడ్డాయి.

229. ఐటీ ఎగుమతుల్లో 2021-22 సంవత్సరానికి గాను 26.14 శాతం వృద్ధితో తెలంగాణ దేశంలోనే నంబర్ వన్ స్థానానికి చేరుకున్నది.

230. ప్రపంచంలోనే టాప్ 5 టెక్నాలజీ కంపెనీలైన యాపిల్, గూగుల్, అమెజాన్, మైక్రోసాఫ్ట్, ఫేస్ బుక్ సంస్థలు తమ కేంద్ర కార్యాలయాలకు వెలుపల అతి పెద్ద ఆఫీసులను హైదరాబాద్‌లోనే నెలకొల్పటం విశేషం. ఇందులో 4 తెలంగాణ ఆవిర్భావం తరువాత వచ్చినవే.

231. ఐటీ రంగాన్ని ద్వితీయ శ్రేణి నగరాలకూ విస్తరించాలనే లక్ష్యంతో ప్రభుత్వం వరంగల్, కరీంనగర్, ఖమ్మంలలో ఐటీ టవర్లను నిర్మించింది. నిజామాబాద్, మహబూబ్‌నగర్, నల్లగొండ మరియు సిద్దిపేటలో ఐటీ టవర్లు నిర్మాణంలో ఉన్నాయి. వీటిని ఈ ఆర్థిక సంవత్సరంలో ప్రారంభించుకుంటాం.

232. ఇటీవల దావోస్‌లో జరిగిన వరల్డ్ ఎకనామిక్ ఫోరం సదస్సులో తెలంగాణకు పెద్ద ఎత్తున పెట్టుబడులు వచ్చాయి. మొత్తం 21 వేల కోట్ల పెట్టుబడులు తెలంగాణకు రావడం గర్వించదగ్గ విషయం. రాష్ట్రానికి ఇంత భారీ స్థాయిలో పెట్టుబడులు వచ్చేందుకు కృషి చేసిన పరిశ్రమల శాఖకు అభినందనలు.

233. ఆధునిక సాంకేతిక పరిజ్ఞానం అందుకోవడం కోసం విద్యార్థులకు ప్రత్యేక శిక్షణ ఇచ్చి వారిని ఉద్యోగాలకు సిద్ధం చేసేందుకు రాష్ట్ర ప్రభుత్వం తెలంగాణ అకాడమీ ఆఫ్

స్కిల్స్ అండ్ నాలెడ్జి కేంద్రాన్ని ఏర్పాటు చేసింది. దీనిలో ఇప్పటివరకు 7,09,530 మందికి శిక్షణ ఇవ్వటం జరిగింది.

టీ హబ్

234. వినూత్న ఆవిష్కరణలతో ముందుకు వచ్చే ఔత్సాహిక యువ పారిశ్రామిక వేత్తలను ప్రభుత్వం ప్రోత్సహిస్తున్నది. వారి ఆలోచనలను ఆవిష్కరణలుగా మలచుకొనేందుకు, సామాజికంగా ఉపయోగపడే ఉత్పత్తుల రూపకల్పనకు టీహబ్, వీహబ్, టీవర్క్స్, రీచ్ సంస్థల ద్వారా అండదండలు అందిస్తున్నది. వినూత్న స్టార్టప్‌ల ఆవిష్కరణల్లో దేశంలోనే రికార్డు సృష్టించిన టీ హబ్.. మరింత విస్తరించింది. 'టీహబ్ 2.ఓ'ను ముఖ్యమంత్రి గారి చేతులమీదుగా ప్రారంభించుకోవడం జరిగింది. భారత ప్రభుత్వం నిర్వహించిన నేషనల్ స్టార్టప్ అవార్డ్స్ 2022లో T-Hub దేశంలోనే "ఉత్తమ ఇంక్యుబేటర్" గా నిలిచింది.

235. తెలంగాణలో ఫార్మాసిటీ, నిమ్జ్, కాకతీయ మెగాటెక్స్ టైల్స్, ఎలక్ట్రానిక్ ఉత్పత్తి క్లస్టర్లు వంటి అనేక భారీ పారిశ్రామికవాడల్లో పనులు వేగంగా జరుగుతున్నాయి. వచ్చే ఐదేండ్లలో 70 కొత్తపారిశ్రామికవాడలను టీఎస్ఐఐసీ ద్వారా ఏర్పాటు చేయాలని రాష్ట్రప్రభుత్వం లక్ష్యంగా పెట్టుకొన్నది.

236. సూక్ష్మ, మధ్యతరగతి పరిశ్రమలకు సంబంధించి దండుమల్కాపూర్‌లో గ్రీన్ ఇండస్ట్రియల్ పార్కును 570 ఎకరాల్లో ఏర్పాటు చేయడం జరిగింది. 400 ఎంఎస్ఎంఈలు 1200 కోట్ల పెట్టుబడులు పెట్టాయి. ఈ పరిశ్రమల్లో 15 వేల మందికి ఉపాధి లభించింది.

237. ఆహార పరిశ్రమలను ప్రోత్సహించడానికి హైదరాబాద్ మినహా 9 ఉమ్మడి జిల్లాల్లో 7,150 ఎకరాల విస్తీర్ణంలో 21 కొత్త స్పెషల్ ఫుడ్ ప్రాసెసింగ్ జోన్‌లు ఏర్పాటు చేయాలని ప్రభుత్వం నిర్ణయించింది. ఈ జోన్లకు అవసరమైన అప్రోచ్ రోడ్లు అంతర్గత రోడ్లు, విద్యుత్తు, నీటి సౌకర్యాలతో పాటు గోదాములు, కోల్డ్ స్టోరేజీలను ఏర్పాటు చేస్తుంది.

పరిశ్రమల శాఖకు ఈ బడ్జెట్లో రూ. 4,037 కోట్లు ప్రతిపాదించడమైనది.

పటిష్టంగా శాంతి భద్రతలు

238. శాంతి భద్రతల నిర్వహణ సమర్థవంతంగా జరిగితేనే సమగ్ర అభివృద్ధి సాధ్యమవుతుంది. దేశంలో ఎక్కడా లేనివిధంగా ఇవాళ రాష్ట్రానికి పెట్టుబడులు వస్తున్నాయంటే.. రాష్ట్రంలో మెరుగైన శాంతిభద్రతల నిర్వహణ ఒక కారణం.

239. ఇప్పటివరకు ప్రభుత్వం కొత్తగా 31,198 పోలీసు ఉద్యోగాల కల్పన చేసింది. మెగాసిటీ పోలీసింగ్‌లో భాగంగా హైదరాబాద్, సైబరాబాద్, రాచకొండ కమిషనరేట్లను మరింత బలోపేతం చేయాలని ప్రభుత్వం నిర్ణయించింది. ఈ మూడు కమిషనరేట్లను మరింత బలోపేతం చేయాలని ప్రభుత్వం నిర్ణయించింది. ఈ మూడు కమిషనరేట్ల పరిధిలో 56 లా అండ్ ఆర్డర్, 19 ట్రాఫిక్ పోలీస్ స్టేషన్లు, 4 ట్రాఫిక్ ఏసిపి పోలీస్ డివిజన్లు, 2 ట్రాఫిక్ డిసిపి జోన్లను ఏర్పాటుచేయటం జరిగింది. రాష్ట్రస్థాయిలో తెలంగాణ నార్కోటిక్స్ కంట్రోల్ బ్యూరో, సైబర్ సేఫ్టీ బ్యూరోలను మరియు కమాండ్ అండ్ కంట్రోల్ సెంటర్‌ను ఏర్పాటు చేసింది.

240. రాష్ట్రంలో నిఘా వ్యవస్థను పటిష్టం చేయడం కోసం ప్రభుత్వం రాష్ట్ర వ్యాప్తంగా 9.8 లక్షల సీసీ కెమెరాలను ఏర్పాటుచేసింది. దేశంలో ఇంత పెద్ద సంఖ్యలో సీసీ కెమెరాలను ఏర్పాటు చేసిన ఒకే ఒక్క రాష్ట్రంగా తెలంగాణ రికార్డు సృష్టించింది.

241. తెలంగాణ ప్రభుత్వం ప్రతిష్ఠాత్మకంగా నిర్మించిన సమీకృత కమాండ్ అండ్ కంట్రోల్ భవనాన్ని 2022 ఆగస్టు 4వ తేదీన గౌరవ ముఖ్యమంత్రి గారి చేతులమీదుగా ప్రారంభించుకోవడం జరిగింది. రాష్ట్రవ్యాప్తంగా 24 గంటలు నిఘాతో పాటు, అత్యవసర పరిస్థితులు, ఇతర విపత్కర సందర్భాల్లో వివిధ శాఖలను అనుసంధానం చేసి విపత్తు నిర్వహణ సమర్థంగా చేసే హబ్‌గా కమాండ్ అండ్ కంట్రోల్ సెంటర్ పనిచేస్తుంది.

242. రాష్ట్ర పోలీసులు.. జాతీయ అంతర్జాతీయ స్థాయిల్లో అనేక అవార్డులు అందుకొన్నారు. తెలంగాణ పోలీసింగ్ అనేక రాష్ట్రాల పోలీసులకు రోల్ మోడల్‌గా మారింది.

243. రాష్ట్రంలో విపత్తుల సహాయ నిర్వహణను సమర్థంగా జరపడంకోసం 2022లో కొత్తగా 18 ఫైర్ స్టేషన్లను ప్రభుత్వం ఏర్పాటు చేసింది. దీంతో రాష్ట్రంలోని అన్ని నియోజకవర్గాల్లో ఫైర్ స్టేషన్ల ఏర్పాటు పూర్తయింది. ఫైర్ లైసెన్సులన్నీ ఆన్ లైన్ ద్వారానే ఇచ్చేలా వెబ్ పోర్టల్ ఏర్పాటు చేసింది.

ఈ సంవత్సరం బడ్జెట్లో హోమ్ శాఖకు రూ. 9,599 కోట్లు ప్రతిపాదించడమైనది.

ఉద్యోగుల సంక్షేమం

244. రాష్ట్ర అభివృద్ధిలో ఉద్యోగులది కీలకమైన భాగస్వామ్యం. పలు విభాగాలను పరిశీలిస్తే తెలంగాణ ఉద్యోగులు దేశంలోకెల్లా అత్యధిక వేతనాలు పొందుతున్నారని సగర్వంగా తెలియజేస్తున్నాను. కేంద్ర ప్రభుత్వ ఉద్యోగుల కన్నా, ఇతర రాష్ట్రాల ఉద్యోగుల కన్నా మన ఉద్యోగులు మెరుగైన జీతభత్యాలు పొందుతున్నారు. ప్రభుత్వ ఉద్యోగులతో పాటు సమానంగా అంగన్ వాడీ, ఆశా, ఇంకా ఔట్ సోర్సింగ్ ఉద్యోగులకు ఫిట్ మెంట్ ఇవ్వటం, దానిని ఏకకాలంలో వర్తింపచేయటం దేశంలోనే ప్రథమం.

245. కేంద్ర ప్రభుత్వం నిధులలో కోతలు పెడుతూ, అనేక ఆర్థిక ఆంక్షలు పెడుతున్నప్పటికీ, రాష్ట్రంలో సంక్షేమ, అభివృద్ధి కార్యక్రమాల కోసం పెద్ద ఎత్తున ఆర్థిక అవసరాలు ఉన్నప్పటికీ.. తెలంగాణ ప్రభుత్వం ఉద్యోగ, ఉపాధ్యాయుల ప్రయోజనాల విషయంలో ఏనాడూ తక్కువ చేయలేదు.

246. ఉద్యోగ, ఉపాధ్యాయ సంఘాల విజ్ఞప్తుల మేరకు కొత్త ఈహెచ్ఎస్ విధానాన్ని ఈ ఆర్థిక సంవత్సరంలో తీసుకురావాలని ప్రభుత్వం నిర్ణయించింది. ఎంప్లాయీస్ హెల్త్ కేర్ ట్రస్ట్‌ను ఏర్పాటు చేసి ఇందులో ప్రభుత్వ ప్రతినిధులతోపాటు ఉద్యోగ, ఉపాధ్యాయులు, రిటైర్డ్ ఉద్యోగుల ప్రతినిధులను భాగస్వాములగా చేస్తుంది. దీనికి సంబంధించిన విధివిధానాలను ప్రభుత్వం త్వరలోనే ప్రకటిస్తుంది.

భారీగా ఉద్యోగ నియామకాలు

247. లోకల్ కేడర్ల ఏర్పాటు మరియు ప్రభుత్వ ఉద్యోగాల నియామకాల్లో స్థానిక అభ్యర్థులకు రిజర్వేషన్ల వ్యవస్థ రాజ్యాంగంలోని 371 (డి) ఆర్టికల్ కింద రాష్ట్రపతి ఉత్తర్వుల (PO) ప్రకారం ఉంటుంది. గౌరవ ముఖ్యమంత్రిగారు పట్టుదల వహించి కొత్త రాష్ట్రపతి ఉత్తర్వులను తెలంగాణ కోసం ప్రత్యేకంగా సాధించారు. ఈ ఉత్తర్వుల ద్వారా తెలంగాణలో 33 జిల్లాలు, 7 జోన్లు, రెండు మల్టీ జోన్లుగా ఉద్యోగ నియామకాల కోసం ఏర్పాటు చేసుకున్నాం.

248. గతంలో స్థానికులకు 60 నుంచి 80 శాతం వరకు మాత్రమే లోకల్ రిజర్వేషన్లు ఉండేది. ఇప్పుడు అమలు చేస్తున్న నూతన నియామక విధానంతో అటెండర్ నుంచి ఆర్డీవో దాకా స్థానికులకే 95 శాతం ఉద్యోగాలు లభిస్తాయి. కొత్త నియామకాలు ఈ పద్ధతిలోనే జరుగుతున్నాయి. ఇది తెలంగాణ ప్రభుత్వం సాధించిన చారిత్రాత్మక విజయం.

249. 2014 జూన్ నుంచి ఫిబ్రవరి 2022 దాకా ప్రత్యక్ష నియామక విధానం ద్వారా 1,61,572 ఉద్యోగాల భర్తీకి ప్రభుత్వం అనుమతి ఇచ్చింది. వీటిలో 1,41,735 పోస్టుల ఎంపిక ప్రక్రియ పూర్తయింది. వీటితోపాటు కొత్తగా 2022 మార్చి నెలలో గౌరవ ముఖ్యమంత్రి కేసీఆర్‌గారు 80,039 పోస్టులను వివిధ క్యాటగిరీలలో భర్తీ చేస్తామని ప్రకటించారు. వీటి భర్తీ ప్రక్రియ చురుగ్గా కొనసాగుతోంది. కొత్తగా నియమించబడే ఉద్యోగుల జీతభత్యాల కోసం ఈ బడ్జెట్లో వెయ్యి కోట్లు అదనంగా ప్రతిపాదించడమైనది.

250. ఇచ్చిన మాట ప్రకారం ఏప్రిల్ నెల నుంచి కాంట్రాక్టు ఉద్యోగుల సర్వీసుల క్రమబద్ధీకరణ మరియు సెర్ఫ్ ఉద్యోగుల పేస్కేల్ సవరణ చేయబోతున్నాం.

ముగింపు

251. ముఖ్యమంత్రి కేసీఆర్ గారు ఏ పథకాన్ని ప్రవేశపెట్టినా ప్రజల అవసరాలే ప్రమాణంగా భావిస్తారు. అంతే తప్ప ఎన్నికల ప్రయోజనాల కోసం చేయరు. ఎన్నికల మానిఫెస్టోలో పేర్కొన్న అంశాలను అమలు చేస్తూనే.. పేర్కొనకుండానే ఎన్నో పథకాలను మానవీయ కోణంలో ఆలోచించి అమల్లోకి తెచ్చారు. దళితబంధు, రైతుబంధు, రైతు బీమా, కంటి వెలుగు, కేసీఆర్ కిట్, న్యూట్రిషన్ కిట్, అమ్మ ఒడి, కల్యాణ లక్ష్మి, షాదీముబారక్, బీడీ కార్మికులకు, ఒంటరి మహిళలకు, బోదకాలు బాధితులకు, డయాలిసిస్ పేషంట్లకు ఆసరా పింఛన్లు.. రైతు వేదికలు, నీటి తీరువా రద్దు, గొల్ల కుర్మలకు గొర్రెల పంపిణీ, మత్స్యకారుల కోసం చేప పిల్లల పంపిణీ, గీత కార్మికులకు చెట్ల పన్ను రద్దు, నేతన్నకు బీమా పథకాలు కానీ, అదేవిధంగా గీత కార్మికులతోపాటు వాహన డ్రైవర్లు, భవన నిర్మాణ కార్మికులు, మత్స్యకారులు, జర్నలిస్టులు, హోం గార్డులు తదితర వర్గాల వారికి 5 లక్షల ప్రమాద బీమా కానీ, ప్రభుత్వ భూముల్లో ఇళ్లు నిర్మించుకున్న పేదలకు ఉచితంగా పట్టాలు, సామాజిక వర్గాల వారికి ఆత్మగౌరవ భవనాల నిర్మాణం కానీ, అంగన్ వాడీ, ఆశా, హోంగార్డులు తదితరులకు ఇచ్చే పారితోషికాల పెంపుదల కానీ, విద్యార్థులకు సన్నబియ్యంతో అన్నం, జిల్లాకో మెడికల్ కాలేజీ... ఇట్లా చెప్పుకుంటూ పోతే... అనేక అంశాలు ప్రజల ఆకాంక్షలకు అనుగుణంగా అమలు చేసిన ఘనత గౌరవ ముఖ్యమంత్రి కేసీఆర్ గారిది, బీఆర్ఎస్ ప్రభుత్వానిది.

252. అనేక సవాళ్లు, అవరోధాల నడుమ తెలంగాణ ప్రగతి ప్రస్థానం స్ఫూర్తిదాయకంగా కొనసాగుతున్నది. ఎనిమిదిన్నరేండ్ల తక్కువ వ్యవధిలోనే అనేక విజయాలను సాధించింది. దేశం అబ్బురపడే అద్భుతాలను ఆవిష్కరించింది. నాడు తెలంగాణ ఉద్యమాన్ని ముందుండి నడిపించి, నేడు స్వరాష్ట్ర ప్రగతి యాత్రకు సారథ్యాన్ని వహిస్తున్న ముఖ్యమంత్రి కేసీఆర్ గారు తమ దార్శనికతతో, మేధాశక్తితో, సృజనాత్మకతతో, పరిపాలనా పటిమతో మనందరిలో నిరంతరం ఉత్సాహాన్ని నింపుతున్నారు. ముందుకు నడిపిస్తున్నారు.

253. ఎనిమిదిన్నరేండ్ల తెలంగాణ.. అభివృద్ధిలో దేశం ముందు అపూర్వమైన ఆదర్శాన్ని నిలబెట్టింది. సంక్షేమంలో స్వర్ణయుగాన్ని సృష్టించింది. అభివృద్ధికి మానవీయ కోణాన్ని అద్దింది. ముఖ్యమంత్రి కేసీఆర్‌గారు ఆవిష్కరించిన ఎన్నో పథకాలకు జాతీయ, అంతర్జాతీయ ఖ్యాతి లభించింది. నేడు ఇతర రాష్ట్రాల ప్రజలు కూడా తెలంగాణ తరహా అభివృద్ధిని కోరుకుంటున్నారు. తెలంగాణ అభివృద్ధి నమూనాకు దేశం మొత్తం జేజేలు పలుకుతున్నది.

254. కేంద్ర ప్రభుత్వం రాష్ట్రంపై కక్షనూ, వివక్షనూ ప్రదర్శిస్తున్నా, అనేక ఆర్థిక ఆంక్షలు విధిస్తున్నా సంక్షేమం, అభివృద్ధిలో ఏనాడూ కొరత రానివ్వకుండా తెలంగాణ ప్రభుత్వం ప్రజా ప్రయోజనాలను కాపాడుతున్నది.

255. దేశంలో ప్రతీఘాతుక శక్తులు సామాజిక సామరస్యాన్ని దెబ్బతీసేందుకు ప్రయత్నిస్తున్న సందర్భంలో తెలంగాణ గంగా జమునా తెహజీబ్‌ను పరిరక్షిస్తూ శాంతి, సామరస్యాలను కంటికి రెప్పలా కాపాడుతున్నది. ఎవరెన్ని కుట్రలు చేసినా మా మనోబలం గానీ, మాకున్న ప్రజాబలం గానీ చెక్కు చెదరదు.

256. అయితే సాధించిన దానికి సంతృప్తిని చెంది అక్కడే ఆగిపోవడం కార్యశూరుల లక్షణం కాదు. సరికొత్త లక్ష్యాలను నిర్దేశించుకుంటూ ముందడుగు వేయడమే మన ముఖ్యమంత్రి గారి నైజం. వారు ఆశించిన లక్ష్యాలను పూర్తి చేసేందుకు తెలంగాణ ప్రజల ఆశీర్వాదబలంతో మరింత పట్టుదలతో ముందుకు సాగుదాం.

257. రానున్న రోజుల్లోనూ జాతి నిర్మాణంలో తెలంగాణ మరింత ఉజ్వల పాత్రను నిర్వహించే విధంగా పురోగమిస్తుంది. దళితులు, గిరిజనులు, మైనారిటీలు, బడుగు, బలహీన వర్గాల ప్రజలు, అగ్రవర్ణ పేదలు అందరి జీవితాల్లో సంపూర్ణమైన

వికాసాన్ని సాధించేంత వరకూ విశ్రాంతీ, విరామం ఎరుగక పరిశ్రమిస్తూనే ఉందాం. ప్రగతి ప్రస్థానాన్ని కొనసాగిస్తూనే ఉందాం. ఇందుకోసం రాజీలేని మార్గాన్ని అనుసరిస్తామనీ, ఈ మహా సంకల్పానికి సంపూర్ణమైన అండదండలు అందించాలని తెలంగాణ ప్రజానీకాన్ని సవినయంగా కోరుతున్నాను.

2023-24 బడ్జెట్ అంచనాలు

258. 2023-24 ఆర్థిక సంవత్సరానికి మొత్తం వ్యయం 2,90,396 కోట్లు, రెవెన్యూ వ్యయం 2,11,685 కోట్లు, మూలధన వ్యయం 37,525 కోట్లుగా ప్రతిపాదిస్తున్నాను.

259. 2023-24 సంవత్సరానికి బడ్జెట్ ప్రతిపాదనలు సభ ఆమోదం కోసం ప్రవేశ పెడుతున్నాను.

జై తెలంగాణ జైహింద్

SPEECH OF SRI THANNEERU HARISH RAO,
HONOURABLE FINANCE MINISTER,
GOVERNMENT OF TELANGANA
WHILE PRESENTING THE BUDGET FOR THE YEAR 2023-24 TO THE STATE LEGISLATURE ON 6th FEBRUARY, 2023.

Honourable Speaker Sir:

1. Under the dynamic leadership of Hon'ble Chief Minister Sri Kalvakuntla Chandrasekhar Rao garu, Telangana has achieved significant development within a short period of eight and a half years. Both in welfare and development, Telangana is a role model for the entire country. We can rightfully claim that "Whatever is being implemented in Telangana is being followed by the entire country".

2. 'Telangana model', which combines humanitarian approach, constructive thinking, futuristic planning and transparent administration, is getting accolades both nationally and internationally.

3. Despite problems arising out of economic recession and Corona Pandemic, Telangana has been successful in withstanding their adverse impacts and emerged as a strong economic power. Only Telangana government has been able to efficiently manage its economy and implement welfare programmes on a large scale even during the crisis period.

4. In conformity with the aspirations of all the sections of the society and giving equal importance to the development of rural and urban areas, Telangana is forging ahead with comprehensive development of the State. As part of the uninterrupted growth of the Telangana economy, I am presenting the Budget for the financial year 2023-24. I express my heartfelt gratitude to the Hon'ble Chief Minister for providing me with this opportunity.

Growth of the State Economy

5. At the time of the formation of the State, the economy was in a pathetic condition. In the two years preceding the formation of the State, the annual average GSDP growth rate was only 12 per cent. This was much lower than the GDP growth of 13.4 per cent. After the formation of the State, with the Hon'ble Chief Minister focusing on strict financial discipline, efficient and time bound implementation of programmes, GSDP growth has been registering a gradual improvement. Most of the resources of the Government are being utilized for capital expenditure. With equal importance to development and welfare, there is inclusive development in the State. This development model is being discussed extensively in every village and every State. There is demand by people across the country for extending the Telangana model of development in all the States.

6. The average annual GSDP growth rate of the State from 2014-15 to 2019-20 had increased by 13.2 per cent. In the same period, the growth rate of GDP was lower at 10.2 per cent. The Corona Pandemic severely impacted the world economy. Telangana has recovered from this crisis within a short period and marching ahead steadily.

Telangana on a Higher Growth Path

7. Telangana has created history by recording the highest growth rate of 11.8 per cent in per capita income during the period 2017-18 to 2021-22 among the Southern States. NITI Aayog in its Report has observed that Telangana has emerged as one of the fastest growing States, after its formation as a separate State. After the formation of the State, Telangana has been recording higher than GDP growth rate every year.

8. The share of Telangana in GDP improved from 4.1 per cent in 2014-15 to 4.9 per cent in 2020-21. It is a matter of pride that Telangana is contributing 4.9 per cent to GDP though its share in national population is only 2.9 per cent. In comparison to18 major States in the country, the growth performance of Telangana is impressive. Telangana stands at the third place with an average annual GSDP growth rate of 12.6 per cent from 2015-16 to 2021-22.

9. The growth of Telangana in all the major sectors and sub sectors is also impressive. For instance, in agriculture and its allied 4 sectors like Fishing and Aquaculture and Animal Husbandry, there has been a growth momentum. From negative growth rates, Fishing and Aquaculture sub-sector has been registering double digit growth rates. This has been possible because of the numerous irrigation projects taken up by the Government. In the same manner, the sub-sectors in the secondary and services sector like IT, trade, electricity, transport, hotels and others have been recording higher growth rates. With growing consumption and investment levels, GSDP growth in Telangana is poised for higher growth despite the possibility of recession threatening the growth across the globe.

Per Capita Income

10. A broad measure of welfare and development of the State is the growth of per capita income. The per capita income of Telangana is estimated to increase from Rs.1,12,162 in 2013-14 to Rs.3,17,115 in 2022-23. This is higher than the national per capita income of Rs.1,70,620 by 86 per cent. As compared with the national per capita income, per capita income of Telangana is higher by Rs.1,46,495. This is clearly an indication of the significant development of Telangana.

Hurdles created by Centre to the development of Telangana

11. Even while Telangana has been achieving significant development through its own efforts, the Central government has been creating hurdles after hurdles. In order to complete the irrigation projects within the shortest time, Telangana government resorted to off-budget borrowings well within the limits of FRBM Act.

12. During the current year, based on our economic performance and borrowing limits, an amount of Rs.53,970 crore has been included in the Budget as borrowings. This was approved by this August House. But the Central government unilaterally imposed a cut of Rs.15,033 crore and reduced our borrowing limits to Rs.38,937 crore. This decision of the Centre is totally unjustified and uncalled for.

13. This kind of cuts are against the spirit of federalism and have eroded the rights of the States.

14. The Government which is currently in power at the Centre has broken the tradition of implementing in toto the recommendations of the Finance Commission. The Fifteenth Finance Commission recommended a special grant of Rs.723 crore to Telangana and an amount of Rs.171 crore towards nutrition to ensure that the tax devolution should not be less than the amount of devolution received by the State in 2019-20 By not accepting these recommendations, the Central government denied Telangana of its due share in the Finance Commission grants. For the period 2021-26, the Fifteenth Finance Commission recommended grants amounting to Rs.5,374 crore to Telangana. By denying these grants,

grave injustice has been done to Telangana. In the history of the country, no government has ignored the recommendations of the Finance Commission in such a blatant manner.

15. Section 94(1) of the A.P.Reorganization Act mandates the Central government to provide tax concessions to the successor States in order to ensure industrialization and economic growth in the two States. By providing only nominal concessions, the Central government has ignored the interests of both the States.

16. Under section 94(2) of the A.P.Reorganization Act, the Central government shall provide funds for the development of backward areas. Though the Centre is supposed to release a grant of Rs.450 crore per annum, grants for three years amounting to Rs.1,350 crore have not been released.

17. NITI Aayog has recommended that a grant of Rs.19,205 crore for Mission Bhagiratha and Rs.5,000 crore for Mission Kakatiya may be released by the Centre to Telangana. But the Central government has not released even one paise so far.

18. The Thirteenth Schedule of the A.P.Reorganization Act has mandated the Centre to take necessary steps and to establish institutions for the sustained development of the State in the next ten years. The Centre by its negligent attitude has not resolved many issues so far.

19. Establishment of a Rail Coach Factory at Kazipet, Bayyaram Steel Plant and Girijan University have been specifically mentioned in the Reorganization Act. These mandates have not been fulfilled even after eight and a half years. In addition, the ITIR sanctioned to Telangana has been shelved.

20. In accordance with section 3 of the Inter-State River Water Disputes Act, the matter relating to the share of the new State of Telangana in Krishna Waters has to be referred to the Brijesh Kumar Tribunal by the Centre. Because of the undue delay on the part of the Centre, the interests of Telangana people are being adversely impacted. More importantly, such delay on the part of the Centre is affecting Palamuru-Ranga Reddy lift irrigation project and Dindi project on the river Krishna. Telangana expresses its strong protest against delay running into decades in the name of Tribunals.

21. Another glaring instance of discrimination to Telangana is the order issued by the Union Power Ministry in August, 2022. In this order, Telangana government has been directed to pay pending dues of TS DISCOMs amounting to Rs.3,441.78 crore as principal and Rs.3,315.14 crore as late payment surcharge, totaling to Rs.6,756.92 crore to A.P.Genco within 30 days.

22. Though Telangana has been pleading with the Central government regarding dues amounting to Rs.17,828 crore payable by Andhra Pradesh to Telangana Power Utilities, the request has been ignored without any reason. Left with no option, Telangana government had to approach Court of Law.

23. In 2014-15, the first year of the formation of the State, the Ministries of Union Government inadvertently released Rs.495 crore, the Centre's share of Centrally Sponsored Schemes to Andhra Pradesh instead of Telangana. The Centre has been ignoring requests of Telangana for redressing the injustice done either deliberately or mistakenly. Central government has been totally indifferent in adjusting the amount credited to Andhra Pradesh account. Total indifference in the implementation of many provisions in the Parliament enacted A.P.Reorganization Act is totally undemocratic.

24. I am placing before this August House a brief account of the significant progress achieved by Telangana in the last eight and a half years despite lack of support from the Centre.

Agriculture

25. Agriculture growth supports the growth of other sectors of the economy. Profitable and sustainable agriculture in the State has become a torchbearer for the entire country. Farmers all over the country are demanding that the farmers' welfare schemes being implemented in Telangana should be implemented in their States.

26. Telangana government succeeded in making once crisis ridden agriculture vibrant and profitable and in instilling courage and self-confidence in the farmers who were in a state of despair. With the unstinted efforts of the government, the drought prone agriculture in Telangana with water availability has transformed into a drought proof high production sector. This transformation is entirely conceived, conceptualized and implemented by the Hon'ble Chief Minister. Therefore, in Telangana he is treated with great respect as a protector of farmers interests. He is being showered with Heartful blessings by the farmers.

27. In the ten years preceding the formation of Telangana, an amount of Rs.7,994 crore was spent in the agriculture sector. In contrast, since the formation of the State, the expenditure incurred by the Telangana Government on agriculture sector up to January, 2023 is Rs.1,91,612 crores, which is twenty times more than the expenditure incurred in the ten years prior to the formation of the State.

28. Under the able stewardship of Hon'ble Chief Minister who is a personification of a farmer, there is confidence in the eyes of the farmers instead of despondency.

29. Unlike any other Chief Ministers in the past, Hon'ble Chief Minister introduced numerous schemes one after the other for the welfare of farmers and development of agriculture. These programmes include Rythu Bandhu, Rythu Bhima, free 24-hour uninterrupted quality electricity, farm loan waiver, renovation of tanks, completion of pending projects, distribution of fertilizers in a timely manner, seed distribution, control of spurious seeds, appointment of Agriculture Extension Officers, Rythu Vedikalu, drying platforms, Rythu Samanvaya Samithies and implementation of other agricultural reforms. Government is extending a helping hand to the farmers right from the stage of ploughing to purchasing every seed offered for sale by the farmers.

30. Telangana is the only State in the country which is supplying electricity and water without any charges to farmers. As a result of these important initiatives, the growth rate of agriculture in Telangana is nearly double the growth rate in the Country.

31. While the growth average growth rate of gross value added by agriculture and allied sectors at constant prices in the country is 4 per cent from 2015-16 to 2021-22, it is 7.4 per cent in Telangana. This is proof of Telangana's significant achievement in agriculture sector under the leadership of Hon'ble Chief Minister.

32. The area under cultivation has increased significantly from 131.33 lakh acres in 2014-15 to 215.37 lakh acres in 2020-21 as a result of the programmes taken up by the Telangana Government for the development of agriculture sector. The production of paddy increased three-fold from 68.17 lakh M.T in 2014-15 to 2.02 crores M.T in 2021-22. Today, Telangana has emerged as 'Annapurna' for the Country.

33. I will now place before you a brief account of the welfare programmes taken up in Telangana State.

Rythu Bandhu

34. In the history of the entire nation, Telangana is the only State to provide investment support of Rs.65,000 crores to 65 lakh farmers.

35. Rythu Bandhu, which is the brainchild of our Hon'ble Chief Minister has received appreciation all over the world. This scheme has lit the lamp of hope in the hearts of the

farmers, who were once trapped in debt burden forcing them to commit suicides. In addition to reassuring them, the scheme has wiped away tears from the eyes of the farmers. As soon as they hear the tring tring sound of the phone conveying the message that the amount has been credited to their bank accounts, the faces of lakhs of farmers brighten up.

36. Despite cuts in the resource transfers to States on account of non-fixing of meters to electric pump sets, unilateral cuts in the FRBM limits and Corona Pandemic, Government made available investment support of Rs.10,000 per acre on a timely basis. This clearly demonstrates the affection of Hon'ble Chief Minister towards farmers.

37. The Rythu Bhima scheme is providing immense comfort to the farmers' families. In the event of unfortunate death of a farmer, an amount of Rs.5 lakh is made available to the farmer's family within 10 days. Without imposing any burden, 100 per cent of the premium amount is being paid by the Government to the Life Insurance Corporation of India. There is no instance of any other Government providing assistance to farmers' families as is being done in Telangana. To get the insurance amount, there is no need to go to any office, no need to file an application and no involvement of middle men. So far, assistance of Rs.5,384 crores has been made available under this scheme to about one lakh families of farmers.

38. Telangana Government has purchased every grain produced by the farmers in the last eight and a half years. While 24 lakh M.T of paddy was procured in 2014-15, 65 lakh M.T of paddy has been procured in 2022-23 till now. Even during 2020-21, when the Covid Pandemic was at its peak, Government procured 141.04 lakh M.T to ensure that farmers do not face any difficulties.

39. In the last Yasangi season, the Central Government deliberately created a problem by not procuring paddy from Telangana. This was done under the lame pretext that the Yasangi paddy produced in Telangana has more broken rice component. The comment made by the Union Minister that Telangana people should cultivate the habit of eating broken rice has deeply hurt the sentiments of Telangana people to no end. I may recall that though the Centre washed off its hands, the entire paddy was procured by the State Government without bothering about the financial burden on the instructions of Hon'ble Chief Minister.

Incentives for the cultivation of Oil Palm

40. The moisture content in the air in Telangana has increased significantly following the construction of irrigation projects, renovation of tanks and construction of check dams. As a result, Telangana has become suitable for the cultivation of oil palm. Today, the country is importing palm oil on a large scale. There is good demand for oil palm in the market. By cultivating oil palm, farmers are likely to get a net income of Rs.1,50,000 per annum per acre. Keeping this in view, the State Government has set a target of extending oil palm cultivation to 20 lakh acres. The Government is extending incentives on a large scale to motivate the farmers to take up oil palm cultivation which yields high income to the farmers. For subsidizing oil palm plants, fertilizers and drip irrigation, State Government is providing separate budgetary allocations.

Total an amount of Rs.1,000 crores is proposed in the Budget for oil palm cultivation.

Rythu Vedikalu

41. With a view to providing a common platform to the farmers and to foster coordination among themselves, one Rythu Vedika has been constructed for every 5000-acre cluster. So far, 2,601 Rythu Vedikas have been constructed at a cost of Rs.572 crores.

Amount proposed in the Budget for the Agriculture Department is Rs.26,831 crores.

Irrigation

42. Overflowing tanks even in summer season and river waters being stored in Reservoirs through Lift Irrigation Projects

clearly demonstrate the spectacular achievement of Telangana in the irrigation sector.

43. In the combined State, injustice was done to Telangana in the irrigation sector. With dependence on wells and bores, farmers were debt ridden and forced to commit suicides. With dilapidated houses and parched lands, Telangana was in dire straits. Today, in our own State, we are witnessing a golden era in irrigation. Following the construction of major and medium irrigation projects, all over the State there are green fields and Telangana has transformed into 'Annapurna' for the Country.

Mission Kakatiya

44. The tanks constructed from the era of Kakatiyas to Asaf Jahis have become dilapidated due to utter neglect by the democratic leaders in the combined State. Soon after assuming office, Hon'ble KCR garu introduced Mission Kakatiya for the renovation of dilapidated tanks. This has yielded good results. With the renovation of tanks, storage capacity has increased. With their linkage to irrigation projects, there is sufficient water in the tanks even during the summer season. There is an increase in the ground water levels. An ayacut of 15 lakh acres has been stabilized.

45. Mission Kakatiya became a role model for Central Government's Amrit Sarovar scheme. It is a matter of pride to all of us that many States are renovating their tanks on the lines of Mission Kakatiya.

46. Telangana Government expeditiously completed the pending projects of Kalvakurthy, Bhima, Nettempadu, Koil Sagar, Yellampalli, Mid Manair, Devadula and others. With this, new ayacut of 20 lakh acres has been created. There are green fields all over the combined Palamuru district which was known for recurring droughts and out migration. The fact that agriculture labour from other States are coming to the district clearly demonstrates the transformation.

47. The State Government has taken up construction of 1200 check dams involving an expenditure of Rs.3,825 crores. In the first phase, 650 check dams have been completed. The construction works of remaining check dams are in progress.

48. The Palamuru-Ranga Reddy Lift Irrigation Project has been taken up to revive the agriculture sector in the combined Palamuru and Ranga Reddy districts. Nearly, 60 per cent of the works have been completed. At this stage, some unscrupulous people are conspiring to stall the project by filing cases in Courts of Law. The Government is determined to complete the project very soon after obtaining the necessary environmental clearances.

49. With a view to providing irrigation facilities and greenery across the combined Khammam district, works relating to Sita Rama Project are going on at brisk pace. During the current financial year by completing the project, in addition to providing irrigation to the drought prone areas in the combined Khammam district, Paleru Reservoir will be linked to the project to stabilize the ayacut when there is shortage of water in the NSP. With this linkage, farmers in Khammam district will be able to cultivate two crops without bothering about the rainfall.

50. In the history of the entire country, the construction of Kaleshwaram Project is a milestone. With the determined efforts of the Hon'ble Chief Minister, expertise of the irrigation engineers and the efforts of thousands of workers, the multistage major lift irrigation project has been completed within a short period of three and a half years.

51. Today, the irrigation facilities are available to 73,33,000 acres. In the next two to three years, an additional 50,24,000 acres will be brought under irrigation. The vision of the Ho'ble Chief Minister to provide irrigation to over one crore acres will soon become a reality.

52. Telangana Government is proceeding with the construction of irrigation projects with all determination. The Central Government is creating hurdles by not giving clearances in a

timely manner besides not extending any assistance. On the issue of determining the share of Telangana in the Krishna waters, the Centre has been adopting an indifferent attitude. Though Telangana has made many requests to the Centre to give national status to atleast one irrigation project in the State, there is no response from the Centre. By giving national status to projects in U.P and Karnataka, the Centre has demonstrated its discriminatory attitude.

53. Come what may Telangana Government is determined to provide irrigation to 1 crore 25 lakh acres within a short period treating the blessings of the people as its main support and strength. An amount of Rs.26,885 crores is proposed for the Irrigation Sector.

Power Sector

54. Telangana is the only State in the country providing uninterrupted 24-hour quality power supply to all the sectors of the economy and free power to the agriculture sector. The achievement of Telangana in the power sector has spread all over the country. Hon'ble Chief Minister has created history by permanently putting an end to power cuts and power holidays.

55. At the time of the formation of the State, the installed power capacity was only 7,778 M.W. Following the numerous initiatives taken under the leadership of Hon'ble Chief Minister, today the installed capacity has reached 18,453 M.W. After the formation of the State, the Government has spent an amount of Rs.38,070 crores for strengthening the power sector, transmission and distribution.

56. Four units of Bhadradri Power Plant with an installed capacity of 1,080 M.W have commenced power generation. Power generation has also commenced in Kothagudem Power Plant with a capacity of 800 M.W. The Jaipur Power Plant in Mancherial district with a capacity of 1200 M.W constructed by Singareni Collieries has also commenced generation of power. In addition to this, power plants with a generating capacity of 8,085 M.W are under construction.

57. The construction of Yadadri Ultra Mega Thermal Power Plant at Damaracharla in Nalgonda district with a capacity of 4,000 M.W is in the final stages. I am very happy to inform that power generation from this plant will commence from this financial year itself.

58. Telangana State has been in the forefront in the generation of renewable sources of energy. At the time of the formation of the State, solar power generation was only 74 M.W. As a result of the efforts taken by the Government, today the generation of solar power stands at 5,741 M.W.

59. The per capita consumption of electricity is an indicator of economic progress. The per capita consumption of electricity in 2014-15 was only 1,356 units. By 2021-22, the per capita consumption has increased to 2,126 units. The per capita consumption of electricity in the country is 1,255 units. It is a matter of pride that the per capita consumption of electricity in Telangana is 69 per cent higher than the national average.

An amount of Rs.12,727 crores is proposed for the Energy Department.

Mission Bhagiratha

60. An examination of the history of independent India reveals that all the Governments in the office so far have failed to provide the basic necessity of drinking water to the people of this country. The suffering of the people on account of shortage of drinking water and diseases caused by impure water are beyond description. Telangana is the only State in the country to have overcome completely the problem of drinking water.

61. Under Mission Bhagiratha, the brainchild of Hon'ble Chief Minister, piped drinking water is being supplied to every household. Telangana has fully succeeded in controlling all water borne diseases. There are no fluoride affected areas in the State now. The Central Government has stated in the

Parliament in September, 2020 that Telangana is supplying piped protected drinking water to households.

62. Inspired by Mission Bhagiratha, Central Government is implementing 'Har Ghar Jal Yojana'. NITI Aayog has also commended Mission Bhagiratha, which has become a role model for the entire country. Mission Bhagiratha was awarded the first prize under Jal Jeevan Awards on October 2, 2022.

63. I am happy to share with the Hon'ble Members that Mission Bhagiratha has been completed not only in the shortest time but with utmost economy in expenditure. As against the administrative sanction of Rs.44,933.66 crores, the actual expenditure incurred on the Mission at the closure of the project is only Rs.36,900 crores. Thus, with immaculate planning the project was implemented in a very cost effective manner and thereby the Government was able to save an amount of Rs.8,033.66 crores.

Civil Supplies

64. After the formation of Telangana, caps on the distribution of ration rice to the poor have been removed. Each member of the family is being supplied ration rice of 6 kg per month.

65. For the distribution of ration rice, the Government has so far incurred an expenditure of Rs.20,638 crores. During the Corona period, free rice was distributed incurring an expenditure of Rs.4,072 crores.

An amount of Rs.3,117 crores is proposed in the Budget for Civil Supplies Department.

People's welfare – Aasara Pensions

66. Hon'ble Chief Minister is of the opinion that any development which does not address the welfare of the people is not sustainable and even not legitimate. In the country, few political parties are ridiculing welfare programmes by calling them as 'revadi'. Welfare programmes are being ridiculed as freebies.

67. Public administration is not a commercial activity which looks at everything from the point of view of loss and gain. Instead of viewing the welfare programmes from the point of view of loss or gain, they should be looked from humanitarian angle. It is very unfortunate that some of the political parties lack this wisdom. Hon'ble Chief Minister in his interaction with the Finance Commission in 2019 had categorically stated that "Hum SarkarChala Rahe Hai..Vyapaar Nahi".

68. By making administration humanitarian, the Government of Telangana has been allocating a lion's share of its resources to welfare programmes. In a symbolic manner, the previous Governments distributed only Rs.200 as monthly pension. Telangana Government has increased the Aasara pensions from Rs.200 to Rs.2016. The amount of monthly pension for physically challenged people has been increased to Rs.3,016.

69. As the Government knows the difficulties of people, the Aasara pension of Rs.2,016 per month has been extended to Bidi workers, single woman, filaria patients and dialysis patients though such a promise was not included in the manifesto and though there was no such demand.

70. In 2014, the number of pensioners was 29,21,828. The expenditure incurred on their pension per year was Rs.861 crores. After the formation of Telangana, the number of Aasara pension holders has increased to 44,12,882. Towards their pension, the Government is incurring an expenditure of Rs.11,628 crores per annum. Since the formation of the State, new Aasara pensions amounting to Rs.54,989 crores has been made available to the beneficiaries.

71. As promised in the last Budget, Aasara pensions are being made available to all the eligible people, who have crossed the age of 57 years. Accordingly, 8,96,592 people have been sanctioned Aasara pensions in 2022.

An amount of Rs.12,000 crores is proposed towards Aasara Pensions.

Dalit Bandhu

72. In independent India, Dalits are facing discrimination. Following the efforts of the architect of the Indian Constitution Dr.B.R.Ambedkar, there has been some improvement in the lives of Dalits. But these efforts are not being continued by the successive Governments. As a result, the Dalit habitations continue to remain in poverty.

73. The revolutionary scheme introduced by the Telangana Government to promote the development of suppressed and oppressed Dalits is Dalit Bandhu. This scheme has been conceived and designed by the Hon'ble Chief Minister in order to enable Dalits to develop economically with their own efforts and self-employment.

74. The State Government is extending financial support of Rs.10 lakh to each Dalit family, in a first of its kind such initiative in the entire country. The assistance extended under Dalit Bandhu will not only enable them to improve their financial position but also help in strengthening the State economy with their collective investments.

75. The Government is providing reservation to Dalits in profitable business activities which require licensing.

An amount of Rs.17,700 crores is proposed for Dalit Bandhu scheme.

76. With a view to ensuring the development of Scheduled Castes and Tribes, the State Government has brought in SC, ST Special Development Fund Act. Funds are allocated in the proportion of SC/ST population in the State.

77. There is statutory protection to ensure that the funds allocated for the welfare of the SCs and STs are not diverted to other schemes. In case, funds are not fully utilized in a financial year, the Act ensures that these unspent funds are carried forward to the next year. The details of the amounts spent by the Government under the SC, ST Development Special Fund have been made available to the Hon'ble Members in a pen drive. In the Budget, an amount of Rs.36,750 crores is proposed as Special Development Fund for Scheduled Castes.

78. The Government is extending Ambedkar Overseas Scholarship of Rs.20 lakh each to Dalit students to enable them to pursue their higher studies abroad. So far, scholarships to 953 students have been sanctioned.

79. At the time of the formation, the number of SC Residential Schools was only 134. After the formation of the State, their number has increased to 268. The number of students in residential schools has increased from 71,688 to 1,55,863.

80. For domestic use, up to 101 units of electricity is being made available free of cost to a Dalit household. Under this scheme, an amount of Rs.251 crores has been spent.

Tribal Welfare

81. In fulfillment of his promise, Hon'ble Chief Minister has taken a revolutionary decision to provide 10 per cent reservation to Girijans in educational institutions and Government employment, thereby, more than meeting their aspirations.

82. By converting all the 2,471 Girijan thandas and gudems with population of more than 500 into Gram Panchayats, Hon'ble Chief Minister has fulfilled their aspirations to have their own rule in their own thandas. At present there are 3,146 Girijan Gram Panchayat Sarpanches in the State. For every newly established Girijan Gram Panchayat, an amount of Rs. 20 lakh has been sanctioned for the construction of Panchayat Bhawan. In the liquor shop licenses, reservation has been provided to Girijans.

83. The Government has sanctioned 1,650 posts in the Tribal Welfare Department. To provide transport facilities to 1,287 thandas and gudems, the Government has sanctioned an amount of Rs.1,385 crores for the construction of roads with a total length of 2,500 KMs.

84. For providing three phase current to 3,467 Girijan habitations, Government spent

an amount of Rs.221 crores. One lakh Girijan families in the State are being supplied free electricity up to 101 units per month and the amount incurred so far is Rs.192 crores.

85. To provide quality education to Girijan students, the Government has established 183 Tribal Welfare Residential Instituions. Such a facility is not available anywhere in the country. In these institutions 75,410 students are receiving high quality education.

86. With a view to instilling self-respect among Adivasies and Banjaras, the State Government has not only allocated costly land in the middle of the city but constructed Adivasi and Banjara Bhavans on a grand scale. These Bhavans named after Komaram Bheem and Sevalal Maharaj have been provided with all modern facilities. These Bhavans have been inaugurated by the Hon'ble Chief Minister himself. This is a matter of pride to the entire State.

87. The Government is celebrating Adivasi Hero Komaram Bheem's Jayanti and the Jayanti of Banjara's saint Sevalal Maharaj as State festivals.

88. Considered as Kumbha Mela of Telangana, Samakka Saralamma Jathara is being celebrated by the Government as an official event. For this jathara, which is celebrated once in two years, the Government is providing facilities to lakhs of people. So far, an amount of Rs.354 crores was incurred to provide amenities to pilgrims.

89. In addition to these, Nagoba, Bourampur, Jangu Bhai, Nancharamma and other Jatharas are being celebrated officially.

In the Budget, an amount of Rs.15,233 crores is proposed as Special Development Fund for Scheduled Tribes.

B.C.Welfare

90. Telangana Government is working in a committed manner in launching special programmes for the development of weaker sections of the society, who depend mainly on traditional occupations for their livelihood. In order to develop the economy of the villages, Government is giving incentives to those engaged in traditional occupations.

91. In Animal Husbandry and Fisheries, Telangana Government have achieved significant progress. The contribution of animal husbandry sector to the GSDP of the State increased from 6.3 percent in 2014-15 to 9 per cent in 2021-22. The value of Animal Husbandry sector stood at Rs.93,599 crores in the year 2021-22.

92. Telangana Government has taken up distribution of sheep on a large scale to help the Golla Kuruma communities, whose main occupation is rearing of sheep. With an outlay of Rs.11,000 crores the Government is proceeding ahead with a target of distributing 7.3 lakh units of sheep.

93. The number of sheep with the Golla Kuruma Community in our State is the highest in the country. The meat production has increased from 5.05 lakh M.T in 2014 to 10.85 lakh M.T in 2022. By standing at fifth place in the production of meat in the country, Telangana ushered in pink revolution.

Fish Rearing

94. From importing fish to meet the requirements of the people, Telangana has emerged as a fish exporting State. Fish rearing is taken up in all the waterbodies in the State. With the foresight of Hon'ble Chief Minister, tanks have been revived under Mission Kakatiya. New check dams have been constructed. With the construction of Reservoirs as part of irrigation projects and linking the tanks with irrigation projects, fish rearing has picked up significantly. The Government has been distributing fish seedlings free of cost and provided opportunities to the members of local Gangaputra and Mudiraj communities to catch and sell their fish.

95. In 2016-17, the fish production was 1.93 lakh tones valued at Rs.2,190 crores. The

production increased to 3.9 lakh tones which is valued at Rs.5,860 crores in 2021-22. This wealth is the result of Blue Revolution ushered in by the Telangana Government.

Assistance to Handloom weavers

96. The State of Telangana is well known for its handloom products. Handloom centers at Pochampally, Narayanpet, Gadwal, Siricilla, Siddipet and other places have received national and international recognition.

97. Before the formation of Telangana, the lives of handloom weavers were like lamps in the open field. There was not enough work. With no marketing facilities, sales were very poor. With lack of support from the Government, the handloom sector was in deep crisis. The situation was so bad that suicides were considered as the only option available. Telangana Government is extending all support to the handloom sector. With this, there is significant improvement in the lives of the handloom workers. There is no scarcity of employment. State Government is procuring sarees for distribution during the Bathukamma festival from handloom and power-loom sectors. With this, there is enough work for handloom workers although the year.

98. After conducting a digital survey, the Government has identified 21,585 handloom workers and 43,104 power-loom workers and provided them with geo tagging numbers. As a result, the incentives and the benefits being provided are being credited to the bank accounts in a transparent manner.

99. The Government is providing 50 per cent subsidy for the purchase of yarn and chemicals under Chenetha Mithra Scheme. Under this scheme, so far, Rs.33.17 crores subsidy has been disbursed to 20,501 handloom workers.

100. In addition to providing Aasara pension to handloom workers, they are being provided with an insurance amount of Rs.5 lakh. For the insurance of handloom workers, the Government is incurring annual expenditure of Rs.21 crores towards premium. In the event of unfortunate death of a handloom worker, insurance amount of Rs.5 lakh is being made available within 10 days of his death to the family members.

101. Outstanding loans up to Rs.1 lakh have been waived to benefit handloom workers. So far, loans amounting to Rs.29 crore have been waived.The Government is extending loans to handloom workers and societies under 'Pavala Vaddi Scheme'. So far, such loans amounting to Rs.120 crores have been extended to 523 societies.

102. By establishing Kakatiya Mega Textile Park and Sircilla Apparel Park, the Government has given a boost to the handloom industry. In order to provide special incentives to handloom workers, the Government launched 'Nethannaku Cheyutha' Savings Scheme.

103. The Government has unveiled the statue of Acharya Konda Laxman Bapuji, a well-wisher of handloom workers at Jala Drushyam. His Jayanthi is being celebrated every year officially.

104. While the State Government is making every effort to promote handloom industry, the Centre is doing exactly the opposite. The handloom sector, which is already witnessing fewer sales and in its last breath, is burdened with the imposition of 5 per cent GST by the Centre. This is a matter of serious concern.

Toddy Tappers' Welfare

105. After the formation of Telangana, the Government has taken special measures for the welfare of Toddy tappers. Tax arrears on toddy trees have been completely waived. The practice of levying taxes on toddy trees is done away with. The Government has facilitated the formation of new societies.

106. In order to provide additional benefits to the toddy tappers, the Government has taken up a project to convert Neera into a soft drink. For this purpose, an amount of Rs.25 crores has been spent. Along with Neera production, processing units and Neera cafes are ready for inauguration.

107. In case of accidental death of toddy workers, their families are being provided with a compensation of Rs.5 lakh. Telangana Government has provided 15 per cent reservation to Gowda community in the allocation of liquor shops which is not being implemented in any other State in our Country

108. Jayanthi and Vardanthi of Sardar Sarvai Papanna, who is the personification of Gowda community pride are being celebrated officially.For the laundries run by Rajakulu and saloons run by Nayee Brahmins, electricity up to 250 units per month is being provided free of cost.

B.C.Residential Institutions

109. The Telangana Government has increased the number of B.C.Gurukulas substantially. Prior to 2014, there were only 19 Gurukulas and in these institutions only 8,000 students were getting educational facilities. Telangana Government increased the number of B.C.Residential educational institutions to 310. Among these institutions, the number of residential schools and junior colleges is 294, the number of women agricultural colleges is 2 and the remaining 14 institutions are residential degree colleges. The number of students in these institutions is 1,65,160.

Mahatma Jyotiba Phule Overseas Vidya Nidhi

110. Telangana Government is implementing Overseas Vidya Nidhi named after Mahatma Jyotiba Phule, who had devoted his entire life for the upliftment of downtrodden people in the society. BC students who are pursuing higher education abroad are being given a scholarship of Rs.20 lakh each. In the last eight and a half years, the Government has spent Rs.264 crores benefiting 2,976 students.

Atma Gowrava Bhavans for BCs

111. In the capital city of the State, the Government is constructing Atma Gowrava Bhavans for 41 categories of BCs. For this purpose, 87 acres of most expensive land in Ranga Reddy and Medchal-Malkajgiri districts has been allocated. An amount of Rs.95.25 crores has been allocated for this purpose. Some of these Bhavans will be inaugurated shortly.

An amount of Rs.6,229 crores is proposed in the Budget for the welfare of BCs.

Kalyana Lakshmi/Shaadi Mubarak

112. Moved by the plight of the poor families in performing the marriage of their daughters, Hon'ble Chief Minister has introduced Kalyana Lakshmi/Shaadi Mubarak scheme, though there was no such assurance given in the election manifesto. Under this scheme, for meeting the expenditure for the marriage of girls of poor families, an assistance of Rs.1,00,116 is being extended, notwithstanding their religion and caste.

113. Since the inception of the scheme, for the marriage expenses of 12 lakh 469 girls, an amount of Rs.10,416 crores assistance has been extended. As this scheme is applicable for girls above 18 years of age, child marriages have completely reduced in the State.

For Kalyana Lakshmi/Shaadi Mubarak scheme an amount of Rs.3,210 crores is proposed in the Budget.

Women and Child Welfare

114. For the comprehensive and inclusive development of the country, there should be involvement of women in all the sectors. Committed to the welfare of women, the Government is implementing many schemes on a large scale for the welfare of women.

Aarogya Lakshmi

115. Before the formation of the State, nutritious food was only provided in 56 per cent of the Anganwadi Centers. Now nutritious food consisting of milk and eggs is being supplied in all the Anganwadi Centers to pregnant and lactating women. This scheme being implemented for the welfare of women has been appreciated by NITI Aayog.

116. 2,356 posts of Anganwadi workers which have been vacant for many years have been filled up in the current year. In addition, 568 Supervisors have been appointed.

Balamrutham Plus

117. The Government is taking steps to ensure that there is no malnutrition in children below five years belonging to poor families. In the first phase, highly nutritious food Balamrutham Plus has been made available in the districts of Gadwal and Asifabad. With this, the problem of malnutrition has been overcome within a very short period. This scheme has been extended in last August to all the districts in the State. Balamrutham is being supplied even to our neighbour Andhra Pradesh also, by Telangana Foods today.

118. In Telangana Foods, a new plant with a production capacity of 2,500 M.T has commenced operations from December 16 last year. Nutritious Balamrutham is being supplied by Telangana Foods to all the 35,700 Anganwadi Centers located in the State.

Increase in the Honorarium to Anganwadi Teachers and Asha Workers

119. Government of Telangana is paying an Honorarium of Rs.13,650 per month to Anganwadi teachers. This is much higher as compared with the amount of Rs.7,000 paid in Uttar Pradesh, Rs.7,500 paid in Rajasthan and Rs.8,325 paid in Maharashtra. I am happy to state in this august house that the honorarium paid by Telangana State is amongst the highest in the Country.

120. The Honorarium of Asha Workers which was only Rs.2,000 in 2014 has been increased to Rs.9,750 per month. The amount of honorarium paid to Asha workers is Rs.3,000 in Madhya Pradesh and Rajasthan, Rs.6,700 in Gujarat, Rs.4,000 in Karnataka and Haryana, and Rs.5,000 in Kerala. Though the Telangana Government is paying higher amounts to employees at the lower level, some people with vested political interests are commenting baselessly. We expect that atleast from now onwards they will desist from doing so.

121. The Government is giving top priority to the protection of women. For this purpose, SHE Teams have been formed. These Teams are working effectively to prevent eve-teasing. Those behaving in an obscene manner with women are being controlled.

122. The Government is following the policy of providing 33 per cent reservation for women in Civil Police recruitments from 2015. In Armed Battalions, women are being provided reservation of 10 per cent.

123. With a view to enabling women to become industrialists, WE-Hub has been established to provide encouragement and support to their startups.

124. Reservation to women has been introduced in the Market Committees. As a result, women are provided with the opportunity of becoming Chairpersons of these committees.

For Women and Child welfare an amount of Rs.2,131 crores is proposed in the Budget.

Welfare of Minorities

125. Telangana Government treats all religions equally. Without discrimination to any section of the society, the benefits of Government programmes are made available to all. Before the formation of Telangana, the previous Governments were not even spending Rs.300 crores per annum for the welfare of Minorities.

126. Since the formation of the State in June, 2014 to January, 2023, an amount of Rs.8,581 crores has been spent by the Government for the welfare of Minorities The fact that an amount of Rs.1,286 crores was spent in 2021-22 for the welfare of Minorities is a strong proof of the commitment of the Telangana Government.

127. The Government is implementing Shaadi Mubarak Scheme for the Muslim girls since 2014. In the last eight and a half years, for the marriage of 2,32,713 girls, an amount of Rs.1,903 crores was spent. Due to increased demand from the poor beneficiaries Rs 450 crores is being proposed including an additional amount of Rs.150 crores.

128. For the disbursement of loans by the Minorities Welfare Corporation in the current and the ensuing Financial year, an amount of Rs.270 crores is proposed to be spent. This is an increase of Rs 239 crore from the previous year budget.

129. The Government has taken a decision to distribute 20,000 sewing machines to the poor Muslim women through the Minorities Welfare Corporation.

130. The number of Minority Residential Educational Institutions in our State is much higher than in other States. Initially, the Government established 203 Minority Residential Schools and later they have been upgraded into Junior Colleges.

131. For the higher education of students belonging to Minority communities in other Countries, each student is made available a scholarship of Rs.20 lakh.

132. On the occasion of celebration of festivals of all religions, gifts are given to the poor. New clothes are being distributed to 4,50,000 Muslims during Ramzan and the number of Christians receiving new clothes is 3,00,000 as special gifts. On the occasion of Bathukamma festival, which is being celebrating on a grand scale in Telangana, the Government is distributing new sarees to women.

An amount of Rs.2,200 crores is proposed in the Budget for the welfare of Minorities.

Welfare of Journalists

133. For the welfare of journalists, the Government has allocated Rs.100 crores as a Corpus Fund. A building for the Media Academy is being constructed at a cost of Rs.15 crores. The construction work is in the last stage. I am very happy to share with the journalist friends that this Bhavan will be inaugurated very shortly.

Welfare of Brahmins

134. The Government of Telangana has spent Rs 51 crores for the welfare of the Brahmins through Brahmin Samkshema Parishad. Through this Parishad, financial assistance is being made available to poor Brahmins for self-employment. Under Vivekananda Overseas Vidya Pathakam, a scholarship of Rs.20 lakh is being made available to each student.

135. Brahmins Sadan, which was constructed in 6 acres of land in Gopannapalli with an amount of Rs.20 crores, is ready for inauguration. For the welfare of Brahmins, an amount of Rs.160 crores has been spent by the State Government in the last five years.

Improvement of Judicial Services

136. The Government has taken a decision to establish District Courts in accordance with the number of districts. Following this decision, in 23 newly created districts, District Courts and Legal Services have already been established. 1,721 new posts have been sanctioned for the functioning of these courts. Construction of Court buildings will commence with an estimated outlay of Rs.1,050 crores.

137. The government has taken a decision to establish 60 Junior, Senior and District Judge Courts in 2023-24.

Welfare of Advocates

138. In a first of its kind initiation, the Telangana Government has provided an amount of Rs.100 crore for the welfare of Advocates. With this fund, Advocates' Welfare Trust has provided Health and Accidental Insurance to 22,000 Advocates. Under this Insurance Scheme, 8,053 Advocates and their family members have received a benefit of Rs.38.45 crores.

Telanganaku Haritha Haram

139. Our Hon'ble Chief Minister, who firmly considers that it is the responsibility of every human being to protect the environment, has introduced 'Telanganaku Haritha Haram' on a large scale. It is no exaggeration to say that such a programme for planting trees and protecting them has not been taken up by any other Government.

140. The people of Telangana stood in full support of Hon'ble Chief Minister in his commitment. People are participating in Haritha Haram in the spirit of a movement. In the new Municipal and Panchayat Acts, it is mandated that Municipalities and Panchayats should allocate 10 per cent of their Annual Budget to Green Budget and develop greenery. With the involvement of local bodies, there is abundant greenery in every village of the State.

141. As per India Forest Report, 2021 prepared by the Forest Survey of India, green cover in Telangana has increased by 7.70 per cent. This is equivalent to 5.13 lakh acres.

142. Haritha Haram has received recognition at the international level. The Food and Agriculture Organization, a constituent of United Nations Organization has described Hyderabad as 'Tree City of the World' twice. Hyderabad is the only city in the entire Country to receive this recognition.

143. The Sustainable Development Report brought out by NITI Aayog has placed Telangana in the first place on the basis of improvement in the greenery. The International Association of Horticultural Producers in South Korea has conferred 'World Green City Award-2022' to Hyderabad.

144. With a view to involving every citizen in the environmental protection, the Hon'ble Chief Minister has introduced 'Haritha Nidhi' in a novel manner. Donations are received from public representatives, Government employees, Government departments, students and others for Haritha Nidhi.

145. The Government of Telangana by taking up afforestation has rejunevated 13 lakh acres of forest land by incurring an expenditure of Rs.1,500 crores. Fences have been erected with a length of 11,000 KMs for the protection of forests.

146. As a result of the efforts taken by the State Government to protect forests, there has been a significant increase in the number of wild animals. The number of Tigers has increased to 26 and the number of leopards to 341. Many species of birds on the verge of extinction have regained their habitats.

147. I convey my heartfelt thanks to the representatives of local bodies, employees of the Forest Department for their devoted work as 'Haritha Sainiks' to bring about Haritha Telangana under the able guidance of our Hon'ble Chief Minister.

An amount of Rs.1,471 crore is proposed for the Forest Department and Haritha Haram.

Education

148. Education is the key to gain knowledge. With education, man gets recognition. It improves self-confidence. The society which is full of educated people will forge ahead in development at a faster pace. The societies that excel in education are also ahead in other sectors.

149. Our Government is working with dedicated efforts to strengthen the education system in the State. From schools to universities, the Government is going ahead with a development plan.

150. With the firm conviction that poor student can achieve excellence only through Residential Schools, Hon'ble Chief Minister has accorded priority for the development of Residential Schools. At the time of the formation of the State, there were only 293 Residential Institutions with insufficient facilities with a student strength of 1,31,000.

151. Soon after the formation of Telangana, Hon'ble Chief Minister took firm steps for the development of Residential Educational Institutions. Today the number of Residential Educational Institutions stands at 1,002 imparting education to 5,59,000 students.

152. The allocation for Residential Schools which was Rs.784 crore in the initial years of the formation of the State has been substantially increased. In the year 2022-23, the allocation for Residential Institutions has been increased to Rs.3,400 crores. This demonstrates the commitment of Telangana

Government to provide quality education to the poor children.

Mana Ooru Mana Badi

153. With a view to improving the facilities in Government schools in a phased manner, the Government has introduced a very important programme of 'Mana Ooru Mana Badi'. This scheme with 12 components such as, providing digital education, improving drinking water facilities, construction of toilets etc., is being implemented.

154. For providing basic amenities in 26,065 schools across the State in three phases, an amount of Rs.7,289 crores has been allocated. In the first phase, basic amenities are being provided in 9,123 schools with an allocation of Rs.3,497 crores. So far, works have been completed in many schools. These facilities have been inaugurated in a festive environment in the villages.

Basic Amenities in Universities

155. An amount of Rs.500 crores is proposed for providing basic amenities such as, modernization of hostels and construction of new buildings in the universities across the State. This is the first time in the history of the State that such a big allocation is being made.

English Medium

156. Training has been imparted to all the teachers in the State to enable them impart education in English Medium. The Prestigious Tata Institute of Social Sciences has evaluated and complimented the quality of our textbooks.

157. In our State, 9,48,321 students are receiving education in 2,962 Intermediate colleges. Government is providing coaching facilities to students completing their Intermediate for preparing themselves for EAMCET, NEET, JEE and other entrance examinations.

Technical Education

158. The State Government has accorded importance to Technical Education. In the last eight and a half years, 14 new Polytechnic colleges have been established. From the academic year 2023-24, Polytechnic colleges will be established at Maheshwaram in Ranga Reddy District and at Manuguru in Bhadradri Kothagudem District.

159. In the jurisdiction of JNTU, 4 new Engineering colleges are being established. Among these, colleges at Sircilla and Wanaparthy have already started functioning. Colleges at Mahabubnagar and Kothagudem will start functioning shortly.

160. Keeping in view the development of the Pharma Sector in Telangana, University College of Pharmaceutical Sciences affiliated to JNTU has been established in Sultanpur.

Sanna biyyam (fine rice) food to students

161. Food cooked with sanna biyyam is being provided to 25.26 lakh students receiving education in 28,606 schools apart from students numbering 9.77 lakh in 4,237 hostels and other educational institutions. The Government is supplying 21,868 M.T of fortified rice and sanna biyyam for this purpose.

162. To provide good quality food to the future citizens of the State, Hon'ble Chief Minister has introduced this scheme on humanitarian grounds. Telangana is the only State in the entire Country which is providing quality food with sanna biyyam to the students.

163. So far, 54,201 Cooks working under the Mid-Day Meal Scheme were getting an honorarium of Rs.1,000 per month. As announced by the Hon'ble Chief Minister in this House, I am happy to inform that their honorarium is increased to Rs.3,000 per month.

164. For providing educational facilities in Telangana, apart from the Education Department, expenditure on a significant scale is also being incurred through Agriculture, Health, Forest, Animal Husbandry, Fisheries, Labour and through SC, ST, BC and Minorities Welfare Departments.

For the Education Department an amount of Rs.19,093 crores is proposed in the Budget.

Health

165. Telangana has emerged as a foremost State in the improvement of medical facilities. NITI Aayog placed Telangana at the third place based on the provision of free medical care to the poor people. As a result of the efforts taken by the State Government in the Health sector, the maternal mortality rate has come down from 92 to 43. Today with very few maternity deaths, Telangana stands at the third place. Similarly, the Infant Mortality Rate (IMR), which was 39 in 2014 has reduced to 21 now.

166. With 19 MBBS seats per one lakh population, Telangana occupies the first place in the Country. In the same way, Telangana stands at second place with 7 Medical PG seats per one lakh population.

167. At the time of the formation of the State, there were only 1,400 Oxygen beds. Their number has increased by 20 times to 27,966.

Kanti Velugu

168. The most important organ of the human body is the eye. If the vision of the eye is poor, life is filled with darkness. For those suffering from eye related problems, Telangana Government has introduced 'Kanti Velugu' scheme. Encouraged by the success of the first phase, the Government is implementing the second phase of the scheme on a large scale.

169. To address eye related problems, the State Government is conducting eye tests all over the State and providing free spectacles. This has become an inspiration for the entire Country.

170. Under this scheme implemented in 2018, by conducting eye tests covering 1 crore 54 lakh people and distributing spectacles to over 40 lakh people, Telangana has established an unprecedented record.

171. The second phase of the 'Kanti Velugu' scheme has been taken up on the directions of the Hon'ble Chief Minister and inaugurated by Sri Pinarayi Vijayan, Hon'ble Chief Minister of Kerala in Khammam.

172. It is a matter of pride to all of us that Sri Arvind Kejriwal and Sri Bhagwant Mann, the Hon'ble Chief Ministers of Delhi and Punjab, respectively, who participated in the inaugural function have indicated that they too will introduce 'Kanti Velugu' in their States.

Super Specialty Hospitals

173. The Government is establishing Super Specialty Hospitals on a large scale with the objective of bringing super specialty health care within the reach of the common man. In all the four corners of Hyderabad, namely, Gachibowli, L.B.Nagar, Alwal and Sanathnagar Super Specialty Hospitals are being constructed. Of these, the construction work of three hospitals has commenced with an expenditure of Rs.2,679 crores. With the construction of these hospitals, 4,200 additional beds will be made available. By next financial year, the works are expected to be completed and the facilities will be made available. Along with these Super Specialty Hospitals, it is proposed to provide additional 2,000 beds in NIMS.

Health City in Warangal

174. Telangana Government has taken up the construction of Health City in Warangal with international standards. As part of this, construction of Super Specialty Hospital at an estimated expenditure of Rs.1,100 crore with a capacity of 2,000 beds is going on at fast pace. The Government is determined to complete the construction and commence the activities in the coming Financial year.

175. Hon'ble Speaker Sir, whether the Government is constructing hospital buildings, school buildings, Vaikuntadhamams, Dump yards, Rythu Vedikas, Integrated District Offices complexes, Adivasi, Banjara Bhavans named after Komaram Bheem and Sevalal Maharaj, modern building for Secretariat, reconstruction of Yadagiri Laxmi Narasimha Swamy temple, Martyrs Memorial or Sky-high Babasaheb Ambedkar Statue, these are all meant for providing better facilities to people. These are also meant for promoting Telangana's self-respect and identity before the world community.

Medical College in each District

176. The Government has taken a decision to establish a Medical College in each district of the State with the objective of making the medical facilities available even in the remotest areas of the State. In the combined State, there were only three Medical Colleges.

177. After the formation of Telangana, we have established Medical Colleges at Mahabubnagar, Nalgonda, Suryapet and Siddipet. In this academic year, 8 new Medical Colleges located at Sangareddy, Mahabubabad, Mancherial, Jagtial, Wanaparthy, Kothagudem, Nagarkurnool and Ramagundam have started functioning. Hon'ble Chief Minister inaugurated these institutions at the same time.

178. In 2023, Government has taken steps to establish another 9 new Medical Colleges at Nirmal, Asifabad, Bhupalpally, Jangaon, Kamareddy, Karimnagar, Khammam, Sircilla and Vikarabad. With this, the number of Medical Colleges in Telangana State will be increased to 26. It is proposed to establish nursing colleges attached to the medical colleges in each district.

179. The number of MBBS seats in Government Medical Colleges increased from 850 in 2014 to 2,915 in 2022. The increase in the number of PG seats is from 515 in 2014 to 1,208 in 2022. Including Government and private Medical Colleges, the total number of MBBS seats available is 6,715 and the number of PG seats is 2,548.

Basthi Dawakhanas and Palle Dawakhanas

180. In the case of any illness of the people living in the Basthis of Hyderabad City, the only alternative was private hospitals in the past. The credit for providing modern medical facilities in the Basthis goes entirely to our Hon'ble Chief Minister. Today there are 342 Basthi Dawakhanas in urban areas providing better medical care to the poor. On a cumulative basis, these Basthi Dawakhanas have provided services to over 2 crore out-patients.

181. In addition to the existing Basthi Dawakhanas, the Government has taken a decision to extend these facilities to all the towns in the State. Motivated by the success of the Basthi Dawakhanas, Hon'ble Chief Minister decided to upgrade ANM Sub-Centers into Palle Dawakhanas. With this, better primary care facilities will be available to people living in the villages.

Dialysis Services

182. In the combined State, there were just 3 Dialysis Centres in the entire Telangana region. Moved by the plight of patients, the Government has extended dialysis facilities at 104 Centres. The decision to extend Aasara pensions to dialysis patients generously by the Hon'ble Chief Minister has provided them a lot of solace. The facility of free bus- passes has also been provided to these patients.

Health of Mother and Child – Nutritious Food

183. One of the development indicators is that Maternal Mortality Rate per one lakh deliveries should not exceed 70. Now, the State's MMR stands at 43 and thereby our Government has already reached this target. This has been possible only because of the commitment of the Government and constant supervision.

KCR Kit

184. With the lofty objective of protecting the income foregone by women during days of their pregnancy, the Government has introduced KCR Kit Scheme on June 2, 2017. Another objective of this scheme is to ensure safe delivery for poor pregnant women in Government hospitals.

185. The Government is providing 16 articles in the KCR Kit for the use of child and mother. Under the scheme, 13.91 lakh women have received the benefit so far.

186. In 2015-16, only 30.5 per cent of the deliveries used to take place in Government hospitals. With the introduction of KCR Kit and strengthening of Maternal and Child Health

(MCH) Hospitals, deliveries in Government hospitals have more than doubled to 61 per cent.

KCR Nutrition Kit

187. In order to ensure that pregnant women do not suffer from malnutrition, Government has started KCR Nutrition Kit Scheme. This scheme was launched in 21st December 2022 in Adilabad, Bhadradri Kothagudem, Jayashankar Bhupalapally, Jogulamba Gadwal, Komaram Bheem Asifabad, Mulugu, Nagar Kurnool and Vikarabad districts, where the incidence of Anemia is the highest among the pregnant women.

188. Speaker Sir, this scheme was launched by you in Kamareddy district. I am happy to inform the people of the State through this House that the Hon'ble Chief Minister has decided to extend the scheme covering all the 33 districts from this year. Nearly 4 lakh pregnant women are likely to be benefitted by this scheme every year.

For this Scheme, an amount of Rs. 200 crores is proposed in the Budget.

Palliative Care

189. In consonance with the thinking of Hon'ble Chief Minister, who personifies humanitarianism, our Government has taken up Palliative Care for patients of Cancer, AIDS and other chronic diseases, who are in the final stages of their lives. These Palliative Care Centres apart from monitoring their health status, provide other services to enable them to spend their last days peacefully. So far, 33 such Centres have been established. Out of the 168 Centres in the entire Country, one-fifth of them are located in Telangana State.

For the Medical and Health Department, an amount of Rs.12,161 crores is proposed in the Budget.

Palle Pragathi

190. I am happy to convey another good news to the local bodies on behalf of Telangana Government. It has been decided by Hon'ble Chief Minister that from the coming Financial Year, along with the grants released by the State Government, Finance Commission grants will be transferred directly into the accounts of local bodies. With this administrative reform, the representatives of local bodies without waiting for the approval of Finance Department and Treasuries, will be able to use the funds in an independent manner.

191. Due to Palle Pragathi, basic amenities, sanitation and greenery has been provided to all villages. As compared with the progress achieved in 12,769 villages, no other State in the Country comes closer to Telangana.

192. For providing sanitation services in villages, Government has provided all the facilities to Gram Panchayats. All the villages have been provided with dump yard incurring an expenditure of Rs.279 crore. A tractor along with a trolley has also been provided to each village. With these facilities, there is cleanliness in the villages and thereby, there is an improvement in the health of the villagers. To improve greenery in the villages, Government has established nurseries. Crores of plants have been planted and are being protected. An amount of Rs.710 crores has been spent for this purpose.

193. All the villages in the State have been provided with Palle Prakruthi Vanams at a cost of Rs.238 crores. In addition, 2,725 large Palle Prakruthi Vanams have been established at the rate of 5 per each Mandal. The Government has planted trees on both sides of 9,243 K.M roads and also protects them. To facilitate performance of funeral rites of deceased persons in an honourable way, Vaikunta Dhamams have been constructed in all the villages at a cost of Rs.1,330 crores.

194. In 2022-23, Telangana villages secured 13 Awards under Swachh Bharath Mission. The representatives of these Gram Panchayats have received the Awards from the Hon'ble President of India.

195. Five phases of Palle Pragathi programme have been completed so far. Since the inception of the scheme, an amount of over Rs.10,000 crores has been transferred to Gram Panchayats.

196. Since the formation of the State, construction of 8,160 K.Ms of roads has been taken up with Rs.4,209 crores. Out of this road length, the construction of 6,075 K.Ms of Panchayat Raj roads has already been completed. The construction of the remaining roads is going on at a faster pace.

197. For the repair of old Panchayat Raj roads and for their maintenance, an amount of Rs.2,000 crores is proposed in the Budget.

The amount proposed for the Panchayat Raj Department in the Budget is Rs.31,426 crores.

Pattana Pragathi

198. Taking into account ever increasing urban population, the Government has focused attention on the provision of basic amenities in the urban areas. With the initiatives taken by the Government, there is improvement in the finances of municipalities.

Under Pattana Pragathi, so far, an amount of Rs.3,855 crores has been made available to Municipal Corporations including Hyderabad. Improved sanitation, greenery and public services are being made available through this scheme.

199. The Government has taken up construction of 144 integrated veg and non-veg markets in all the municipalities and corporations at a cost of Rs.522 crores. The works are being executed in a speedy manner. An amount of Rs.346 crores has been allocated for the conversion of cemeteries into Vykunta Dhamams with all the modern facilities. These works are going on at a brisk pace.

200. Under Urban Mission Bhagiratha, the Government has taken up provision of safe drinking water in 141 municipalities at a cost of Rs.6,578 crores. Of these municipalities, works have been completed in 103 municipalities and drinking water is made available. In other municipalities, the works are in the final stages.

SRDP

201. The Government has taken up various programmes for the improvement of basic amenities in Hyderabad. To ease traffic congestion in Hyderabad, construction of 42 K.Ms of roads, flyovers, underpasses and ROBs have been taken up under SRDP. Out of these, 31 works have already been completed and the remaining works will be completed in this year.

202. The construction of the link road has been completed with an expenditure of Rs.275 crores. As a result, along with the reduction in travelling distance and traffic congestion, there is reduction in air pollution. Out of the 22 FOBs taken up with an estimated expenditure of Rs.76.65 crores, 9 have been completed so far. The remaining works are in final stages.

Metro Connectivity to the Airport

203. The number of air travellers using the international airport at Shamshabad has been increasing day by day. The expansion facilities at the airport at a cost of Rs.7,500 crores have been taken up to meet the requirements even if the air traffic goes up to 4 crore per annum. The expansion facilities will be completed by June for the use of air passengers.

204. With the objective of facilitating the passengers to reach the airport in the shortest possible time from different areas, it has been envisaged to extend metro rail services to the airport. This metro lane will commence from Raidurg and terminate at Shamshabad airport covering a distance of 31 K.Ms. Recently, the Hon'ble Chief Minister has laid the foundation for metro connectivity to the airport. This project will be taken up at a cost of Rs. 6,250 crores with own resources of the State Government and will be completed within the next three years.

Development of Hyderabad

205. The Government of Telangana has taken up numerous projects in the jurisdiction of HMDA with a cost of Rs.387 crores. Under Haritha Haram, 63 lakh saplings have been planted in Hyderabad. The solar roof cycle track taken up as a pilot project in Kokapet layout will be a trendsetter. The 23 K.Ms stretch will be developed at an estimated cost of Rs.95 crores.

206. The Hyderabad Metro Water Board has taken up a project to provide drinking water facilities to people living within the limits of Outer Ring Road at a cost of Rs.1,956 crores.

207. The Sunkishala intake works taken up at an estimated cost of R.2,214 crores to provide continuous drinking water supply in Hyderabad city will be completed in this year.

208. Sewerage master plan is being implemented in Hyderabad to address the problem of sewerage water. In the first phase, sanction has been accorded for the construction of Sewerage Treatment Plants (STP). As part of three packages, construction of 31 STPs with a capacity of 1259 million liters per day has been taken up with a cost of Rs.3,866 crores.

209. The construction of 67,782 double bed room houses has already been completed in the GHMC area. Construction of 32,218 houses is at different stages.

210. Central Government has awarded 23 awards under various categories to cities and towns in Telangana under Swachh Survekshan and Azadi ka Amrit Mahotsav. Similarly, under the awards given by the Union Urban Development Ministry for the cities developing at a faster pace, the municipalities in Telangana have secured 7 awards.

211. Under national level Swatchhata League, Korutla, Alampur and Peerzadiguda have secured awards.In the awards under urban development, Telangana State stands at the second position. This is the result of various development programmes taken up by the Government. I congratulate the officers and the organizations, who have secured these awards.

An amount of Rs.11,372 crores is proposed for Municipal Administration and Urban Development Department in the Budget.

Yadadri Divyakshetram

212. After the formation of Telangana, under the dynamic leadership of Hon'ble Chief Minister, another marvel unveiled before our eyes is the reconstruction of Yadagiri Lakshmi Narasimha Swamy temple. This temple is one of the five Narasimha temples and is known for fulfilling the prayers of Telangana people. Yadagiri Narsanna is a household deity.

213. Hon'ble Chief Minister with his devotion and determination has transformed Yadagiri temple into heaven on the earth considering that protection of sanatana dharma is a necessity and not a political exigency. With sapta tala gopuras, Krishna stone sculptures, the temple is full of spiritualism and is a feast to the eyes of the devotees.

214. After the Maha kumbh Samprokshanam in 2022, the devotees are having divya darshanam of the Lord. There is substantial increase in the number of devotees visiting the temple. There is no doubt that Hon'ble Chief Minister has secured a permanent place in the history of Telangana by reconstructing Yadagiri temple, which is a symbol of Telangana's spiritual eminence.

Construction of Buddhavanam

215. Since ancient times, Telangana was a major centre of Buddha and Jain religions. In the middle of Nagarjuna Sagar, which at one time was an abode of Acharya Nagarjuna, Telangana Government constructed Buddhavanam in a magnificent manner. In an area of 274 acres, the Buddhavanam was constructed at a cost of Rs.71 crore. This project with special attractions and facilities is being visited by Buddhists and tourists from all over the Country and the world.

Roads and Buildings

216. At the time of the formation of the State, the road length under the jurisdiction of Roads and Buildings Department was only 60 24,245 K.Ms. After the formation of the State, construction of 1,875 K.Ms of double lane roads has been taken up at a cost of Rs.2,727 crores. Construction of 1,684 K.Ms of roads has already been completed. Out of the 717 bridges taken up for construction at a cost of Rs.3,134 crores, construction of 350 bridges has been completed.

217. The Government has taken up construction of integrated district offices complexes in 29 districts at a cost of Rs.1,581 crores. Out of these, 17 buildings have already inaugurated. The construction of 11 office complexes is in the final stage. Many prominent people have appreciated that the integrated district offices complexes in Telangana are much better than some of the State Secretariat buildings.

218. The naming of new Secretariat building constructed by the Telangana Government after Dr.B.R.Ambedkar has received appreciations from all over the Country. This seven-story building has been constructed with all modern facilities with a built-up area of 7 lakh square feet. The new Secretariat building will be inaugurated by the Hon'ble Chief Minister on February 17,2023. I express appreciation to the officers, engineers and the workers for ensuring the construction of this building within a short period racing against the time.

219. Closer to the new Secretariat building, the Government is erecting the Statue of Dr. Babasaheb Ambedkar with a height of 125 feet at a cost of Rs.147 crores. This statue of Babasaheb will stand as a symbol of pride for the entire nation. The Government is determined to complete all works by this March end.

220. For perpetuating the memory of all those who sacrificed their lives for the attainment of statehood for Telangana, the Government has constructed Martyrs Memorial at a cost of Rs.178 crores. This Memorial is ready for inauguration.

221. An amount of Rs.2,500 crores is proposed for maintenance and repair of roads by the Roads and Buildings Department.

Administrative Reforms

222. Hon'ble Chief Minister's aspiration is to ensure that Government administration should be closer to the people and should discharge its duties in a very transparent manner. For administrative convenience, the erstwhile 10 districts have been reorganized into 33 districts.

223. In the State, new administrative units have been formed. These new administrative units include 153 Mandals, 35 Revenue Divisions, 8 Municipal Corporations, 87 Municipalities, 4,914 Gram Panchayats. Following the creation of these new units, administrative services are available at the doorstep of the people.

224. In accordance with the work load in the Roads and Buildings Department, there has been total reorganization along with the sanctioning of new posts.

225. With the reforms in the Revenue department through DHARANI, the number of cases relating to land disputes has come down to the minimum. With the integration of new registration system with the Revenue department, there has been an increase in transparency and check to corrupt practices.

Industry and IT Sectors

226. Telangana State has emerged as an attractive destination for national and international investments. The TS-iPASS Act has brought in revolutionary changes. It has improved significantly the ease of getting permissions for setting up industries. With the availability of 24-hour electricity, better law and order, stable and efficient administration, prominent national and international firms are

showing interest in setting up units in Telangana. Under TSiPASS, 22,110 industries have been given permissions so far. In the last eight and a half years, from the IT and other industrial sectors, Telangana attracted Rs.3,31,000 crore (USD 40 Billion) investments. With this, 22 lakh 36 thousand employment opportunities have been created.

227. Hyderabad has created a record in the utilization of office space as per the report prepared by the Oxford Economics. In the last eight and a half years, the value of annual IT exports from Telangana increased from Rs.57,258 crores to Rs.1,83,569 crores. Thus, there is an increase of 220 per cent in IT exports from Telangana.

228. It is also significant to note that there is an increase of 156 per cent in IT jobs in the State. The IT jobs in Telangana increased from 3,23,396 to 8,27,124 now. While the number of new IT jobs in the entire Country was 4.50 lakh in 2021-22, Telangana alone accounted for 1,49,506 new IT jobs.

229. Telangana stands at first place by clocking a growth rate of 26.14 per cent in IT exports in 2021-22.

230. Apple, Google, Amazon, Microsoft and Facebook, the world's top 5 IT companies establishing their offices outside their main campus in Hyderabad is a significant development. Out of these, 4 companies have established their offices in Hyderabad after the formation of Telangana.

231. With the foresight of Hon'ble Chief Minister to spread the IT industry to tier-2 cities, IT towers have been constructed at Warangal, Karimnagar and Khammam. IT towers at Nizamabad, Mahabubnagar, Nalgonda and Siddipet are under construction. These will become operational in the coming Financial year.

232. At the recently held World Economic Forum at Davos, Telangana attracted huge investments. Commitments have been made to invest Rs.21,000 crores in Telangana. My appreciation to the industries department for their efforts in attracting such investments.

233. Our Government has established Telangana Academy for Skill and Knowledge to equip students with latest technical skills to enable them to secure suitable jobs. This Academy has trained 7,09,530 students so far.

T-Hub

234. Government is supporting young entrepreneurs with innovative ideas. Through T-Hub, WE-Hub, T-Works and RICH, the Government is extending help to convert their ideas into innovations and to enable them to implement their ideas, which are useful to the society. After creating records in the Country with novel innovations, T-Hub has now extended its activities. Hon'ble Chief Minister has inaugurated the innovative T-Hub 2.0. In the National Startup Awards, 2022 announced by the Government of India, T-Hub has secured the first place as 'The Best Incubator'.

235. Works relating to Pharma City, NIMZ, Kakatiya Mega Textiles, Electronic Manufacturing Clusters and in other industry clusters are going on at a brisk pace. In the next five years, the Government of Telangana has set a target of establishing 70 new industrial parks through TSIIC.

236. For small and medium industries, a Green Industrial Park has been established at Dandu Malkapur in an area of 570 acres. In this park, 400 MSMEs have invested Rs.1,200 crores. 15,000 people are employed in this park.

237. With a view to encouraging food processing, Government has decided to establish 21 new special food processing zones in the erstwhile 9 districts of Telangana except Hyderabad. These processing zones will be established in an area of 7,150 acres. The necessary approach roads, internal roads, electricity, water facilities, godowns, cold storage facilities will be provided to these parks.

An amount of Rs.4,037 crores is proposed for the Industries Department in the Budget.

Law and Order

238. Comprehensive development is only possible with the efficient maintenance of law and order. If the State is attracting investments like no other State, it is entirely on account of better law and order.

239. The Government has created 31,198 new posts of police personnel till now. As part of Mega City Policing, it has been decided to further strengthen Hyderabad, Cyberabad and Rachakonda Police Commissionerates. In these three Commissionerates, 56 law and order, 19 traffic police stations, 4 traffic ACP police divisions, 2 traffic DCP zones have been established. At the State level, Narcotics Control Bureau, Cyber Safety Bureau and Command and Control Centre have been established.

240. For proper surveillance, 9.8 lakh CC cameras have been installed in the State. Telangana has created a record in the Country of installation of such a large number of CC cameras.

241. The building of the prestigious Command and Control Centre was inaugurated by the Hon'ble Chief Minister on August 4, 2022. The Command-and-Control Centre is working as a Hub with 24-hour state wide surveillance, monitoring and coordinating with other departments in the event of any calamity.

242. The State police personnel have received many national and international awards. Telangana police has become a role model for other States.

243. To take up effective measures in the event of any calamity, 18 new fire stations have been established in 2022. With this, the establishment of fire stations in all the Assembly Constituencies has been completed. All the fire licenses are being issued through the Web Portal.

An amount of Rs.9,599 crores is proposed for the Home Department.

Employees Welfare

244. Employees play a key role in the development of the State and they are partners in progress. Today, it is a matter of pride that the highest paid employees in the Country are Telangana employees. Telangana employees are getting better salaries compared with Central Government employees and employees of other State Governments. The extension of benefit of fitment to outsourcing, Anganwadi teachers, Asha workers and other lowerlevel employees along with Government employees at the same time is done for the first time in the Country.

245. Though the Centre has been imposing cuts in the release of funds and imposing various restrictions and despite huge commitments on account of welfare and development programmes, Telangana has never compromised the interests of employees and teachers.

246. On the request of employees and teachers, it has been decided to introduce new Employees Health Scheme (EHS) in the coming financial year. Employees Health Care Trust will be formed with the representatives from Government, employees, teachers and retired employees. The modalities relating to this Trust will be formulated shortly.

Government Appointments on a Large Scale

247. Telangana Government is implementing an effective mechanism to ensure that there is full justice to the local people in the Government jobs. In accordance with this, with the determined efforts of our Hon'ble Chief Minister, Article 371-D of the Constitution has been amended. This is an historic achievement for the Telangana Government. Following this amendment, 2 Multi Zones and 7 zones have been established in 33 districts. New recruitments are being done in accordance with this.

248. Previously, there was only 60 to 80 per cent reservation for locals. Under the new recruitment system being implemented now, 95

per cent of the Government jobs will be filled up by the locals This is a historic victory achieved by the State of Telangana.

249. The Government has accorded sanction for filling up of 1,61,572 posts through direct recruitment from June, 2014 to February, 2022. Out of these, selection process has been completed for 1,41,735 posts. In addition to this, in March 2022, Hon'ble Chief Minister has announced that 80,039 posts in different categories will be filled up. The recruitment process is actively going on. For the salaries of newly recruited employees, an additional amount of Rs.1,000 crores is proposed in the Budget.

250. As promised earlier, from April, 2023, the contract employees will be regularized and the pay scales of employees of SERP will be revised.

Concluding Remark

251. Whatever scheme that is taken up by the Hon'ble Chief Minister is only meant for the welfare of the people and not for any electoral gains. Along with the implementation of commitments made in the election manifesto, many schemes which find no mention in the manifesto, have also been introduced on 69 humanitarian grounds. Besides Dalit Bandhu, Rythu Bandhu, Rythu Bhima, Kanti Velugu, KCR KIT, Nutrition Kit, Amma Vodi, Kalyanalakshmi, Shaadi Mubarak, Aasara pensions to Bidi workers, Single women, Filaria patients and Dialysis patients, Rythu Vedikas, abolition of water cess, distribution of sheep to Golla Kuruma communities, distribution of fish seedlings, abolition of tree tax for toddy tappers, insurance scheme for handloom workers, many other schemes such as, 5 lakh accidental insurance to toddy tappers, drivers, building workers, fishermen, journalists, home guards and others, free pattas to those who constructed houses in Government lands, construction of Atma Gourava Bhavans, increase in the honorarium to Anganwadi and Asha workers, home guards, supply of sanna biyyam to hostels, one medical college to each district have been taken up without any promise made in the election manifesto. In fact, the list of programmes not included in the manifesto but being implemented can go on and on. The credit goes to Hon'ble Chief Minister KCR and BRS Government.

252. Facing many obstacles and challenges, Telangana is progressing well in an inspiring manner. The State has achieved many firsts within the short period of eight and a half years. The entire nation is in awe of the developments achieved in Telangana. Having led the movement for Telangana statehood, today the Hon'ble Chief Minister is piloting the chariot of development and leading the State with his foresight, creative thinking and administrative acumen and is a constant source of inspiration to all of us.

253. Eight and a half year old Telangana has set an example to the entire Country in development. It has ushered in a golden era in welfare programmes. Many programmes conceived and introduced by Hon'ble Chief Minister have received international recognition. People from other States are also demanding development on the lines of Telangana. Telangana model of development is getting accolades across the Country.

254. Despite restrictions and discrimination by the Centre, Telangana has not compromised on the development and welfare programmes of the people.

255. Though disruptive elements in the Country are trying to disturb communal and social harmony. Telangana is maintaining social and communal harmony by following 'Ganga Jamuna Tehzeeb'. There is no let up in our efforts to maintain selfconfidence and people continue to repose their full confidence on our Government.

256. Being satisfied with whatever progress we have achieved is not the character of a performing State like Telangana. Our Hon'ble Chief Minister always aims at new goals and

takes strides towards achieving them. Let us dedicate ourselves to fulfill the lofty goals of our Hon'ble Chief Minister with the blessings of our people.

257. Telangana will forge ahead and play an important role in nation building in the years to come. Let us continue to work together without any rest for the upliftment of dalits, tribals, minorities, backward and weaker sections and poor people among the upper castes. In this noble and uncompromising task, I humbly request all the people of the Telangana to extend their full support and cooperation.

2023-24 Budget Estimates

258. In the Budget 2023-24, the total expenditure proposed is Rs.2,90,396 crores, Revenue Expenditure is Rs.2,11,685 crores and the Capital Expenditure proposed is Rs.37,525 crores.

259. I commend the Budget for 2023-24 for the approval of this Honorable House.

Jai Telangana Jai Hind.

ریاستی مقنّنہ میں

عزت مآب شری تھنیرو ہریش راؤ

وزیر مالیہ حکومت تلنگانہ کی موازنہ تقریر برائے سال ۲۰۲۳-۲۴

بتاریخ: ۶ رفروری، ۲۰۲۳

عزت مآب اسپیکر صاحب!

۱۔ عزت مآب وزیر اعلیٰ شری کلوا کنٹلا چندر شیکھر راؤ گارو کی حرکیاتی قیادت میں تلنگانہ نے ساڑھے آٹھ سال کی مختصر مدت میں قابل لحاظ ترقی کی ہے۔ بہبود اور ترقی دونوں لحاظ سے تلنگانہ تمام ملک کے لئے مثالی نمونہ ہے۔ ہم بجا طور پر یہ دعویٰ کر سکتے ہیں کہ ''تلنگانہ میں جو کچھ روبہ عمل لایا جارہا ہے پورے ملک میں اس کی تقلید کی جارہی ہے۔''

۲۔ تلنگانہ نمونہ جو انسانی رویہ، تعمیری سوچ، مستقبل کی منصوبہ بندی اور شفاف نظم ونسق پر مشتمل ہے قومی اور بین الاقوامی دونوں سطح پر ستائش حاصل کر رہا ہے۔

۳۔ معاشی انحطاط اور کورونا کی وباء سے پیدا ہونے والے مسائل کے باوجود تلنگانہ ان کے منفی اثرات سے نکلنے میں کامیاب رہا ہے اور ایک مضبوط معاشی طاقت بن کر ابھرا ہے۔ صرف تلنگانہ حکومت ہی اس بحرانی دور میں بھی اس کی معیشت کو بہتر طور پر برقرار رکھنے اور بڑے پیمانے پر بہبودی پروگراموں کی عمل آوری کی اہل رہی ہے۔

۴۔ سماج کے تمام طبقات کی تمناؤں کے مطابق اور دیہی اور شہری علاقوں کی ترقی کو یکساں اہمیت دیتے ہوئے 'تلنگانہ' ریاست کی جامع ترقی کے ساتھ پیش قدمی کر رہا ہے۔ تلنگانہ کی معیشت کی بنا رکاوٹ ترقی کے حصہ کے طور پر' میں مالیاتی سال ۲۰۲۳-۲۴ کے لئے موازنہ پیش کرنے کی سعادت حاصل کر رہا ہوں۔ مجھے یہ اعزاز عطا کرنے پر میں عزت مآب وزیر اعلیٰ کا تہہ دل سے مشکور ہوں۔

ریاستی معیشت کی ترقی

2

۵۔ ریاست کی تشکیل کے وقت' معیشت دگرگوں حالت میں تھی۔ ریاست کی تشکیل سے قبل دو سالوں میں سالانہ اوسط جی ایس ڈی پی کی شرح ترقی صرف ۱۲فیصد تھی۔ یہ ۱۳ء۴ فیصد جی ڈی پی شرح سے بہت زیادہ کم تھی۔ ریاست کی تشکیل کے بعد عزت مآب وزیراعلیٰ کی سخت مالیاتی ڈسپلن' پروگراموں کی موثر اور پابندی وقت کے ساتھ عمل آوری کے نتیجہ میں جی ایس ڈی پی میں بتدریج بہتری درج کی جانے لگی۔ حکومت کے بیشتر وسائل سرمایہ مصارف میں استعمال کئے جارہے ہیں۔ ترقی اور بہبود کو یکساں اہمیت دیتے ہوئے' ریاست میں جامع ترقی ہے۔ ترقی کا یہ نمونہ ہر موضع اور ہر ریاست میں بڑی شدت کے ساتھ زیر بحث ہے۔ ملک بھر کے عوام کا مطالبہ ہے کہ تمام ریاستوں میں ترقی کے تلنگانہ نمونے کو توسیع دی جائے۔

۶۔ ریاست کی سالانہ اوسط جی ایس ڈی پی شرح ترقی میں ۱۵-۲۰۱۴ سے ۲۰-۲۰۱۹ تک ۱۳ء۲ فیصد اضافہ ہوا۔ اسی مدت کے دوران جی ڈی پی کی شرح ترقی ۱۰ء۲ فیصد تک کم تھی۔ کورونا کی وباء نے عالمی معیشت پر بہت برا اثر ڈالا۔ تلنگانہ مختصر مدت میں اس بحران سے نکل گیا اور تیز رفتاری سے آگے بڑھ رہا ہے۔

تلنگانہ اعلیٰ ترقی کی راہ پر گامزن

۷۔ تلنگانہ نے ۱۸-۲۰۱۷ تا ۲۲-۲۰۲۱ کی مدت کے دوران جنوبی ریاستوں میں فی کس آمدنی میں ۱۱ء۸ فیصد کی اعلیٰ ترین شرح ترقی درج کرتے ہوئے تاریخ رقم کی ہے۔ نیتی آیوگ نے اس کی رپورٹ میں احساس ظاہر کیا کہ تلنگانہ ایک علیحدہ ریاست کی حیثیت سے تشکیل پانے کے بعد تیز رفتار ترقی پذیر ریاستوں میں سے ایک بن کر ابھری ہے۔ ریاست کی تشکیل کے بعد' تلنگانہ ہر سال جی ڈی پی شرح ترقی سے زیادہ درج کررہا ہے۔

۸۔ جی ڈی پی میں تلنگانہ کا حصہ ۱۵-۲۰۱۴ میں ۴ء۱ فیصد سے ۲۱-۲۰۲۰ میں ۴ء۹ فیصد تک بہتر ہوگیا ہے۔ یہ فخر کی بات ہے کہ تلنگانہ جی ڈی پی میں ۴ء۹ فیصد کا تعاون کررہا ہے حالانکہ قومی آبادی میں اس کا حصہ صرف ۲ء۹ فیصد ہے۔ ملک کی ۱۸ بڑی ریاستوں سے تقابل کیا جائے تو تلنگانہ کی ترقی کا مظاہرہ متاثر کن ہے۔ ۱۶-۲۰۱۵ تا ۲۲-۲۰۲۱ سالانہ اوسط ۱۲ء۶ فیصد جی ایس ڈی پی شرح ترقی کے ساتھ تلنگانہ تیسرے مقام پر فائز ہے۔

۹۔ تمام اہم شعبوں اور ذیلی شعبوں میں بھی تلنگانہ کی ترقی متاثر کن ہے۔ مثال کے طور پر زراعت اور اس کے ملحقہ شعبہ جات جیسے ماہی گیری اور ماہی پروری اور افزائش مویشیان میں مسلسل ترقی رہی ہے۔ ترقی کی منفی شرحوں سے' ماہی گیری اور ماہی

پروری کے ذیلی شعبہ نے دوعددی شرح ترقی درج کی ہے۔ یہ صرف حکومت کی جانب سے شروع کردہ متعدد آبپاشی پراجکٹس کی وجہ سے ممکن ہوا ہے۔ اسی طرح' ثانوی طور پر ذیلی شعبوں میں اور خدمات کے شعبوں جیسے آئی ٹی' تجارت' برقی' حمل ونقل' ہوٹلس اور دیگر شعبوں میں بھی اعلیٰ شرح ترقی درج کی جارہی ہے۔ بڑھتی ہوئی کھپت اور سرمایہ کاری سطحوں کے ساتھ تلنگانہ میں جی ایس ڈی پی کی ترقی' دنیا بھر میں ترقی کو انحطاط کا خطرہ لاحق ہونے کے امکان کے باوجود اعلیٰ ترقی کی سمت گامزن ہے۔

فی کس آمدنی

۱۰۔ ریاست کی بہبود اور ترقی کی ایک نمایاں پیمائش فی کس آمدنی کی ترقی ہے۔ تلنگانہ کی فی کس آمدنی کا تخمینہ ۱۴-۲۰۱۳ میں ۱۲,۱۲,۱۶۲' روپے سے بڑھ کر ۲۳-۲۰۲۲ میں ۳,۱۷,۱۱۵ روپے تک ہوگیا ہے۔ یہ قومی فی کس آمدنی ۱,۷۰,۶۲۰ روپے سے ۸۶ فیصد زیادہ ہے۔ قومی فی کس آمدنی سے تقابل کیا جائے تو تلنگانہ کی فی کس آمدنی ۱,۴۶,۴۹۵ روپے زیادہ ہے۔ یہ تلنگانہ کی قابل لحاظ ترقی کا واضح اشارہ ہے۔

تلنگانہ کی ترقی میں مرکز کی جانب سے پیدا کردہ رکاوٹیں

۱۱۔ اگرچہ کہ تلنگانہ اپنی خود کی کوششوں سے قابل لحاظ ترقی حاصل کررہا ہے' مرکزی حکومت اس کی راہ میں رکاوٹوں پر رکاوٹیں کھڑی کررہی ہے۔ مختصر ترین مدت میں آبپاشی پراجکٹس کی تکمیل کے مقصد سے' حکومت تلنگانہ نے ایف آر بی ایم قانون کی حدود میں ماورائے موازنہ قرضہ جات حاصل کئے۔

۱۲۔ رواں سال کے دوران' ہمارے معاشی مظاہرے اور قرضہ جات کی حدود کی بنیاد پر موازنہ میں قرضہ جات کی حیثیت سے ۵۳,۹۷۰ کروڑ روپئے کی رقم شامل کی گئی ہے۔ اس باوقار ایوان نے اسے منظوری دی ہے۔ لیکن مرکزی حکومت نے یکطرفہ طور پر ۱۵,۰۳۳ کروڑ روپئے کی تخفیف لاگو کردی اور قرضہ جات کی حدود کو ۳۸,۹۳۷ کروڑ روپئے تک گھٹادیا۔ مرکز کا یہ فیصلہ بالکلیہ طور سے غیر منصفانہ اور غیر ضروری ہے۔

۱۳۔ اس قسم کی کٹوتی وفاقیت کی روح کے مغائر ہے اور ریاست کے حقوق کو سلب کرتی ہے۔

۱۴۔ مرکز میں اس وقت برسر اقتدار حکومت نے مالیاتی کمیشن کی سفارشات کو روبہ عمل لانے کی روایات کو پوری طرح سے توڑ دیا ہے۔ پندرھویں مالیاتی کمیشن نے تلنگانہ کے لئے ۷۲۳ کروڑ روپئے کی خصوصی گرانٹ اور تغذیہ کی بابت ۱۷۱ کروڑ روپئے

رقم کی سفارش کی تا کہ اس بات کو یقینی بنایا جائے کہ ریاست کو ۲۰-۲۰۱۹ میں حاصل کردہ منتقلی کی رقم سے کم نہ ہونے پائے ۔ ان سفارشات کو قبول نہ کرتے ہوئے مرکزی حکومت نے مالیاتی کمیشن کی گرانٹس میں تلنگانہ کو اس کا اپنا حصہ دینے سے انکار کر دیا۔ ۲۶-۲۰۲۱ کی مدت کے دوران' پندرھویں مالیاتی کمیشن نے تلنگانہ کے لئے ۵,۳۷۴ کروڑ روپئے کی رقمی گرانٹس کی سفارش کی ۔ یہ گرانٹس دینے سے انکار کرتے ہوئے' تلنگانہ سے شدید ناانصافی کی گئی۔ ملک کی تاریخ میں کسی بھی حکومت نے مالیاتی کمیشن کی سفارشات کو اس طرح اندھادھند طور پر نظر انداز نہیں کیا۔

۱۵۔ قانون تنظیم جدید آندھرا پردیش کی دفعہ ۹۴ (۱) مرکزی حکومت کو دونوں ریاستوں میں صنعتیانے اور معاشی ترقی کو یقینی بنانے کے مقصد سے علیحدہ ریاستوں کو محاصل رعایتیں فراہم کرنے کی پابند بناتی ہے۔ صرف معمولی رعایتیں فراہم کرتے ہوئے' مرکزی حکومت نے دونوں ریاستوں کے مفادات کو نظر انداز کیا ہے۔

۱۶۔ قانون تنظیم جدید آندھرا پردیش کی دفعہ ۹۴ (۲) کے تحت مرکزی حکومت' پسماندہ علاقوں کی ترقی کے لئے فنڈس فراہم کرے گی۔ اگر چہ مرکز کو ہر سال ۴۵۰ کروڑ روپئے کی گرانٹ جاری کرنا تھا' تین سالوں کے لئے ۱,۳۵۰ کروڑ روپئے پر مشتمل گرانٹس ہنوز جاری نہیں کی گئیں۔

۱۷۔ نیتی آیوگ نے سفارش کی کہ تلنگانہ کو مشن بھاگیرتا کے لئے ۱۹,۲۰۵ کروڑ روپئے اور مشن کاکتیہ کے لئے ۵,۰۰۰ کروڑ روپئے کی گرانٹ مرکز کی جانب سے جاری کی جاسکتی ہے۔ لیکن مرکز نے تاحال ایک پیسہ بھی جاری نہیں کیا۔

۱۸۔ قانون تنظیم جدید آندھرا پردیش کا تیرھواں ضمیمہ اگلے دس برسوں میں ریاست کی مستحکم ترقی کے لئے ضروری اقدامات کرنے اور ادارہ جات کے قیام کا مرکز کو پابند بناتا ہے۔ مرکز نے اپنے لاپرواہی کے رویے سے کئی مسائل کو ابھی تک حل نہیں کیا ہے۔

۱۹۔ قاضی پیٹ میں ریل کوچ فیکٹری' بیارم اسٹیل پلانٹ اور گریجن جامعہ کے قیام کا قانون تنظیم جدید میں بطور خاص تذکرہ کیا گیا۔ ان ذمہ داریوں کی ساڑھے آٹھ سالوں بعد بھی تکمیل نہیں کی گئی۔ علاوہ ازیں' تلنگانہ کے لئے منظور کردہ آئی ٹی آئی آر کو بھی نظر انداز کر دیا گیا۔

5

۲۰۔ قانون بین ریاستی دریائی آبی تنازعات کی دفعہ ۳ کی متابعت میں دریائے کرشنا میں نئی ریاست تلنگانہ کے حصہ سے متعلق معاملہ مرکز کی جانب سے برجیش کمار ٹریبونل کے حوالے کیا جانا تھا۔ مرکز کی جانب سے غیر ضروری التواء کے سبب' تلنگانہ کے عوام کے مفادات منفی طور پر متاثر ہورہے ہیں۔ اس سے بھی اہم یہ ہے کہ' مرکز کی جانب سے اس طرح کا التواء پالمورو۔ رنگا ریڈی لفٹ آبپاشی پراجکٹ اور دریائے کرشنا پر ڈنڈی پراجکٹ کو متاثر کررہا ہے۔ تلنگانہ نے ٹریبونلس کے نام پر دہائیوں تک جاری رہنے والے التواء کے خلاف سخت احتجاج کیا ہے۔

۲۱۔ تلنگانہ سے امتیاز کی ایک اور واضح مثال مرکزی وزارت توانائی کی جانب سے اگست' ۲۰۲۲ میں جاری کردہ حکم ہے ۔اس حکم میں حکومت تلنگانہ کو ہدایت دی گئی کہ ٹی ایس ڈسکامس کے زیر التواء بقایہ جات کی بابت اصل کی حیثیت سے ۳,۴۴۱٫۷۸ کروڑ روپئے اور تاخیر سے ادائیگی کے جرمانے کی حیثیت سے ۳,۳۱۵٫۱۴ کروڑ روپئے' جملہ ۶,۷۵۶٫۹۲ کروڑ روپئے اندرون ۳۰' یوم اے پی جینکو کو ادا کئے جائیں۔

۲۲۔ تلنگانہ کی جانب سے اگرچہ مرکزی حکومت سے تلنگانہ توانائی ادارہ جات کو آندھرا پردیش کی جانب سے قابل ادائیگی ۱۷,۸۲۸ کروڑ روپئے تک بقایا جات کی بابت درخواست کی جاتی رہی ہے' لیکن بغیر کسی وجہ کے یہ درخواست نظر انداز کی جاتی رہی ہے۔ حکومت تلنگانہ کوئی راستہ نہ ہونے پر عدالت سے رجوع ہوئی ہے۔

۲۳۔ ۱۵-۲۰۱۴ میں' ریاست کی تشکیل کے پہلے سال' مرکزی حکومت کی وزارتوں نے مرکزی اسپانسر کردہ اسکیمات کے مرکز کے حصہ کے بطور اتفاقی طور پر ۴۹۵ کروڑ روپئے تلنگانہ کے بجائے آندھرا پردیش کو جاری کردیئے۔ مرکز دانستہ یا سہواً کی گئی اس ناانصافی کا ازالہ کرنے کے لئے تلنگانہ کی درخواستوں کو نظر انداز کررہی ہے۔ مرکزی حکومت' آندھرا پردیش کے کھاتے میں جمع کردہ رقم کا حساب کرنے میں مکمل جانبدار ہے۔ پارلیمنٹ کے نافذ کردہ قانون تنظیم جدید آندھرا پردیش کے متعدد احکام کی عمل آوری میں مکمل جانبداری بالکلیہ غیر جمہوری ہے۔

۲۴۔ میں گزشتہ ساڑھے آٹھ سالوں میں مرکز سے مدد کے فقدان کے باوجود تلنگانہ کی جانب سے حاصل کردہ قابل لحاظ ترقی کی مختصر تصویر اس باوقار ایوان میں پیش کررہا ہوں۔

6

زراعت

۲۵۔ زرعی ترقی معیشت کے دیگر شعبوں کی ترقی میں معاون ہوتی ہے۔ریاست میں منافع بخش اور مستحکم زراعت پورے ملک کے لئے مشعل بردار بن گئی ہے۔سارے ملک کے کسان ان کی ریاستوں میں بھی تلنگانہ میں روبہ عمل کسان بہبودی اسکیمات کو روبہ عمل لانے کا مطالبہ کررہے ہیں۔

۲۶۔ حکومت تلنگانہ کسی وقت بحران سے دوچار زراعت کو متحرک اور منافع بخش بنانے اور کسانوں میں جو کہ مایوسی کی حالت میں تھے، حوصلہ اور خود اعتمادی پیدا کرنے میں کامیاب ہوئی ہے۔تلنگانہ میں خشک سالی سے متاثرہ زراعت پانی کی دستیابی کے ساتھ حکومت کی انتھک کوششوں کے نتیجے میں خشک سالی سے محفوظ اعلیٰ پیداواری شعبے میں منتقل ہوگئی ہے۔یہ تبدیلی پوری طرح عزت مآب وزیر اعلیٰ کی لائی ہوئی، تصور کردہ اور روبہ عمل کردہ ہے۔چنانچہ تلنگانہ میں انہیں کسانوں کے مفادات کے محافظ کی حیثیت سے کافی احترام کی نظر سے دیکھا جاتا ہے۔کسانوں کی جانب سے انہیں دل کی گہرائیوں سے بے تحاشہ دعاؤں سے نوازا جارہا ہے۔

۲۷۔ تلنگانہ کی تشکیل سے قبل کے دس سالوں میں زرعی شعبہ پر ۷,۹۹۴ کروڑ روپئے کی رقم خرچ کی گئی۔اس کے برخلاف ریاست کی تشکیل کے بعد سے، حکومت تلنگانہ کی جانب سے جنوری ۲۰۲۳ تک زرعی شعبہ پر لاحقہ مصارف ۱,۹۱,۶۱۲ کروڑ روپئے ہے، جو کہ ریاست کی تشکیل سے قبل کے دس برسوں میں لاحقہ مصارف سے بیس گنا زیادہ ہے۔

۲۸۔ عزت مآب وزیر اعلیٰ اہل قیادت میں جو کہ خود ایک کسان تھے، کسانوں کی نگاہوں میں مایوسی کے بجائے اعتماد پایا جاتا ہے۔

۲۹۔ ماضی میں کسی بھی دیگر وزرائے اعلیٰ کے برخلاف، عزت مآب وزیر اعلیٰ نے کسانوں کی بہبود اور زراعت کی ترقی کے لئے یکے بعد دیگرے متعدد اسکیمات شروع کئے ہیں۔یہ پروگرامس جیسے رعیتو بندھو، رعیتو بیمہ، ۲۴ گھنٹے مفت بلا خلل معیاری برقی، زرعی قرض کی معافی، تالابوں کی بحالی، زیر التواء پراجکٹس کی تکمیل، کھاد کی بروقت تقسیم، تخم کی تقسیم، ناقص معیاری تخم پر کنٹرول، زرعی توسیعی عہدیداروں کا تقرر، رعیتو ویدیکالو، خشک کرنے کے پلیٹ فارمس، رعیتو سمانویا سمیتیاں اور دیگر زرعی اصلاحات کی عمل آوری شامل ہیں۔حکومت ہل چلانے سے لے کر کسانوں کی جانب سے فروخت کے لئے پیش کردہ ہر تخم کی خریدی تک کسانوں کے حقوق کے تئیں دست تعاون دراز کررہی ہے۔

۳۰۔ تلنگانہ' ملک کی واحد ریاست ہے جو کسانوں کو مفت برقی اور پانی سربراہ کر رہی ہے۔ان اہم اقدامات کے نتیجے میں' تلنگانہ میں زراعت کی شرح ترقی ملک میں شرح ترقی سے تقریباً دوگنی ہے۔

۳۱۔ ملک میں ۱۶۔۲۰۱۵ تا ۲۲۔۲۰۲۱ مسلسل قیمتوں پر زراعت اور ملحقہ شعبوں کی مجموعی اضافی قدر کی اوسطاً شرح ترقی ۴ فیصد ہے' تلنگانہ میں یہ ۷ء۴ فیصد ہے۔ یہ عزت مآب وزیراعلیٰ کی قیادت میں زراعت کے شعبہ میں تلنگانہ کی نمایاں ترقی کا ثبوت ہے۔

۳۲۔ زرعی شعبہ کے فروغ کے لئے حکومت تلنگانہ کی جانب سے شروع کردہ پروگراموں کے نتیجے میں قابل کاشت رقبہ میں ۱۵۔۲۰۱۴ میں ۱۳۱ء۳۳' لاکھ ایکر سے ۲۱۔۲۰۲۰ میں ۲۱۵ء۳۷' لاکھ ایکر تک کا قابل لحاظ اضافہ ہوا ہے۔ دھان کی پیداوار میں ۱۵۔۲۰۱۴ میں ۶۸ء۱۷ لاکھ میٹرک ٹن سے ۲۲۔۲۰۲۱ میں تین گنا ۲ء۰۲ کروڑ میٹرک ٹن تک کا اضافہ ہوا۔ آج' تلنگانہ ملک کے لئے 'انا پورنا' کی حیثیت سے ابھرا ہے۔

۳۳۔ میں اب آپ کے سامنے ریاست تلنگانہ میں شروع کردہ بہبودی پروگراموں کا مختصر تذکرہ کروں گا۔

رعیتو بندھو

۳۴۔ پورے ملک کی تاریخ میں' ۶۵ لاکھ کسانوں کو ۶۵,۰۰۰ کروڑ روپئے کی سرمایہ کاری مدد فراہم کرنے والی تلنگانہ واحد ریاست ہے۔

۳۵۔ رعیتو بندھو' جو کہ ہمارے عزت مآب وزیراعلیٰ کے ذہن کی اپج ہے' دنیا بھر میں ستائش حاصل کی ہے۔اس اسکیم نے خودکشی کے ارتکاب پر مجبور کرنے والے قرضوں کے بوجھ تلے دبے کسانوں کے دلوں میں امید کی شمع روشن کی ہے۔ان کے یقین میں اضافہ کرنے کے علاوہ اسکیم نے کسانوں کی آنکھوں سے آنسو پونچھے ہیں۔ جیسے ہی وہ فون کی ٹرنگ ٹرنگ سنتے ہیں جس کے ذریعہ رقم ان کے بینک کھاتوں میں منتقل ہونے کا پیام موصول ہوتا ہے' لاکھوں کسانوں کے چہرے کھل اٹھتے ہیں۔

۳۶۔ برقی پمپ سیٹس کے لئے میٹروں کی عدم تنصیب کے نام پر ریاستوں کو وسائل کی منتقلی میں تخفیف' ایف آر بی ایم حدود میں یکطرفہ کٹوتی اور کورونا وباء کے باوجود حکومت نے بروقت ۱۰,۰۰۰ روپئے فی ایکر کی سرمایہ کاری مدد کو دستیاب بنایا۔ یہ کسانوں

کے تئیں عزت مآب وزیر اعلیٰ کی الفت کا واضح اظہار ہے۔

۳۷۔ رعیتو بیمہ اسکیم کسانوں کے خاندانوں کے لئے انتہائی راحت بہم پہنچا رہی ہے۔ کسی کسان کی موت کی بدقسمتی کی صورت میں کسان کے خاندان کے لئے اندرون ۱۰ یوم ۵ لاکھ روپئے کی رقم دستیاب بنائی گئی ہے۔ کوئی بوجھ عائد کئے بغیر، حکومت کی جانب سے لائف انشورنس کارپوریشن آف انڈیا کو ۱۰۰ فیصد پریمیم رقم ادا کی جارہی ہے۔ کوئی اور حکومت کسانوں کے خاندانوں کو اس طرح کی مدد فراہم نہیں کررہی ہے جیسا کہ تلنگانہ میں کیا جارہا ہے۔ بیمہ کی رقم حاصل کرنے کے لئے کسی دفتر کو جانے، کوئی درخواست پیش کرنے اور درمیانی آدمی کو ملوث کرنے کی کوئی ضرورت نہیں ہے۔ تاحال، اس اسکیم کے ذریعہ تقریباً ایک لاکھ کسان خاندانوں کو ۵,۳۸۴ کروڑ روپئے کی مدد دستیاب بنائی گئی۔

۳۸۔ حکومت تلنگانہ نے گزشتہ ساڑھے آٹھ سالوں میں کسانوں کی جانب سے پیدا کردہ ہر دانے کو خریدا ہے۔ ۱۵-۲۰۱۴ میں ۲۴ لاکھ میٹرک ٹن دھان کی خریداری کی گئی، ۲۳-۲۰۲۲ میں تاحال ۶۵ لاکھ میٹرک ٹن دھان کی خریداری کی گئی ہے۔ ۲۱-۲۰۲۰ کے دوران جب کہ کوویڈ وباء عروج پر تھی، حکومت نے ۱۴۱٫۰۴ لاکھ میٹرک ٹن کی خریداری کی تاکہ اس بات کو یقینی بنایا جائے کہ کسانوں کو کسی قسم کی مشکلات میں مبتلا نہ ہونا پڑے۔

۳۹۔ گزشتہ یاسنگی موسم میں، مرکز نے تلنگانہ سے دھان کی خریداری نہ کرتے ہوئے دانستہ طور پر مسئلہ پیدا کیا۔ یہ اس بہانے کیا گیا کہ تلنگانہ میں یاسنگی دھان پیداوار میں ٹوٹے ہوئے چاول کی کثرت پائی جاتی ہے۔ مرکزی وزیر کے اس تبصرہ نے کہ تلنگانہ کے عوام کو ٹوٹے ہوئے چاول کھانے کی عادت ڈالنی چاہئے، تلنگانہ کے عوام کے جذبات کو بری طرح مجروح کیا۔ مجھے یاد ہے کہ مرکز کے ہاتھ جھاڑ لینے کے باوجود عزت مآب وزیر اعلیٰ کی ہدایات پر مالیاتی بوجھ کی پرواہ کئے بغیر ریاست حکومت کی جانب سے مکمل دھان خریدی گئی۔

آئیل پام کی کاشت کے لئے ترغیبات

۴۰۔ آبپاشی پراجکٹس، تالابوں کی بحالی اور چیک ڈیموں کی تعمیر کے سبب تلنگانہ کی فضاؤں میں رطوبت کی مقدار میں قابل لحاظ حد تک اضافہ ہوا ہے۔ اس کے نتیجے میں تلنگانہ آئیل پام کی کاشت کے لئے موزوں مقام بن گیا۔ آج، ملک بڑے پیمانے پر پام آئیل درآمد کررہا ہے۔ بازار میں آئیل پام کی خاصی طلب پائی جاتی ہے۔ آئیل پام کی کاشت کرتے ہوئے کسانوں کو فی ایکر

9

سالانہ ۱,۵۰,۰۰۰ روپئے کی نقد آمدنی حاصل ہونے کی توقع ہے۔ اس بات کو مدنظر رکھتے ہوئے' ریاستی حکومت نے آئیل پام کی کاشت کو ۲۰ لاکھ ایکر کے رقبے تک توسیع دینے کا ہدف مقرر کیا ہے۔ آئیل پام کی کاشت شروع کرنے کی کسانوں کو ترغیب دینے کے لئے جس سے کسانوں کو کافی آمدنی حاصل ہوتی ہے' حکومت بڑے پیمانے پر ترغیبات دے رہی ہے۔ آئیل پام پودوں' کھاد اور بوند بوند آبپاشی پر سبسڈی کے لئے ریاستی حکومت علیحدہ موازنہ جاتی اختصاص فراہم کررہی ہے۔

آئیل پام کاشت کے لئے موازنہ میں جملہ ۱,۰۰۰ کروڑ روپئے کی رقم تجویز کی گئی ہے۔

رعیتّو ویدیکالو

۴۱۔ کسانوں کو ایک مشترکہ پلیٹ فارم فراہم کرنے اور ان کے درمیان باہمی تال میل کو بڑھاوا دینے کو پیش نظر رکھتے ہوئے' ہر ۵۰۰۰' ایکر کلسٹر کے لئے ایک رعیتّو ویدیکا تعمیر کیا گیا ہے۔ تاحال ۵۷۲' کروڑ روپئے کی لاگت سے ۲,۶۰۱ رعیتو ویدیکائیں تعمیر کی گئی ہیں۔

محکمہ زراعت کے لئے موازنہ میں ۲۶,۸۳۱ کروڑ روپئے کی رقم تجویز کی گئی ہے۔

آبپاشی

۴۲۔ موسم گرما میں تک سطح سے بالا بہتے ہوئے تالاب اور ذخائر آب میں دریائی پانی کا لفٹ آبپاشی پراجکٹس کے ذریعہ ذخیرہ کیا جانا' واضح طور پر شعبہ آبپاشی میں تلنگانہ کی دم بخود کامیابی کا مظہر ہے۔

۴۳۔ مشترکہ ریاست میں' آبپاشی کے شعبہ میں تلنگانہ کے ساتھ ناانصافی روا رکھی گئی تھی۔ کنوؤں اور بورس پر انحصار کے سبب کسان قرضوں کے بوجھ تلے دبے تھے اور خودکشیوں پر مجبور تھے۔ خستہ مکانات اور خشک زمینات کے ساتھ تلنگانہ سنگین حالات میں گھرا ہوا تھا۔ آج' ہماری اپنی ریاست میں' ہم آبپاشی میں سنہرے دور سے گزر رہے ہیں۔ بڑے اور اوسط آبپاشی پراجکٹس کی تعمیر کے بعد تمام ریاست میں ہرے بھرے کھیت ہیں اور تلنگانہ' ملک کے لئے 'انا پورنا' میں تبدیل ہوگیا ہے۔

مشن کاکتیہ

۴۴۔ کاکتیہ سے آصف جاہی دور تک تعمیر کردہ تالاب مشترکہ ریاست میں جمہوری قائدین کی یکسر لاپرواہی کی وجہ سے خستہ حال ہوگئے تھے۔ اقتدار سنبھالنے کے فوری بعد، عزت مآب کے سی آر گارو نے خستہ حال تالابوں کی بحالی کے لئے مشن کاکتیہ شروع کیا۔ اس کے بہتر نتائج برآمد ہوئے۔ تالابوں کی بحالی کے ساتھ ہی ذخیرہ کی گنجائش میں اضافہ ہوگیا۔ انہیں آبپاشی پراجکٹس سے جوڑنے کے بعد، موسم گرما میں بھی تالابوں میں وافر پانی رہنے لگا ہے۔ زیرزمین سطح آب میں بھی اضافہ ہوا۔ ۱۵لاکھ ایکر کے ایاکٹ کو مستحکم کیا گیا۔

۴۵۔ مشن کاکتیہ مرکزی حکومت کی امرت سروور اسکیم کے لئے مثالی نمونہ بن گئی۔ یہ ہم سبھی کے لئے فخر کی بات ہے کہ متعدد ریاستیں مشن کاکتیہ کی طرز پر ان کے تالابوں کو بحال کررہی ہیں۔

۴۶۔ حکومت تلنگانہ نے کلواکرتی، بھیما، نیٹم پاڈو، کوئل ساگر، یلم پلی، مڈمنائر، دیواڈولا اور دیگر زیرالتواء پراجکٹس کو تیز رفتاری سے تکمیل تک پہنچایا۔ اس کے ساتھ ہی ۲۰لاکھ ایکر نیا ایاکٹ تخلیق پایا۔ مشترکہ پلاموروضلع میں ہرطرف ہرے بھرے کھیت ہیں جو کبھی خشک سالی اور نقل مکانی کے لئے مشہور تھا۔ اب حقیقت یہ ہے کہ دوسری ریاستوں سے زرعی مزدور ضلع کو آرہے ہیں جو اس کی تبدیلی کا واضح مظہر ہے۔

۴۷۔ ریاستی حکومت نے ۳,۸۲۵ کروڑ روپئے کے مصارف کے ساتھ ۱۲۰۰ چیک ڈیمس کی تعمیر شروع کی۔ پہلے مرحلے میں، ۶۵۰ چیک ڈیمس مکمل کئے گئے۔ ماقبی چیک ڈیمس کے تعمیری کام زیرعمل ہیں۔

۴۸۔ پلامورو۔ رنگاریڈی لفٹ آبپاشی پراجکٹ کو مشترکہ پلامورو اور رنگاریڈی اضلاع میں زرعی شعبہ کے احیاء کے لئے شروع کیا گیا۔ تقریباً ۶۰ فیصد کاموں کی تکمیل ہوچکی ہے۔ اس مرحلے میں، چندشرپسند افراد عدالتوں میں مقدمات درج کرتے ہوئے پراجکٹ پر روک لگانے کی سازش کررہے ہیں۔ حکومت ضروری ماحولیاتی منظوریاں حاصل کرنے کے بعد بہت جلد پراجکٹ کو مکمل کرنے کا عزم رکھتی ہے۔

11

۴۹۔ مشترکہ ضلع کھمم کے طول وعرض میں آبپاشی سہولیات فراہم کرنے اور سبزہ زار پھیلانے کے نقطہ نظر سے 'سیتا راما پراجکٹ سے متعلق کام تیز رفتاری سے جاری ہیں۔ مشترکہ ضلع کھمم میں خشک سالی سے متاثرہ علاقوں تک آبپاشی کی فراہمی کے علاوہ، رواں مالیاتی سال کے دوران پراجکٹ کی تکمیل کرتے ہوئے پالیرو ذخیرہ آب کو پراجکٹ سے مربوط کیا جائے گا تاکہ این ایس پی میں پانی کی قلت کے موقع پر ایا کٹ کو مستحکم کیا جائے۔ اس ارتباط کے ذریعہ ضلع کھمم کے کسان بارش کے بارے میں فکرمند ہوئے بغیر دو فصلوں کی کاشت کے قابل ہو جائیں گے۔

۵۰۔ پورے ملک کی تاریخ میں' کالیشورم پراجکٹ کی تعمیر ایک سنگ میل ہے۔ عزت مآب وزیر اعلیٰ کی پُرعزم جدوجہد' آبپاشی انجینئروں کی مہارت اور ہزار ہا مزدوروں کی محنت کے ساتھ یہ ہمہ مرحلہ جاتی اہم لفٹ آبپاشی پراجکٹ صرف ساڑھے تین سال کی قلیل مدت میں مکمل کیا گیا۔

۵۱۔ آج' آبپاشی سہولیات ۷۳٫۳۳٫۰۰۰' ایکرس پر دستیاب ہے۔ اگلے دو تا تین برسوں میں مزید ۵۰٫۲۴٫۰۰۰' ایکرس رقبہ آبپاشی کے تحت لایا جائے گا۔ عزت مآب وزیر اعلیٰ کا زائد از ایک کروڑ ایکر رقبہ کو آبپاشی فراہم کرنے کا خواب بہت جلد شرمندہ تعبیر ہوگا۔

۵۲۔ حکومت تلنگانہ تمام تر عزم سے آبپاشی پراجکٹس کی تعمیر کے ساتھ پیشرفت کر رہی ہے۔ مرکزی حکومت کوئی مدد نہ دینے کے علاوہ' بروقت منظوریاں نہ دیتے ہوئے رکاوٹیں کھڑی کر رہی ہے۔ کرشنا کے پانی میں تلنگانہ کے حصہ کا تعین کرنے کے مسئلہ پر' مرکز امتیازی سلوک اپنائے ہوئے ہے۔ تلنگانہ نے اگرچہ ریاست کے کم از کم ایک آبپاشی پراجکٹ کو قومی موقف دینے کی مرکز سے متعدد درخواستیں کی ہیں' لیکن مرکز سے کوئی ردعمل نہیں ہے۔ اتر پردیش اور کرناٹک میں پراجکٹس کو قومی موقف دیتے ہوئے مرکز نے اپنے جانبدارانہ رویے کا مظاہرہ کیا ہے۔

۵۳۔ دیکھئے' حکومت تلنگانہ عوام کی دعاؤں کو اپنی اصل مدد اور طاقت سمجھتے ہوئے مختصر مدت میں ایک کروڑ ۲۵ لاکھ ایکر رقبہ پر آبپاشی فراہم کرنے کے لئے کیا طے کر سکتی ہے۔ آبپاشی شعبہ کے لئے ۲۶٫۸۸۵ کروڑ روپئے کی رقم تجویز کی گئی ہے۔

12

برقی شعبہ

۵۴۔ تلنگانہ ملک میں واحد ریاست ہے جو معیشت کے تمام شعبوں کو ۲۴ گھنٹے بلاخلل معیاری برقی اور زرعی شعبہ کو مفت برقی فراہم کررہی ہے۔ برقی شعبے میں تلنگانہ کی کامیابی ملک میں چہار سو نظر آتی ہے۔عزت مآب وزیر اعلیٰ نے برقی کٹوتی اور برقی تعطیلات کو مستقل طور پر ختم کرتے ہوئے تاریخ رقم کی ہے۔

۵۵۔ ریاست کی تشکیل کے وقت، برقی کی تنصیبی گنجائش صرف ۷,۷۷۸ میگا واٹ تھی۔عزت مآب وزیر اعلیٰ کی قیادت میں متعدد اقدامات کے بعد، آج تنصیبی گنجائش ۱۸,۴۵۳، میگا واٹ تک پہنچ گئی ہے۔ریاست کی تشکیل کے بعد حکومت نے برقی شعبہ، ترسیل اور تقسیم کو مستحکم کرنے کے لئے ۳۸,۰۷۰ کروڑ روپئے کی رقم خرچ کی ہے۔

۵۶۔ بھدرادری برقی پلانٹ کے چار یونٹس ۱,۰۸۰ میگا واٹ کی تنصیبی گنجائش کے ساتھ برقی پیداوار شروع کر چکے ہیں۔کوتہ گوڑم برقی پلانٹ میں بھی ۸۰۰ میگا واٹ گنجائش کے ساتھ برقی پیداوار بھی شروع کردی گئی ہے۔ضلع منچریال میں سنگارینی کالریز کی جانب سے تعمیر کردہ جئے پور برقی پلانٹ میں بھی ۱۲۰۰ میگا واٹ کی گنجائش کے ساتھ برقی پیداوار کا بھی آغاز ہو چکا ہے۔ان کے علاوہ، ۸,۰۸۵ میگا واٹ کی پیداواری گنجائش کے ساتھ برقی پلانٹس زیر تعمیر ہیں۔

۵۷۔ ضلع نلگنڈہ کے دمرا چارلا میں ۴,۰۰۰ میگا واٹ کی گنجائش کے ساتھ یاددری الٹرا میگا تھرمل برقی پلانٹ کی تعمیر آخری مراحل میں ہے۔ مجھے یہ بتاتے ہوئے بڑی مسرت ہورہی ہے کہ اس پلانٹ سے برقی پیداوار رواں مالی سال سے ہی شروع ہوجائے گی۔

۵۸۔ ریاست تلنگانہ توانائی کے قابل تجدید وسائل کی پیداوار میں پیش پیش ہے۔ریاست کی تشکیل کے وقت، شمسی توانائی کی پیداوار صرف ۷۴ میگا واٹ تھی۔حکومت کی کوششوں کے نتیجے میں، آج شمسی توانائی کی پیداوار ۵,۷۴۱ میگا واٹ تک پہنچ گئی ہے۔

۵۹۔ برقی کا فی کس استعمال معاشی ترقی کا اشاریہ ہوتا ہے۔۱۵-۲۰۱۴ میں برقی کی فی کس کھپت محض ۱,۳۵۶ یونٹس تھی۔۲۲-۲۰۲۱ میں، فی کس کھپت ۲,۱۲۶ یونٹس تک اضافہ ہوگئی۔ملک میں برقی کی فی کس کھپت ۱,۲۵۵ یونٹس ہے۔یہ بات قابل فخر

13

ہے کہ تلنگانہ میں برقی کی فی کس کھپت قومی اوسط سے ۲۹ فیصد زیادہ ہے۔

محکمہ توانائی کے لئے ۱۲,۷۲۷ کروڑ روپۓ کی رقم تجویز کی گئی ہے۔

مشن بھاگیرتا

۶۰۔ آزاد ہندوستان کی تاریخ کا جائزہ لینے سے پتہ چلتا ہے کہ تا حال برسر اقتدار تمام حکومتیں اس ملک کے عوام کو پینے کے پانی کی بنیادی ضرورت فراہم کرنے میں ناکام ہوگئی ہیں۔ پینے کے پانی کی قلت اور غیر شفاف پانی کی وجہ سے ہونے والی بیماریوں سے عوام کو ہونے والی دشواریاں ناقابل بیان ہیں۔ تلنگانہ' ملک میں واحد ریاست ہے جو پینے کے پانی کے مسئلہ سے پوری طرح باہر نکل آئی ہے۔

۶۱۔ عزت مآب وزیر اعلیٰ کی ذہنی اختراع' مشن بھاگیرتا کے تحت ہر گھر تک پائپ کے ذریعہ پینے کا پانی سربراہ کیا جارہا ہے۔ تلنگانہ پانی سے ہونے والی تمام بیماریوں پر قابو پانے میں پوری طرح کامیاب ہوگیا ہے۔ ریاست میں اب فلورائیڈ سے متاثرہ کوئی علاقے نہیں ہیں۔ مرکزی حکومت نے ستمبر' ۲۰۲۰ میں پارلیمنٹ میں کہا کہ تلنگانہ گھروں تک محفوظ پینے کا پانی پائپ کے ذریعہ سربراہ کررہا ہے۔

۶۲۔ مشن بھاگیرتا سے ترغیب پاتے ہوئے' مرکزی حکومت 'ہر گھر جل یوجنا' روبہ عمل لا رہی ہے۔ نیتی آیوگ نے بھی مشن بھاگیرتا کی ستائش کی ہے جو کہ پورے ملک کے لئے مثالی نمونہ بن گیا ہے۔ مشن بھاگیرتا کو جل جیون ایوارڈز کے تحت ۲/اکتوبر' ۲۰۲۲ کو پہلے انعام سے نوازا گیا۔

۶۳۔ مجھے معزز اراکین کو یہ بتاتے ہوئے بڑی خوشی ہے کہ مشن بھاگیرتا کو نہ صرف مختصر ترین مدت میں مکمل کرلیا گیا بلکہ مصارف میں کافی بچت کی گئی۔ انتظامی منظوری ۴۴,۹۳۳.۶۶ کروڑ روپۓ کے مقابل پراجکٹ کی تکمیل کے وقت مشن پر لاحقہ حقیقی اخراجات صرف ۳۶,۹۰۰ کروڑ روپۓ ہے۔ چنانچہ' نقائص سے پاک منصوبہ بندی کے ساتھ پراجکٹ کو نہایت کم خرچ میں روبہ عمل لایا گیا اور حکومت اس طرح ۸,۰۳۳.۶۶ کروڑ روپۓ کی رقم بچانے کے قابل ہوئی۔

سیول سپلائز

۶۴۔ تلنگانہ کی تشکیل کے بعد غریبوں کو راشن کے چاول کی تقسیم کی حد برخواست کردی گئی۔ خاندان کے ہر رکن کو ماہانہ ۶ کلوگرام راشن چاول سربراہ کیا جارہا ہے۔

۶۵۔ راشن کے چاول کی تقسیم کے لئے حکومت نے تاحال ۲۰,۶۳۸ کروڑ روپئے کے مصارف لاحق کئے ہیں۔ کورونا کے دور میں ۴,۲۰۷ کروڑ روپئے مصارف لاحق کرتے ہوئے مفت چاول تقسیم کیا گیا۔

محکمہ سیول سپلائز کے لئے موازنہ میں ۳,۱۱۷ کروڑ روپئے کی رقم تجویز کی گئی ہے۔

عوامی بہبود۔ آسرا وظائف

۶۶۔ عزت مآب وزیراعلیٰ کی رائے ہے کہ کوئی بھی ترقی جو عوام کی بہبود کی تکمیل نہ کرے مستحکم اور حتی کہ جائز نہیں ہوتی ہے۔ ملک میں چند سیاسی جماعتیں بہبودی پروگرامس کو 'ریوڑی' بہبودی پروگرامس کا نام دیتے ہوئے ان کا مضحکہ اڑا رہی ہیں۔

۶۷۔ نظم و نسق عامہ کوئی تجارتی سرگرمی نہیں ہے جو ہر چیز کو نفع و نقصان کے نقطہ نظر سے دیکھے۔ بہبودی پروگرامس کو نفع و نقصان کے نقطہ نظر سے دیکھنے کے بجائے انہیں انسانی ہمدردی کے زاویے سے دیکھا جانا چاہئے۔ یہ بڑی بدبختی ہے کہ بعض سیاسی جماعتیں اس دانش مندی سے محروم ہیں۔ عزت مآب وزیراعلیٰ نے ۲۰۱۹ میں فینانس کمیشن کے ساتھ اپنے تبادلہ خیال میں صاف طور پر کہا کہ ''ہم سرکار چلارہے ہیں، بیوپار نہیں''۔

۶۸۔ نظم و نسق کو انسانی ہمدردی میں ڈھالتے ہوئے، حکومت تلنگانہ نے بہبودی پروگرامس کے لئے اپنے وسائل کا بڑا حصہ مختص کررہی ہے۔ علامتی طور پر، سابقہ حکومتیں ماہانہ وظیفہ کی حیثیت سے صرف ۲۰۰ روپئے تقسیم کیا کرتی تھیں۔ حکومت تلنگانہ نے آسرا وظائف کو ۲۰۰ سے بڑھا کر ۲۰۱۶ روپئے تک کردیا ہے۔ جسمانی طور پر معذور افراد کے لئے ماہانہ وظیفہ کی رقم میں ۳,۰۱۶ روپئے تک کا اضافہ کیا گیا ہے۔

۶۹۔ چونکہ حکومت عوام کی دشواریوں سے واقف ہے، ماہانہ آسرا وظیفہ ۲۰۱۶ روپئے کو بیڑی ورکرس، تنہا خواتین، فیل پا کے مریضوں اور ڈائیلاسس کے مریضوں تک توسیع دی گئی حالانکہ اس طرح کا کوئی وعدہ انتخابی منشور میں شامل نہیں کیا گیا تھا اور نہ ہی

ایسا کوئی مطالبہ تھا۔

۷۰۔ ۲۰۱۴ میں، وظیفہ پانے والوں کی تعداد ۲۹,۲۱,۸۲۸ تھی۔ ان کے وظائف پر لاحق سالانہ خرچ ۸۶۱ کروڑ روپئے تھا۔ تلنگانہ کی تشکیل کے بعد آسرا وظیفہ حاملین کی تعداد ۴۴,۱۲,۸۸۲ تک بڑھ گئی۔ ان کے وظیفہ کی بابت حکومت سالانہ ۱۱,۶۲۸ کروڑ روپئے خرچ کر رہی ہے۔ ریاست کے تشکیل کے بعد سے، ۵۴,۹۸۹ کروڑ روپئے کی رقم پر مشتمل نئے آسرا وظائف کو استفادہ کنندگان کے لئے دستیاب بنائے گئے۔

۷۱۔ جیسا کہ پچھلے موازنہ میں وعدہ کیا گیا تھا، آسرا وظائف ایسے تمام اہل افراد کے لئے دستیاب بنایا جا رہا ہے جو ۵۷ سال کی عمر سے تجاوز کر چکے ہوں۔ چنانچہ، ۲۰۲۲ میں ۸,۹۶,۵۹۲، افراد کو آسرا وظائف منظور کئے گئے۔

آسرا وظائف کی بابت ۱۲,۰۰۰ کروڑ روپئے کی رقم تجویز کی گئی ہے۔

دلت بندھو

۷۲۔ آزاد ہندوستان میں دلت امتیازی سلوک کا سامنا کر رہے ہیں۔ دستور ہند کے معمار ڈاکٹر بی آر امبیڈکر کی کوششوں کے نتیجے میں دلتوں کی زندگیوں میں کسی حد تک بہتری آئی۔ لیکن یہ کوششیں بعد کی حکومتوں کی جانب سے جاری نہیں رکھی جا رہی ہے۔ نتیجہ میں، دلت قریہ جات ہنوز غربت سے دوچار ہیں۔

۷۳۔ دبے کچلے اور مظلوم دلتوں کی ترقی کو فروغ دینے کے لئے تلنگانہ حکومت کی جانب سے روشناس کردہ انقلابی اسکیم دلت بندھو ہے۔ یہ اسکیم عزت مآب وزیر اعلیٰ کی متصورہ اور تیار کردہ ہے تا کہ دلتوں کو ان کی اپنی کوششوں اور خود روزگار کے ذریعہ معاشی طور پر ترقی دی جائے۔

۷۴۔ ریاستی حکومت ہر دلت خاندان کو مرحلہ واری طور پر ۱۰ لاکھ روپئے کی مالی مدد دے رہی ہے، جو پورے ملک میں اپنی نوعیت کی پہلی مساعی ہے۔ دلت بندھو کے تحت دی گئی مدد نہ ان کے مالی موقف کو بہتر بنائے گی بلکہ ان کی اجتماعی سرمایہ کاری کے ساتھ ریاستی معیشت کو بھی مستحکم کرنے میں مددگار ثابت ہوگی۔

۷۵۔ حکومت دلتوں کو ایسے نفع بخش کاروباری سرگرمیوں میں تحفظات فراہم کر رہی ہے جن کے لئے لائسنس درکار

ہوتے ہیں۔

دلت بندھو اسکیم کے لئے ۱۷,۷۰۰ کروڑ روپئے کی رقم تجویز کی گئی ہے۔

۷۶۔ درج فہرست اقوام اور درج فہرست قبائل کی ترقی کو یقینی بنانے کو مدنظر رکھتے ہوئے، ریاستی حکومت قانون ایس سی، ایس ٹی خصوصی ترقیاتی فنڈ لائی ہے۔ فنڈس ریاست میں ایس سی/ایس ٹی آبادی کے تناسب سے مختص کئے گئے ہیں۔

۷۷۔ اس بات کو یقینی بنانے کے لئے قانونی تحفظ ہے کہ ایس سیز اور ایس ٹیز کی بہبود کے لئے مختص فنڈس دیگر اسکیمات کے لئے منتقل نہ کئے جائیں۔ اگر ایک مالی سال میں فنڈس کا پوری طرح استعمال نہ کیا گیا ہو، تو قانون اس امر کو یقینی بناتا ہے کہ غیر خرچ کردہ فنڈس اگلے سال میں منتقل کئے جائیں۔ ایس سی، ایس ٹی خصوصی ترقیاتی فنڈ کے تحت حکومت کی جانب سے خرچ کی جانے والی رقومات کی تفصیلات معزز اراکین کے لئے پین ڈرائیو میں دستیاب بنائی گئی ہیں۔

موازنہ میں درج فہرست اقوام کے لئے خصوصی ترقیاتی فنڈ کی حیثیت سے ۳۶,۷۵۰ کروڑ روپئے کی رقم تجویز کی گئی ہے۔

۷۸۔ حکومت دلت طلباء کے لئے فی کس ۲۰ لاکھ روپئے کی امبیڈکر سمندر پار اسکالرشپ دے رہی ہے تاکہ انہیں بیرون ملک اعلیٰ تعلیم جاری رکھنے کا اہل بنایا جائے۔ تاحال ۹۵۳ طلباء کو اسکالرشپس منظور کی گئی ہے۔

۷۹۔ تشکیل کے وقت ایس سی اقامتی اسکولس کی تعداد صرف ۱۳۴ تھی۔ ریاست کی تشکیل کے بعد، یہ تعداد ۲۶۸ تک بڑھ گئی ہے۔ اقامتی اسکولوں میں طلباء کی تعداد میں ۱۷,۶۸۸ سے بڑھ کر ۱,۵۵,۸۶۳ ہوگئی ہے۔

۸۰۔ گھریلو استعمال کے لئے ایک دلت خاندان کو ۱۰۱ یونٹس تک برقی مفت دستیاب بنائی جارہی ہے۔ اسکیم کے تحت ۲۵۱ کروڑ روپئے خرچ کئے گئے ہیں۔

قبائلی بہبود

۸۱۔ اپنے وعدے کی تکمیل میں، عزت مآب وزیر اعلیٰ نے تعلیمی اداروں اور سرکاری روزگار میں گریجنوں کو ۱۰ فیصد

تحفظات فراہم کرنے کا انقلابی فیصلہ لیا ہے جو کہ ان کی تمناؤں سے کہیں زیادہ ہے۔

۸۲۔ تمام ۲،۴۷۱ گریجن ٹانڈوں اور گوڑموں کو، جن کی آبادی ۵۰۰ سے زیادہ ہو، گرام پنچایتوں میں تبدیل کرتے ہوئے عزت مآب وزیراعلیٰ نے ان کے اپنے ٹانڈوں میں ان کی اپنی حکمرانی کے ان کے خوابوں کو شرمندہ تعبیر کیا۔ فی الحال ریاست میں ۳،۱۴۶ گریجن گرام پنچایت سرپنچ ہیں۔ ہر نوتشکیل شدہ گریجن گرام پنچایت کے لئے پنچایت بھون تعمیر کرنے کے مقصد سے ۲۰ لاکھ روپئے منظور کئے گئے۔ شراب کی دکانوں کے لائسنسوں میں گریجنوں کو تحفظات فراہم کئے گئے ہیں۔

۸۳۔ حکومت نے محکمہ قبائلی بہبود میں ۱،۶۵۰ جائیدادیں منظور کی ہیں۔ ۱،۲۸۷ ٹانڈوں اور گوڑموں تک حمل ونقل کی سہولیات فراہم کرنے کے لئے حکومت نے جملہ ۲،۵۰۰ کیلومیٹر طویل سڑکوں کی تعمیر کے لئے ۱،۳۸۵ کروڑ روپئے کی رقمی منظوری دی ہے۔

۸۴۔ حکومت، ۳،۴۶۷ گریجن قریہ جات تک تھری فیز برقی فراہم کرنے کی بابت ۲۲۱ کروڑ روپئے کی رقم خرچ کی ہے۔ ریاست میں ایک لاکھ گریجن خاندانوں کو ماہانہ ۱۰۱ یونٹس تک مفت برقی سربراہ کی جارہی ہے اور اس پر تاحال ۱۹۲ کروڑ روپئے کی رقم لاحق ہوئی ہے۔

۸۵۔ گریجن طلباء کو معیاری تعلیم فراہم کرنے کے لئے، حکومت نے ۱۸۳ قبائلی بہبود اقامتی ادارے قائم کئے ہیں۔ اس طرح کی سہولت ملک میں کہیں اور موجود نہیں ہے۔ ان ادارہ جات میں ۵،۴۱۰ ۷ طلباء اعلیٰ معیاری تعلیم حاصل کررہے ہیں۔

۸۶۔ آدی واسیوں اور بنجاروں میں عزت نفس بیدار کرنے کو مدنظر رکھتے ہوئے ریاستی حکومت نے نہ صرف وسط شہر میں قیمتی اراضی مختص کی ہے، بلکہ بڑے پیمانے پر آدی واسی اور بنجارہ بھونس بھی تعمیر کئے ہیں۔ کومارم بھیم اور سیوالال مہاراج سے موسوم ان بھونس میں تمام جدید سہولیات بہم پہنچائی گئی ہیں۔ ان بھونس کا عزت مآب وزیراعلیٰ نے بذات خود افتتاح کیا۔ یہ پوری ریاست کے لئے قابل فخر بات ہے۔

۸۷۔ حکومت آدی واسیوں کے ہیرو کومارم بھیم کی جینتی اور بنجارہ سادھو سیوالال مہاراج کی جینتی کا ریاستی تہواروں کی حیثیت سے اہتمام کررہی ہے۔

18

۸۸۔ تلنگانہ کا کمبھ میلہ تصور کرتے ہوئے' سمکا سرالما جاترا کا حکومت کی جانب سے ایک سرکاری پروگرام کی حیثیت سے اہتمام کیا جارہا ہے۔ دو سال میں ایک مرتبہ اس جاترا کے اہتمام کے لئے حکومت لاکھوں لوگوں کو سہولیات فراہم کررہی ہے۔ یاتریوں کو سہولتیں فراہم کرنے کے لئے تا حال' ۳۵۴ کروڑ روپے کی رقم لاحق ہوئی۔

۸۹۔ ان کے علاوہ بوراپور' جنگو بھائی ناچارما اور دیگر جاتراؤں کا بھی سرکاری طور پر اہتمام کیا جارہا ہے۔

موازنہ میں' درج فہرست قبائل کے لئے خصوصی ترقیاتی فنڈ کے طور پر ۱۵,۲۳۳ کروڑ روپے کی رقم تجویز کی گئی ہے۔

بی سی بہبود

۹۰۔ تلنگانہ حکومت' سماج کے کمزور طبقات کی ترقی کے لئے جو ان کے ذریعہ معاش کے لئے بنیادی طور پر روایتی پیشوں پر منحصر ہیں' خصوصی پروگرامس شروع کرنے میں پُرعزم انداز میں کام کررہی ہے۔ مواضعات کی معیشت کو ترقی دینے کی خاطر حکومت روایتی پیشوں میں مصروف افراد کو ترغیبات دے رہی ہے۔

۹۱۔ افزائش مویشیان اور سمکیات میں' تلنگانہ حکومت نے قابل لحاظ ترقی حاصل کی ہے۔ ریاست کے جی ایس ڈی پی میں افزائش مویشیاں کا حصہ ۱۵۔۲۰۱۴ میں ۶٫۳ فیصد سے بڑھ کر ۲۲۔۲۰۲۱ میں 9 فیصد ہوگیا۔ افزائش مویشیاں شعبہ کی قدر سال ۲۲۔۲۰۲۱ میں ۹۳,۵۹۹ کروڑ روپے تک پہنچ گئی ہے۔

۹۲۔ تلنگانہ حکومت نے گولا کروما طبقات کی مدد کے لئے جن کا اصل پیشہ بھیڑوں کی افزائش ہے' بڑے پیمانے پر بھیڑوں کی تقسیم شروع کی۔ حکومت ۱۱,۰۰۰ کروڑ روپے کے مصارف سے ۷٫۳ لاکھ بھیڑوں کی تقسیم کے ہدف کی سمت پیش قدمی کررہی ہے۔

۹۳۔ ہماری ریاست میں گولا کروما طبقہ کے پاس موجود بھیڑوں کی تعداد ملک میں سب سے زیادہ ہے۔ گوشت کی پیداوار میں ۲۰۱۴ میں ۵٫۰۵ لاکھ میٹرک ٹن سے ۲۰۲۲ میں ۱۰٫۸۵ لاکھ میٹرک ٹن تک اضافہ ہوا ہے۔ گوشت کی پیداوار میں ملک میں پانچویں مقام پر رہتے ہوئے تلنگانہ گلابی انقلاب کا نقیب بن گیا ہے۔

ماہی پروری

۹۴۔ عوام کی ضروریات کی تکمیل کے لئے مچھلیوں کی درآمد سے اب تلنگانہ مچھلیوں کی برآمد کرنے والی ریاست بن کر ابھری ہے۔ ریاست کے تمام ذخائر آب میں مچھلی پالن شروع کی گئی ہے۔ عزت مآب وزیر اعلیٰ کی دوراندیشی سے' مشن کاکتیہ کے تحت تالابوں کو بحال کیا گیا۔ نئے چیک ڈیمس تعمیر کئے گئے۔ آبپاشی پراجکٹ کے حصہ کے بطور ذخائر آب کی تعمیر اور آبپاشی پراجکٹس کے لئے تالابوں کو مربوط کرنے کے ساتھ ہی مچھلی پالن میں قابل لحاظ اضافہ ہوگیا۔ حکومت چھوٹی مچھلیوں کی مفت تقسیم کررہی ہے اور مقامی گنگا پترا اور مدیراج طبقات کے اراکین کو ان مچھلیاں پکڑنے اور فروخت کرنے کے مواقع فراہم کئے ہیں۔

۹۵۔ ۱۷-۲۰۱۶ میں' مچھلی کی پیداوار ۱۹۳ء ۱ لاکھ ٹن تھی جس کی قدر ۲,۱۹۰ کروڑ روپئے تھی۔ ۲۲-۲۰۲۱ میں پیداوار میں ۵,۸۶۰ کروڑ روپئے کی قدر کے ساتھ ۳ء۹ لاکھ ٹن تک کا اضافہ ہوگیا ہے۔ یہ دولت تلنگانہ حکومت کی جانب سے لائے گئے نیلے انقلاب کا نتیجہ ہے۔

دستی کرگھا بنکروں کو مدد

۹۶۔ ریاست تلنگانہ اس کی دستی کرگھا مصنوعات کے لئے شہرت رکھتی ہے۔ پوچم پلی' نارائن پیٹ' گدوال' سرسلہ' سدی پیٹ اور دوسرے مقامات پر دستی کرگھا مراکز کو قومی اور بین الاقوامی سطح پر تسلیم کیا گیا ہے۔

۹۷۔ تلنگانہ کی تشکیل سے قبل' دستی کرگھا بنکروں کی زندگیاں کھلی فضاء میں چراغوں کی مانند تھیں۔ ان کے پاس مناسب کام نہیں تھا۔ مارکٹنگ کی سہولیات نہ ہونے سے فروخت بہت ہی کم تھی۔ حکومت سے مدد کے فقدان کے سبب دستی کرگھا شعبہ گہرے بحران میں تھا۔ صورتحال اتنی گمبھیر تھی کہ خودکشی کو بچاؤ کا واحد راستہ تصور کیا جاتا تھا۔ تلنگانہ حکومت دستی کرگھا شعبہ کو تمام تر مدد دے رہی ہے۔ اس کی وجہ سے' دستی کرگھا ورکرس کی زندگیوں میں نمایاں بہتری آئی ہے۔ اب ان کو روزگار کی کوئی قلت نہیں ہے۔ ریاستی حکومت بتکماں تہوار کے دوران تقسیم کے لئے دستی کرگھا اور برقی کرگھا شعبے سے ساڑیاں خرید رہی ہے۔ اس کی وجہ سے' دستی کرگھا بنکروں کے پاس سال بھر کافی کام موجود ہے۔

۹۸۔ ایک ڈیجیٹل سروے کے بعد' حکومت نے ۲۱,۵۸۵ دستی کرگھا بنکروں اور ۴۳,۱۰۴ برقی کرگھا بنکروں کی نشاندہی کی اور انہیں جیوٹیاگنگ نمبرس فراہم کئے۔ اس کے نتیجے میں' انہیں فراہم کی جانے والی ترغیبات اور فوائد شفاف انداز میں ان کے بینک کھاتوں میں جمع کئے جارہے ہیں۔

۹۹۔ حکومت چینیتا مترا اسکیم کے تحت اون اور کیمیکلس کی خریداری کے لئے ۵۰ فیصد سبسڈی فراہم کررہی ہے۔اس اسکیم کے تحت تا حال ۲۰٫۵۰۱ دستی کرگھا بنکروں میں ۳۳٫۱۷ کروڑ روپئے کی سبسڈی تقسیم کی گئی ہے۔

۱۰۰۔ دستی کرگھا بنکروں کو آسرا وظیفہ فراہم کرنے کے علاوہ انہیں ۵ لاکھ روپئے کی انشورنس رقم بھی فراہم کی جارہی ہے۔ دستی کرگھا ورکرس کو انشورنس کے لئے پریمیم کی بابت حکومت سالانہ ۲۱ کروڑ روپئے خرچ کررہی ہے۔کسی دستی کرگھا بنکر کی افسوسناک موت کی صورت میں ۵ لاکھ روپئے انشورنس کی رقم اس کی موت سے اندرون ۱۰ یوم افراد خاندان کے لئے دستیاب بنائی جارہی ہے۔

۱۰۱۔ دستی کرگھا بنکروں کو فائدہ پہنچانے کے مقصد سے ایک لاکھ روپئے تک کے دیرینہ قرض معاف کردیئے گئے۔ تا حال ۲۹ کروڑ روپئے کی رقم کے قرض معاف کئے گئے ہیں۔حکومت دستی کرگھا بنکروں اور سوسائٹیوں کو 'پوالاوڈی اسکیم' کے تحت قرض دے رہی ہے۔تا حال ۵۲۳ سوسائٹیوں کو ۱۲۰ کروڑ روپئے رقم کے قرض دیئے جاچکے ہیں۔

۱۰۲۔ کاکتیہ میگا پارچہ پارک اور سرسلہ ملبوسات پارک قائم کرتے ہوئے حکومت نے دستی کرگھا صنعت کو تیز گامی عطا کی ہے۔دستی کرگھا بنکروں کو خصوصی ترغیبات فراہم کرنے کے مقصد سے' حکومت نے 'نیتنا کو چیوتو' سیونگ اسکیم شروع کی۔

۱۰۳۔ حکومت نے دستی کرگھا بنکروں کے بہی خواہ اچاریہ کونڈا لکشمن باپوجی کے مجسمے کی جلاد روشا یم میں نقاب کشائی کی۔ان کی جینتی ہر سال سرکاری سطح پر منائی جارہی ہے۔

۱۰۴۔ ریاستی حکومت جہاں' دستی کرگھا صنعت کو فروغ دینے کی ہر ممکن کوشش کررہی ہے' وہیں مرکز اس کے بالکل برخلاف کررہا ہے۔دستی کرگھا شعبہ پر جو پہلے ہی کم فروخت کا سامنا کررہا ہے اور اپنی آخری سانس لے رہا ہے' مرکز کی جانب سے ۵ فیصد جی ایس ٹی نافذ کرتے ہوئے بوجھ ڈال دیا گیا ہے۔یہ نہایت تشویشناک امر ہے۔

تاڑی تاسندوں کی بہبود

۱۰۵۔ تلنگانہ کی تشکیل کے بعد حکومت نے تاڑی تاسندوں کی بہبود کے لئے خصوصی اقدامات کئے ہیں۔تاڑی کے درختوں پر محاصل کے بقایاجات کو پوری طرح معاف کردیا گیا۔تاڑی کے درختوں پر محاصل عائد کرنے کے عمل کو منسوخ کردیا گیا۔ حکومت نے نئی سوسائٹیاں قائم کرنے کا موقع دیا ہے۔

21

۱۰۶۔ تاڑی تاسندوں کو اضافی فوائد فراہم کرنے کے مقصد سے، حکومت نے نیرا کو سافٹ ڈرنک میں تبدیل کرنے کا ایک پراجکٹ شروع کیا ہے۔ اس مقصد کے لئے ۲۵ کروڑ روپئے کی رقم خرچ کی گئی ہے۔ نیرا پیداوار کے علاوہ تیاری کے یونٹس اور نیرا کیفے افتتاح کے لئے تیار ہیں۔

۱۰۷۔ تاڑی ورکرس کی حادثاتی موت کی صورت میں، ان کے خاندانوں کو ۵ لاکھ روپئے کا معاوضہ فراہم کیا جارہا ہے۔ تلنگانہ حکومت نے شراب کی دکانیں مختص کرنے میں گوڑا طبقہ کو ۱۵ فیصد تحفظات فراہم کئے ہیں جو ہمارے ملک کی کسی اور ریاست میں روبہ عمل نہیں ہے۔

۱۰۸۔ سرکار سروائی پاپنا کی، جو کہ گوڑا طبقہ کی ممتاز شخصیت ہے، جینتی اور وردانتی کو سرکاری سطح پر منایا جارہا ہے۔ راجا کلو کی جانب سے چلائی جانے والی لانڈریوں اور نائی برہمنوں کی جانب سے چلائے جانے والے سیلونس کے لئے ماہانہ ۲۵۰ یونٹس تک مفت برقی فراہم کی جائے گی۔

بی سی اقامتی ادارہ جات

۱۰۹۔ تلنگانہ حکومت نے بی سی گروکلاؤں کی تعداد میں قابل لحاظ اضافہ کردیا ہے۔ ۲۰۱۴ سے قبل صرف ۱۹ گروکلائیں تھیں اور ان اداروں میں صرف ۸,۰۰۰ طلباء تعلیمی سہولیات حاصل کررہے تھے۔ تلنگانہ حکومت نے بی سی اقامتی تعلیمی ادارہ جات کی تعداد کو ۳۱۰ تک بڑھادیا ہے۔ ان ادارہ جات میں اقامتی اسکولس اور جونیئر کالجس کی تعداد ۲۹۴ ہے، زرعی کالجس برائے خواتین کی تعداد ۲ ہے اور مابقی ۱۴، ادارے اقامتی ڈگری کالجس ہیں۔ ان اداروں میں طلباء کی تعداد ۱,۶۵,۱۶۰ ہے۔

مہاتما جیوتی باپھولے سمندر پارودیا ندھی

۱۱۰۔ حکومت تلنگانہ مہاتما جیوتی باپھولے کے نام سے جنہوں نے اپنی پوری زندگی سماج کے دبے کچلے افراد کی بہتری کے لئے وقف کردی تھی، سمندر پارودیا ندھی کو روبہ عمل لارہی ہے۔ بی سی طلباء جو کہ سمندر پار اعلیٰ تعلیم حاصل کررہے ہیں، انہیں فی کس ۲۰ لاکھ روپئے کی اسکالرشپ دی جارہی ہے۔ گزشتہ ساڑھے آٹھ سال میں حکومت نے ۲۶۴ کروڑ روپئے خرچ کئے ہیں جن سے ۲,۹۷۶ طلباء کو فائدہ پہنچ رہا ہے۔

آروگیہ لکشمی

۱۱۵۔ ریاست کی تشکیل سے قبل، ۵۶ فیصد آنگن واڑی مراکز میں تغذیہ بخش غذا فراہم کی جاتی تھی۔اب تمام آنگن واڑی مراکز میں حاملہ اور دودھ پلانے والی خواتین کو دودھ اور انڈوں پر مشتمل تغذیہ بخش غذا سربراہ کی جارہی ہے۔خواتین کی بہبود کے لئے روبہ عمل لائی جارہی اس اسکیم کی نیتی آیوگ کی جانب سے ستائش کی گئی ہے۔

۱۱۶۔ آنگن واڑی ورکرس کی ۲,۳۵۶، جائیدادیں کئی سالوں سے مخلوعہ تھیں جنہیں رواں سال پُر کیا گیا۔اس کے علاوہ ۵۶۸ سوپروائزرس کا تقرر کیا گیا۔

بال امروتھم پلس

۱۱۷۔ حکومت اس بات کو یقینی بنانے کے اقدامات کررہی ہے کہ غریب خاندانوں سے تعلق رکھنے والے پانچ سال سے کم عمر بچوں میں ناقص تغذیہ نہ رہے۔ پہلے مرحلے میں گدوال اور آصف آباد کے اضلاع میں انتہائی تغذیہ بخش غذا بال امروتھم پلس کو دستیاب بنایا گیا۔اس کے ساتھ ہی بہت ہی مختصر مدت میں ناقص غذا کا مسئلہ ختم ہوگیا۔ریاست کے تمام اضلاع میں گزشتہ اگست میں اس اسکیم کو توسیع دی گئی۔بال امروتھم، آج تلنگانہ فوڈس کے ذریعہ حتیٰ کہ ہمارے پڑوسی آندھراپردیش کو بھی سربراہ کی جارہی ہے۔

۱۱۸۔ تلنگانہ فوڈس میں، گزشتہ سال ۱۶ دسمبر سے ۲,۵۰۰ میٹرک ٹن پیداواری گنجائش کے ساتھ نئے پلانٹ کا آغاز کیا گیا۔تلنگانہ فوڈس کی جانب سے ریاست میں واقع تمام ۳۵,۷۰۰ آنگن واڑی مراکز کو تغذیہ بخش غذا بال امروتھم سربراہ کی جارہی ہے۔

آنگن واڑی ٹیچرس اور آشاورکرس کے اعزازیہ میں اضافہ

۱۱۹۔ حکومت تلنگانہ، آنگن واڑی ٹیچرس کو ماہانہ ۱۳,۶۵۰ روپئے اعزازیہ ادا کررہی ہے۔ یہ اترپردیش میں ادا کئے جانے والے ۷,۰۰۰ روپئے، راجستھان میں ادا کئے جانے والے ۷,۵۰۰ روپئے اور مہاراشٹرا میں ادا کئے جانے والے ۸,۳۲۵ روپئے کے مقابل بہت زیادہ ہے۔ مجھے اس باوقار ایوان میں یہ کہتے ہوئے مسرت ہے کہ ریاست تلنگانہ کی جانب سے ادا کیا جانے والا اعزازیہ تمام ملک میں سب سے زیادہ ہے۔

24

۱۲۰۔ آشاورکرس کا اعزازیہ جو ۲۰۱۴ میں صرف ۲,۰۰۰ روپے تھا اسے بڑھا کر ماہانہ ۹,۷۵۰ روپے کر دیا گیا ہے۔ آشا ورکرس کو ادا کی جانے والی اعزازیہ رقم مدھیہ پردیش اور راجستھان میں ۳,۰۰۰ روپے' گجرات میں ۶,۷۰۰ روپے' کرناٹک اور ہریانہ میں ۴,۰۰۰ روپے اور کیرالا میں ۵,۰۰۰ روپے ہے۔ حکومت تلنگانہ اگرچہ نچلی سطح پر ملازمین کو بڑی رقم ادا کر رہی ہے' سیاسی مفاد پرست کے حامل بعض افراد اس پر بے بنیاد تبصرے کر رہے ہیں۔ ہم امید کرتے ہیں کہ کم از کم اب کے بعد سے وہ اس طرح کی حرکتوں سے باز آجائیں گے۔

۱۲۱۔ حکومت خواتین کے تحفظ کو اعلیٰ ترجیح دے رہی ہے۔ اس مقصد کے لئے شی ٹیمیں تشکیل دی گئیں۔ یہ ٹیمیں خواتین سے چھیڑ چھاڑ کی روک تھام کے لئے موثر طور پر کام کر رہی ہیں۔ خواتین کے ساتھ ناشائستہ برتاؤ کرنے والوں پر قابو پایا جا رہا ہے۔

۱۲۲۔ حکومت ۲۰۱۵ سے سیول پولیس بھرتیوں میں خواتین کے لئے ۳۳ فیصد تحفظات فراہم کرنے کی پالیسی پر عمل کر رہی ہے۔ مسلح بٹالینس میں' خواتین کو ۱۰ فیصد تحفظات فراہم کئے جا رہے ہیں۔

۱۲۳۔ خواتین کو صنعتکار بننے کا اہل بنانے کو پیش نظر رکھتے ہوئے وی۔ ہب قائم کیا گیا تا کہ ان کی کمپنیوں کے قیام میں حوصلہ افزائی کی جائے اور مدد فراہم کی جائے۔

۱۲۴۔ مارکٹ کمیٹیوں میں خواتین کے لئے تحفظات متعارف کئے گئے ہیں۔ اس کے نتیجے میں خواتین کو ان کمیٹیوں میں صدور نشین بننے کے مواقع فراہم کئے گئے ہیں۔

بہبودی خواتین واطفال کے لئے موازنہ میں ۲,۱۳۱ کروڑ روپے کی رقم تجویز کی گئی ہے۔

اقلیتوں کی بہبود

۱۲۵۔ حکومت تلنگانہ تمام مذاہب کا یکساں طور پر احترام کرتی ہے۔ سرکاری پروگرامس کے فوائد' سماج کے کسی طبقہ سے امتیاز کئے بغیر' سبھی کے لئے دستیاب بنائے جا رہے ہیں۔ تلنگانہ کی تشکیل سے قبل سابقہ حکومتیں اقلیتوں کی بہبود کے لئے سالانہ ۳۰۰ کروڑ روپئے بھی خرچ نہیں کرتی تھیں۔

25

۱۲۶۔ جون ۲۰۱۴ میں ریاست کی تشکیل کے بعد سے جنوری ۲۰۲۳ تک حکومت کی جانب سے اقلیتوں کی بہبود کے لئے ۸,۵۸۱ کروڑ روپے خرچ کئے گئے ہیں۔ حقیقت یہ ہے کہ ۲۲-۲۰۲۱ میں اقلیتوں کی بہبود کے لئے ۱,۲۸۶ کروڑ روپے خرچ کئے گئے جو کہ حکومت تلنگانہ کے عہد کا ٹھوس ثبوت ہے۔

۱۲۷۔ حکومت ۲۰۱۴ سے مسلم لڑکیوں کی شادی کے لئے شادی مبارک اسکیم کو روبہ عمل لا رہی ہے۔ گزشتہ ساڑھے آٹھ سالوں میں ۲,۳۲,۱۳۷ لڑکیوں کی شادی کے لئے ۱,۹۰۳ کروڑ روپے کی رقم خرچ کی گئی۔ غریب استفادہ کنندگان سے بڑھتے ہوئے مطالبہ کے پیش نظر ۴۵۰ کروڑ روپے کی تجویز بشمول اضافی رقم ۱۵۰ کروڑ روپے پیش کی جا رہی ہے۔

۱۲۸۔ رواں اور آئندہ مالیاتی سال میں اقلیتی بہبود کارپوریشن کی جانب سے قرضوں کی تقسیم کی بابت ۲۷۰ کروڑ روپے خرچ کرنے کی تجویز ہے۔ یہ گزشتہ سال کے موازنہ سے ۲۳۹ کروڑ روپے کا اضافہ ہے۔

۱۲۹۔ حکومت نے اقلیتی بہبود کارپوریشن کے ذریعہ مسلم خواتین میں ۲۰,۰۰۰ سلائی مشینیں تقسیم کرنے کا فیصلہ کیا ہے۔

۱۳۰۔ ہماری ریاست میں اقلیتی اقامتی تعلیمی ادارہ جات کی تعداد دیگر ریاستوں سے کہیں زیادہ ہے۔ ابتداء میں حکومت نے ۲۰۳ اقلیتی اقامتی اسکولس قائم کئے تھے اور بعد میں انہیں جونیئر کالجوں کی حیثیت سے ترقی دی گئی ہے۔

۱۳۱۔ اقلیتی طبقات سے تعلق رکھنے والے طلباء کی دیگر ممالک میں اعلیٰ تعلیم کے لئے فی طالب علم کو ۲۰ لاکھ روپے کی اسکالرشپ دستیاب بنائی گئی ہے۔

۱۳۲۔ تمام مذاہب کے تہواروں کے جشن کے موقع پر غریبوں کے لئے تحائف دستیاب بنائے جا رہے ہیں۔ رمضان کے دوران ۴,۵۰,۰۰۰ مسلمانوں میں نئے کپڑے تقسیم کئے جا رہے ہیں اور خصوصی تحائف کی حیثیت سے نئے کپڑے پانے والے عیسائیوں کی تعداد ۳,۰۰,۰۰۰ ہے۔ حکومت، بتکماں تہوار کے موقع پر، جس کا تلنگانہ میں بڑے پیمانے پر اہتمام کیا جا رہا ہے، خواتین میں نئی ساڑیاں تقسیم کر رہی ہے۔

موازنہ میں اقلیتی بہبود کے لئے ۲,۲۰۰ کروڑ روپے رقم کی تجویز کی گئی ہے۔

صحافیوں کی بہبود

۱۳۳۔ صحافیوں کی بہبود کے لئے، حکومت نے کارپس فنڈ کی حیثیت سے ۱۰۰ کروڑ روپئے مختص کئے ہیں۔ میڈیا اکیڈیمی کے لئے ایک عمارت ۱۵ کروڑ روپئے کی لاگت سے تعمیر کی جارہی ہے۔ تعمیری کام آخری مرحلے میں ہے۔ مجھے صحافی دوستوں سے یہ بات کہتے ہوئے بہت مسرت ہورہی ہے کہ بہت جلد اس بھون کا افتتاح کیا جائے گا۔

برہمنوں کی بہبود

۱۳۴۔ حکومت تلنگانہ نے برہمن سمکشیما پریشد کے ذریعہ برہمنوں کی بہبود کے لئے ۵۱ کروڑ روپئے خرچ کئے۔ اس پریشد کے ذریعہ غریب برہمنوں کو خود روزگار کے لئے مالی امداد دستیاب بنائی جارہی ہے۔ وویکا نندا اوور سیز ودیا پتھکم کے تحت ہر طالب علم کے لئے ۲۰ لاکھ روپئے دستیاب بنائے جارہے ہیں۔

۱۳۵۔ برہمن سدن جو کہ گوپنا پلی میں ۶ ایکر اراضی پر ۲۰ کروڑ روپئے کی رقم سے تعمیر کیا گیا ہے، افتتاح کے لئے تیار ہے ۔ برہمنوں کی بہبود کے لئے ریاستی حکومت کی جانب سے پچھلے پانچ سالوں میں ۱۶۰ کروڑ روپئے کی رقم خرچ کی گئی ہے۔

عدالتی خدمات کی بہتری

۱۳۶۔ حکومت نے اضلاع کی تعداد کے حساب سے ضلعی عدالتیں قائم کرنے کا فیصلہ کیا ہے۔ اس فیصلے کے بعد ۲۳ نو قائم کردہ اضلاع میں، ضلعی عدالتیں اور قانونی خدمات پہلے ہی فراہم کردی گئی ہیں۔ ان عدالتوں کی کارکردگی کے لئے ۱,۷۲۱ نئی جائیدادیں منظور کی گئی ہیں۔ عدالتی عمارتوں کی تعمیر ۱,۰۵۰ کروڑ روپئے کے تخمینی مصارف سے شروع کی جائے گی۔

۱۳۷۔ حکومت نے ۲۴-۲۰۲۳ میں ۶۰ جونیئر، سینئر اور ضلع جج عدالتیں قائم کرنے کا فیصلہ کیا ہے۔

وکلاء کی بہبود

۱۳۸۔ اپنی نوعیت کی پہلی مساعی میں، حکومت تلنگانہ نے وکلاء کی بہبود کے لئے ۱۰۰ کروڑ روپئے کی رقم فراہم کی ہے۔ اس فنڈ سے ایڈوکیٹس ویلفیر ٹرسٹ نے ۲۲,۰۰۰ وکلاء کو صحت اور حادثاتی انشورنس فراہم کئے۔ اس انشورنس اسکیم کے تحت ۸,۰۵۳

وکلاء اوران کے افراد خاندان نے ۴۵ء۳۸ کروڑ روپئے کے فوائد حاصل کئے۔

تلنگانہ کو ہریتا ہارم

۱۳۹۔ ہمارے عزت مآب وزیر اعلیٰ نے، جن کا یہ اٹوٹ احساس ہے کہ ماحول کی حفاظت ہر انسان کی ذمہ داری ہے، بڑے پیمانے پر 'تلنگانہ کو ہریتا ہارم' شروع کیا۔ یہ کہنے میں کوئی مبالغہ نہیں کہ شجر کاری اور انہیں محفوظ رکھنے کا اس طرح کا پروگرام کسی دیگر حکومت کی جانب سے شروع نہیں کیا گیا۔

۱۴۰۔ عزت مآب وزیر اعلیٰ کو ان عزائم پر تلنگانہ کے عوام کی بھر پور تائید حاصل ہے۔ عوام ہریتا ہارم میں تحریک کے جذبے سے حصہ لے رہے ہیں۔ نئے قوانین بلدیات و پنچایتیں میں' یہ لزوم رکھا گیا ہے کہ بلدیات اور پنچایتیں ان کے سالانہ موازنہ کا ۱۰ فیصد حصہ سبز موازنہ اور سبزہ زار کے فروغ کے لئے مختص کریں۔ مجالس مقامی کی شراکت داری سے ریاست کے ہر موضع میں ہر طرف ہریالی ہے۔

۱۴۱۔ فاریسٹ سروے آف انڈیا کی جانب سے تیار کردہ انڈیا فاریسٹ رپورٹ ۲۰۲۱ کے مطابق تلنگانہ میں سبز احاطہ میں ۷۰ء۷ فیصد کا اضافہ ہوا ہے۔ یہ ۱۳ء۵ لاکھ ایکر کے مساوی ہے۔

۱۴۲۔ ہریتا ہارم کو بین الاقوامی سطح پر تسلیم کیا گیا ہے۔ اقوام متحدہ ادارے سے ملحقہ تنظیم تغذیہ و زراعت نے دو مرتبہ حیدرآباد کو' دنیا کا شہر اشجار' سے تعبیر کیا۔ پورے ملک میں حیدرآباد واحد شہر ہے جسے اس حیثیت سے تسلیم کیا گیا ہے۔

۱۴۳۔ نیتی آیوگ کی جانب سے پیش کردہ مستحکم ترقیاتی رپورٹ میں سبزہ زار کے فروغ کی بنیاد پر تلنگانہ کو پہلے مقام پر پیش کیا گیا ہے۔ جنوبی کوریا میں باغبانی پیداوار کنندگان کی بین الاقوامی انجمن نے حیدرآباد کو' عالمی سبز شہر ایوارڈ۔۲۰۲۲' سے نوازا ہے۔

۱۴۴۔ ماحولیات کے تحفظ میں ہر شہری کو شامل کرنے کے پیش نظر' عزت مآب وزیر اعلیٰ نے منفرد انداز میں 'ہریتا ندھی' متعارف کیا۔ عوامی نمائندگان' سرکاری ملازمین' سرکاری محکمہ جات' طلباء اور دیگر سے ہریتا ندھی کے لئے عطیات حاصل کئے ہیں۔

۱۴۵۔ حکومت تلنگانہ نے زمین کو جنگل بنانے کا عمل شروع کرتے ہوئے ۱,۵۰۰ کروڑ روپئے کے مصارف لاحق کرتے ہوئے ۱۳' لاکھ ایکر جنگلاتی اراضی کو بحال کیا ہے۔ جنگلات کے تحفظ کے لئے ۱۱,۰۰۰ کیلومیٹرس کی طوالت کے ساتھ باڑھ لگائی گئی ہے

۱۴۶۔ ریاستی حکومت کی جانب سے جنگلات کے تحفظ کے لئے شروع کی گئی کوششوں کے نتیجے میں، کئی جنگلی جانوروں کی تعداد میں قابل لحاظ اضافہ ہوا ہے۔ شیروں کی تعداد ۲۶ اور تیندووں کی تعداد ۳۴۱ ہوگئی ہے۔ پرندوں کی کئی انواع جو ناپید ہونے کے قریب تھے، دوبارہ آباد ہوئے۔

۱۴۷۔ میں، ہمارے عزت مآب وزیر اعلیٰ کی اہل رہنمائی میں ہریتا تلنگانہ لانے میں 'ہریتا سینکس' کی حیثیت سے ان کی انتھک مساعی کے لئے مجالس مقامی کے نمائندوں اور محکمہ جنگلات کے ملازمین کا دل کی گہرائیوں سے شکریہ ادا کرتا ہوں۔

محکمہ جنگلات اور ہریتاہارم کے لئے ۱,۴۷۱ کروڑ روپے کی رقم تجویز کی گئی ہے۔

تعلیم

۱۴۸۔ حصول معلومات کے لئے تعلیم کلید ہے۔ تعلیم سے ہی انسان پہچان بناتا ہے۔ اس سے خود اعتمادی میں اضافہ ہوتا ہے۔ ایسا سماج جس میں تعلیم یافتہ افراد کی کثرت ہو، ترقی میں تیز گامی سے آگے بڑھتا ہے۔ وہ سماج جو تعلیم میں مہارت کے حامل ہوتے ہیں، دوسرے شعبوں میں بھی آگے ہیں۔

۱۴۹۔ ہماری حکومت ریاست میں تعلیمی نظام کو مستحکم کرنے کے لئے پُر عزم کوششوں کے ساتھ کام کر رہی ہے۔ اسکول سے جامعہ تک حکومت ترقیاتی منصوبے کے ساتھ آگے بڑھ رہی ہے۔

۱۵۰۔ اس مضبوط یقین کے ساتھ کہ غریب طالب علم صرف اقامتی اسکولوں کے ذریعہ ہی مہارت حاصل کرسکتا ہے، عزت مآب وزیر اعلیٰ نے اقامتی اسکولوں کی ترقی کو ترجیح دی ہے۔ ریاست کی تشکیل کے وقت، صرف ۲۹۳، اقامتی ادارہ جات ناکافی سہولیات کے ساتھ تھے جہاں طلباء کی تعداد محض ۱,۳۱,۰۰۰ تھی۔

۱۵۱۔ تلنگانہ کی تشکیل کے بعد بہت جلد، عزت مآب وزیر اعلیٰ نے اقامتی تعلیمی ادارہ جات کی ترقی کے لئے ٹھوس اقدامات کئے۔ آج اقامتی تعلیمی ادارہ جات کی تعداد ۱,۰۰۲ ہے جہاں ۵,۵۹,۰۰۰ طلباء زیر تعلیم ہیں۔

۱۵۲۔ اقامتی اسکولوں کے لئے اختصاص میں، جو کہ ریاست کی تشکیل کے ابتدائی برسوں میں ۷۸۴ کروڑ روپے تھا، قابل لحاظ اضافہ ہوا ہے۔ سال ۲۰۲۲-۲۳ میں اقامتی ادارہ جات کے لئے اختصاص میں ۳,۴۰۰ کروڑ روپے تک کا اضافہ ہوا۔ اس

سے غریب بچوں کے معیار تعلیم کو بہتر بنانے میں حکومت تلنگانہ کے عزم کا اظہار ہوتا ہے۔

منا اورو منا بڈی

۱۵۳۔ سرکاری اسکولوں میں مرحلہ وار انداز میں سہولیات کو بہتر بنانے کو مدنظر رکھتے ہوئے، حکومت نے 'منا اورو منا بڈی' کا بے حد اہم ترین پروگرام شروع کیا۔ یہ اسکیم جس میں ۱۲، اجزاء جیسے ڈیجیٹل تعلیم کی فراہمی، پینے کے پانی کی سہولیات بہتر بنانا، بیت الخلاؤں کی تعمیر وغیرہ شامل ہیں، روبہ عمل لائی جارہی ہے۔

۱۵۴۔ ریاست بھر میں تین مرحلوں میں ۲۶,۰۶۵، اسکولوں میں بنیادی سہولیات فراہم کرنے کے لئے ۷,۲۸۹ کروڑ روپئے کی رقم مختص کی گئی۔ پہلے مرحلے میں، بنیادی سہولیات ۳,۴۹۷ کروڑ روپئے کے اختصاص سے ۹,۱۲۳، اسکولوں میں فراہم کی جارہی ہیں۔ تاحال کئی اسکولوں میں کاموں کی تکمیل کی جاچکی ہے۔ مواضعات میں ان سہولیات کا پُر جوش انداز میں افتتاح عمل میں لایا گیا۔

جامعات میں بنیادی سہولیات

۱۵۵۔ ریاست بھر کی جامعات میں بنیادی سہولیات کی فراہمی جیسے ہاسٹلس کی جدید کاری، نئی عمارات کی تعمیر کے لئے ۵۰۰ کروڑ روپئے رقم کی تجویز ہے۔ ریاست کی تاریخ میں پہلی مرتبہ اتنی بڑی رقم مختص کی گئی ہے۔

انگریزی میڈیم

۱۵۶۔ ریاست میں تمام ٹیچرس کو ایسی تربیت دی جارہی ہے کہ وہ انگریزی میڈیم میں تعلیم دینے کے اہل بن جائیں۔ باوقار ٹاٹا انسٹی ٹیوٹ آف سوشیل سائنس نے ہماری نصابی کتابوں کے معیار کی جانچ اور تعریف کی ہے۔

۱۵۷۔ ہماری ریاست میں ۲,۹۶۲، انٹرمیڈیٹ کالجوں میں ۹,۴۸,۳۲۱ طلباء تعلیم حاصل کررہے ہیں۔ حکومت انٹرمیڈیٹ کی تکمیل کرنے والے طلباء کو ایمسیٹ، نیٹ، جے ای ای اور دیگر انٹرنس امتحانات کی تیاری کے لئے کوچنگ کی سہولیات فراہم کررہی ہے۔

فنی تعلیم

۱۵۸۔ ریاستی حکومت نے فنی تعلیم کو اہمیت دی ہے۔ گزشتہ ساڑھے آٹھ سالوں میں ' ۱۴ نئے پالی ٹکنک کالجس قائم کئے گئے۔ تعلیمی سال ۲۴-۲۰۲۳ سے ضلع رنگاریڈی کے مہیشورم اور ضلع بھدرادری کوتہ گوڑم کے منوگورو میں پالی ٹکنک کالجس قائم کئے جائیں گے۔

۱۵۹۔ جے این ٹی یو کے دائرہ اختیار میں ۴' نئے انجینئرنگ کالجس قائم کئے جارہے ہیں۔ ان میں سے سرسلہ اور ونپرتی میں کالجس پہلے ہی کارکردگی شروع کر چکے ہیں۔ محبوب نگر اور کوتہ گوڑم میں کالجس بہت جلد کارکردگی شروع کردیں گے۔

۱۶۰۔ تلنگانہ میں فارما شعبہ کی ترقی کو مدنظر رکھتے ہوئے' سلطان پور میں جے این ٹی یو سے ملحقہ یونیورسٹی کالج آف فارماسیوٹیکل سائنسس قائم کیا گیا ہے۔

سنا بیم (باریک چاول) غذا برائے طلباء

۱۶۱۔ ۲۸,۷۰۶' اسکولوں میں تعلیم حاصل کرنے والے ۲۶ء۲۵ لاکھ طلباء کے علاوہ ۲۳۷ہ۴ ہاسٹلس اور دیگر تعلیمی ادارہ جات میں ۷۷ء۹ لاکھ طلباء کو باریک چاول سے پکی خوراک فراہم کی جارہی ہے۔ حکومت اس مقصد کے لئے ۲۱,۸۶۸ میٹرک ٹن قوت بخش اور باریک چاول سربراہ کررہی ہے۔

۱۶۲۔ ریاست میں مستقبل کے شہریوں کو بہتر معیاری غذا کی فراہمی کے لئے' عزت مآب وزیر اعلیٰ نے انسانی ہمدردی کی بنیادوں پر یہ اسکیم شروع کی ہے۔ پورے ملک میں تلنگانہ واحد ریاست ہے جو طلباء کو باریک چاولوں کے ساتھ معیاری خوراک فراہم کررہا ہے۔

۱۶۳۔ تاحال مڈ ڈے میل اسکیم کے تحت کام کرنے والے ۲۰۱ہ۵۴ باورچیوں کو ماہانہ ۱,۰۰۰ روپے کا اعزازیہ مل رہا تھا۔ جیسا کہ عزت مآب وزیر اعلیٰ نے اس ایوان میں اعلان کیا تھا' میں بڑی مسرت کے ساتھ اعلان کرتا ہوں کہ ان کے اعزازیہ میں ماہانہ ۳,۰۰۰ روپئے تک کا اضافہ کیا گیا ہے۔

۱۶۴۔ تلنگانہ میں معیاری تعلیمی سہولیات فراہم کرنے کے لئے، محکمہ تعلیم کے علاوہ ایک مخصوص حد تک مصارف محکمہ جات زراعت، صحت، جنگلات، افزائش مویشیاں، سمکیات، عمال اور ایس سی، ایس ٹی، بی سی اور اقلیتی بہبود کے ذریعہ بھی لاحق کئے جارہے ہیں۔

موازنہ میں محکمہ تعلیم کے لئے ۱۹,۰۹۳ کروڑ روپے کی رقم تجویز کی گئی ہے۔

صحت

۱۶۵۔ تلنگانہ طبی سہولیات کو بہتر بنانے میں اولین ریاست کی حیثیت سے ابھری ہے۔ نیتی آیوگ نے غریب عوام کو مفت طبی نگہداشت فراہم کرنے پر تلنگانہ کو تیسرا مقام عطا کیا ہے۔ ریاستی حکومت کی جانب سے صحت کے شعبے میں شروع کردہ کوششوں کے نتیجے میں، زچاؤں کی اموات کی شرح میں ۹۲ سے ۴۳ تک کمی آئی ہے۔ آج بہت ہی کم زچہ اموات کے ساتھ تلنگانہ تیسرے مقام پر ہے۔ اسی طرح نومولود شرح اموات (آئی ایم آر) جو کہ ۲۰۱۴ میں ۳۹ تھی، اب گھٹ کر ۲۱ ہوگئی ہے۔

۱۶۶۔ ایک لاکھ کی آبادی کے لئے ۱۹، ایم بی بی ایس نشستوں کے ساتھ تلنگانہ، ملک میں پہلے مقام پر پہنچ گیا ہے۔ اسی طرح، ایک لاکھ کی آبادی کے لئے تلنگانہ ۷ میڈیکل پی جی نشستوں کے ساتھ دوسرے مقام پر ہے۔

۱۶۷۔ ریاست کی تشکیل کے وقت صرف ۱,۴۰۰ آکسیجن بستر تھے۔ ان کی تعداد میں ۲۰ گنا اضافہ ہوا اور وہ ۲۷,۹۶۶ تک پہنچ گئے ہیں۔

کنٹی ویلوگو

۱۶۸۔ انسانی جسم میں اہم ترین عضو آنکھ ہے۔ اگر آنکھ کی بینائی کمزور ہو تو زندگی تاریکی میں ڈوب جاتی ہے۔ ان افراد کے لئے جو آنکھوں سے متعلق مسائل سے دوچار ہیں، حکومت تلنگانہ نے 'کنٹی ویلوگو' اسکیم شروع کی۔ پہلے مرحلے کی کامیابی سے حوصلہ پاتے ہوئے، حکومت اسکیم کے دوسرے مرحلے کو بڑے پیمانے پر روبہ عمل لارہی ہے۔

۱۶۹۔ آنکھوں سے متعلق مسائل سے نمٹنے کے لئے ریاستی حکومت تمام ریاست میں آنکھوں کا معائنہ کروارہی ہے اور مفت عینکیں تقسیم کررہی ہے۔ یہ پورے ملک کے لئے ترغیب بن گئی ہے۔

۱۷۰۔ ۲۰۱۸ میں روبہ عمل کردہ اس اسکیم کے تحت' ایک کروڑ ۴۵ لاکھ افراد کے آنکھوں کا معائنہ کرتے ہوئے اور زائد از ۴۰ لاکھ افراد میں عینکیں تقسیم کرتے ہوئے' تلنگانہ نے ایک غیر معمولی ریکارڈ قائم کیا ہے۔

۱۷۱۔ 'کنٹی ویلوگو' اسکیم کا دوسرے مرحلہ عزت مآب وزیر اعلیٰ کی ہدایات پر شروع کردیا گیا ہے اور عزت مآب وزیر اعلیٰ کیرالا شری پنارائی وجین نے کھمم میں اس کا افتتاح کیا۔

۱۷۲۔ یہ ہم سبھی کے لئے باعث فخر ہے کہ علی الترتیب دہلی اور پنجاب کے وزرائے اعلیٰ شری اروند کجریوال اور شری بھگونت مان نے' جنھوں نے افتتاحی تقریب میں شرکت کی' اشارہ دیا کہ وہ بھی ان کی ریاستوں میں 'کنٹی ویلوگو' شروع کریں گے۔

سوپر اسپشیالٹی ہاسپٹلس

۱۷۳۔ حکومت سوپر اسپشیالٹی نگہداشت کو عام آدمی کی رسائی تک لانے کے لئے بڑے پیانے پر سوپر اسپشیالٹی ہاسپٹلس قائم کررہی ہے۔ حیدرآباد کے چاروں گوشوں یعنی گچی گاؤلی' ایل بی نگر' الوال اور صنعت نگر میں سوپر اسپشیالٹی دواخانے تعمیر کئے جارہے ہیں۔ ان میں سے تین دواخانوں کے تعمیری کاموں کا ۲،۶۷۹ کروڑ روپئے کے مصارف سے آغاز کیا گیا ہے۔ ان دواخانوں کی تعمیر کے ساتھ ہی ۴،۲۰۰' اضافی بستر دستیاب ہوجائیں گے۔ اگلے مالی سال تک کاموں کی تکمیل متوقع ہے اور سہولیات دستیاب بنادی جائیں گی۔ ان سوپر اسپشیالٹی دواخانوں کے ساتھ ساتھ نمس میں ۲،۰۰۰' اضافی بستروں کی سہولت فراہم کرنے کی تجویز ہے۔

ورنگل میں ہیلتھ سٹی

۱۷۴۔ حکومت تلنگانہ نے عالمی معیارات کے ساتھ ورنگل میں ہیلتھ سٹی کی تعمیر شروع کی ہے۔ اس کے حصہ کے بطور' ۲،۰۰۰ بستروں کی گنجائش کے ساتھ ۱،۱۰۰ کروڑ روپئے کے تخمینی مصارف سے ایک سوپر اسپشیالٹی دواخانہ کی تعمیر تیز رفتاری سے جاری ہے۔ حکومت رواں مالیاتی سال میں تعمیر کی تکمیل اور سرگرمیوں کے آغاز کا عزم رکھتی ہے۔

۱۷۵۔ عزت مآب اسپیکر صاحب' حکومت خواہ دواخانے کی عمارتیں' اسکولی عمارتیں' ویکنٹا دھامس' کچرا ڈالنے کے مقامات' رعیتو ویدیکاس' مربوط ضلعی دفاتر کی عمارتیں' کمارم بھیم اور سیوالال مہاراج سے موسومہ آدی واسی بنجارہ بھونس' سکریٹریٹ کی عصری عمارت یادگیری لکشمی نرسمہا سوامی مندر کی دوبارہ تعمیر' یادگار شہیداں یا فلک بوس مجسمہ باباصاحب امبیڈکر کی تعمیر کررہی ہو' یہ

سب کچھ عوام کو بہتر سہولیات فراہم کرنے کے مقصد سے ہے۔ ان کا مقصد تلنگانہ کی عزت نفس کو فروغ دینا اور عالمی برادری کے روبرو پہچان بنانا بھی ہے۔

ہر ضلع میں میڈیکل کالج

۱۷۶۔ حکومت نے ریاست کے دورافتادہ علاقوں تک طبی سہولیات دستیاب بنانے کے مقصد کے ساتھ، ریاست کے ہر ضلع میں ایک میڈیکل کالج کے قیام کا فیصلہ کیا ہے۔ مشترکہ ریاست میں صرف تین میڈیکل کالجس تھے۔

۱۷۷۔ تلنگانہ کے قیام کے بعد ہم نے محبوب نگر، نلگنڈہ، سوریاپیٹ اور سدی پیٹ میں میڈیکل کالجس قائم کئے۔ رواں تعلیمی سال میں، ۸ نئے میڈیکل کالجس بمقام سنگاریڈی، محبوب آباد، منچریال، جگتیال، ونپرتی، کوتہ گوڑم، ناگرکرنول اور راما گنڈم نے کارکردگی کا آغاز کردیا ہے۔ عزت مآب وزیراعلیٰ نے ان اداروں میں بیک وقت تدریسی سہولیات کا بھی افتتاح انجام دیا۔

۱۷۸۔ حکومت نے ۲۰۲۳ میں مزید ۹ نئے میڈیکل کالجس بمقام نرمل، آصف آباد، بھوپال پلی، جنگاؤں، کاماریڈی، کریم نگر، کھمم، سرسلہ اور وقار آباد میں نئے میڈیکل کالجس قائم کرنے کے اقدامات شروع کئے ہیں۔ اس کے ساتھ ہی ریاست تلنگانہ میں میڈیکل کالجس کی تعداد بڑھ کر ۲۶ ہوگئی ہے۔ ہر ضلع میں میڈیکل کالجس کے ساتھ ملحقہ نرسنگ کالجس قائم کرنے کی تجویز ہے۔

۱۷۹۔ سرکاری میڈیکل کالجوں میں ایم بی بی ایس کی نشستوں کی تعداد ۲۰۱۴ میں ۸۵۰ سے بڑھ کر ۲۰۲۲ میں ۲,۹۱۵ ہوگئی۔ پی جی نشستوں کی تعداد میں اضافہ ۲۰۱۴ میں ۵۱۵ سے ۲۰۲۲ میں ۱,۲۰۸ ہوگیا۔ بشمول سرکاری و خانگی میڈیکل کالجس میں ایم بی بی ایس کی جملہ دستیاب نشستوں کی تعداد ۶,۷۱۵ اور پی جی نشستوں کی تعداد ۲,۵۴۸ ہے۔

بستی دواخانے اور پلے دواخانے

۱۸۰۔ شہر حیدرآباد کی بستیوں میں رہنے والے عوام کو کسی بیماری کی صورت میں، ماضی میں واحد متبادل خانگی دواخانے تھے۔ بستیوں میں جدید طبی سہولیات کی فراہمی کا سہرا پوری طرح ہمارے عزت مآب وزیراعلیٰ کے سر جاتا ہے۔ شہری علاقوں میں آج ۳۴۲ بستی دواخانے ہیں جہاں غریبوں کو بہتر طبی نگہداشت فراہم ہیں۔ مجموعی طور پر، یہ بستی دواخانوں نے ۲ کروڑ سے زائد برسر موقع مریضوں کو خدمات فراہم کئے ہیں۔

34

۱۸۱۔ موجودہ بستی دواخانوں کے علاوہ، حکومت نے ریاست کے تمام قصبوں میں ان سہولیات کی توسیع کا فیصلہ کیا ہے۔ بستی دواخانوں کی کامیابی سے تحریک پاتے ہوئے عزت مآب وزیر اعلیٰ نے اے این ایم ذیلی مراکز کو پلے دواخانوں میں ترقی دینے کا فیصلہ کیا ہے۔ اس کے ساتھ ہی مواضعات میں رہنے والے عوام کے لئے بنیادی نگہداشت کی سہولیات دستیاب ہو جائیں گی۔

ڈائیلاسس خدمات

۱۸۲۔ مشترکہ ریاست میں پورے تلنگانہ علاقے میں محض ۳ ڈائیلاسس مراکز تھے۔ مریضوں کی حالت زار دیکھتے ہوئے، حکومت نے ڈائیلاسس سہولتوں کو ۱۰۴ مراکز پر توسیع دی۔ عزت مآب وزیر اعلیٰ کی جانب سے ڈائیلاسس مریضوں کو آسرا وظائف کی فراخدلانہ توسیع نے ان کے لئے کافی تسلی کا سامان کیا ہے۔ ان مریضوں کے لئے مفت بس پاس کی سہولت بھی ہے۔

ماں اور بچے کی صحت - تغذیہ بخش غذا

۱۸۳۔ ترقیاتی اشاریوں میں سے ایک یہ ہے کہ زچاؤں کی اموات کی شرح فی ایک لاکھ زچگیوں میں ۷۰ سے متجاوز نہیں ہونا چاہئے۔ اب ریاست کا ایم ایم آر ۴۳ تک ہے اور ہماری حکومت نے پہلے ہی اس ہدف کو حاصل کر لیا ہے۔ یہ صرف حکومت کے عزم اور مسلسل سرپرستی سے ہی ممکن ہوا ہے۔

کے سی آر کٹ

۱۸۴۔ ایام حمل کے دوران خواتین کی ضائع ہونے والی آمدنی کے تحفظ کے واحد مقصد کے ساتھ، حکومت نے ۲ رجون، ۲۰۱۷ کو کے سی آر کٹ اسکیم شروع کی۔ اس اسکیم کا ایک اور مقصد سرکاری دواخانوں میں غریب حاملہ خواتین کے لئے محفوظ زچگی کو یقینی بنانا ہے۔

۱۸۵۔ کے سی آر کٹ میں، حکومت بچہ اور ماں کے استعمال کے لئے ۱۶، اشیاء فراہم کر رہی ہے۔ اسکیم کے تحت، تاحال ۱۳٫۹۱ لاکھ خواتین کو فائدہ پہنچا ہے۔

۱۸۶۔ ۱۶-۲۰۱۵ میں صرف ۳۰٫۵ فیصد زچگیاں سرکاری ہسپتالوں میں ہوا کرتی تھیں۔ کے سی آر کٹ متعارف کروانے اور ماں اور بچہ کی صحت (ایم سی ایچ) دواخانوں کو مستحکم کرنے کے بعد سرکاری دواخانوں میں زچگیاں دوگنی سے زیادہ ہو کر ۶۱ فیصد

ہوگئی ہیں۔

کے سی آر تغذیہ کٹ

۱۸۷۔ اس بات کو یقینی بنانے کی خاطر کہ حاملہ خواتین' ناقص تغذیہ سے متاثر نہ ہوں' حکومت نے تغذیہ کٹ اسکیم شروع کی ہے۔ یہ اسکیم ۲۱/دسمبر ۲۰۲۲ میں عادل آباد' بھدرادری کوتہ گوڑم' جیہ شنکر بھوپال پلی' جوگولامبا گدوال' کمارم بھیم آصف آباد' ملوگو' ناگرکرنول اور وقار آباد اضلاع میں شروع کی گئی جہاں حاملہ خواتین میں خون کی کمی کے واقعات سب سے زیادہ ہیں۔

۱۸۸۔ جناب اسپیکر صاحب' یہ اسکیم ضلع کاماریڈی میں خود آنجناب کی جانب سے شروع کی گئی۔ میں ریاست کے عوام کو اس باوقار ایوان کے توسط سے یہ بتاتے ہوئے مسرت محسوس کرتا ہوں کہ عزت مآب وزیر اعلیٰ نے اس سال سے تمام ۳۳' اضلاع کا احاطہ کرتے ہوئے اسکیم کو توسیع دینے کا فیصلہ کیا ہے۔اس اسکیم سے ہر سال تقریباً ۴ لاکھ حاملہ خواتین کو فائدہ پہنچنے کی توقع ہے۔

اس اسکیم کے لئے موازنہ میں ۲۰۰ کروڑ روپے کی رقم تجویز کی گئی ہے۔

قریب المرگ مریضوں کی نگہداشت

۱۸۹۔ عزت مآب وزیر اعلیٰ کی سوچ سے ہم آہنگ' جو کہ انسانی ہمدردی کے جذبے سے سرشار ہیں' ہماری حکومت نے کینسر' ایڈس اور دیگر کہنہ امراض کے مریضوں کے لئے' جو کہ ان کی زندگیوں کے آخری مراحل میں جی رہے ہیں' قریب المرگ مریضوں کی نگہداشت شروع کی ہے۔قریب المرگ مریضوں کی نگہداشت کے یہ مراکز ان کی صحت کے موقف کی نگرانی کرنے کے علاوہ دیگر خدمات فراہم کرتے ہیں جو انہیں ان کے آخری ایام پُرسکون انداز میں گزارنے کا اہل بناتے ہیں۔تاحال' ۳۳' ایسے مراکز قائم کئے گئے ہیں۔پورے ملک میں موجود ۱۶۸' مراکز کے منجملہ ان کا پانچواں حصہ ریاست تلنگانہ میں موجود ہے۔

محکمہ صحت وطبابت کے لئے موازنہ میں ۱۲،۱۶۱ کروڑ روپے کی رقم تجویز کی گئی ہے۔

پلے پرگتی

36

۱۹۰۔ میں حکومت تلنگانہ کی جانب سے مجالس مقامی کو ایک اور خوشخبری دیتے ہوئے مسرت محسوس کرتا ہوں۔ ہمارے عزت مآب وزیر اعلیٰ کی جانب سے یہ فیصلہ کیا گیا ہے کہ آنے والے مالیاتی سال سے ریاستی حکومت کی جانب سے جاری کی جانے والی گرانٹس کے ساتھ ساتھ' فینانس کمیشن کی گرانٹس راست طور پر مجالس مقامی کے کھاتوں میں منتقل کی جائیں گی۔ نظم ونسق کی اس اصلاح کے ساتھ' مجالس مقامی کے نمائندوں کو محکمہ مالیہ اور خزائن کی منظوری کے لئے انتظار کئے بغیر ہی وہ آزادانہ انداز میں وسائل کو استعمال کرنے کے اہل ہوں گے۔

۱۹۱۔ پلے پرگتی کے نتیجے میں' تمام مواضعات میں بنیادی سہولیات' صفائی اور سرسبزی وشادابی فراہم کی گئی ہے۔ ۱۲,۷۶۹ مواضعات میں حاصل کردہ ترقی کے مقابل ملک کی کوئی اور ریاست تلنگانہ سے قریب نہیں ہے۔

۱۹۲۔ مواضعات میں صفائی خدمات کی فراہمی کے لئے' حکومت نے تمام سہولیات گرام پنچایتوں کو بہم پہنچائی ہیں۔ تمام مواضعات میں ۲۷۹ کروڑ روپئے کے مصارف لاحق کرتے ہوئے ڈمپ یارڈ فراہم کئے گئے ہیں۔ ہر موضع کو ایک ٹریکٹر معہ ٹرالی بھی فراہم کیا گیا ہے۔ ان سہولتوں کے ساتھ' مواضعات اور اطراف واکناف میں صفائی ہے اور دیہاتیوں کی صحت میں بہتری آئی ہے۔ مواضعات میں سرسبزی وشادابی کو بہتر بنانے کے لئے حکومت نے نرسریاں قائم کی ہیں۔ کروڑہا پودے بوئے گئے اور ان کی حفاظت کی جارہی ہے۔ اس مقصد کے لئے ۱۷۰ کروڑ روپئے کی رقم خرچ کی گئی ہے۔

۱۹۳۔ ریاست کے تمام مواضعات کو ۲۳۸ کروڑ روپئے کی لاگت سے پلے پرکرتی وانمس فراہم کئے گئے ہیں۔ علاوہ ازیں' ہر منڈل میں ۵ کی شرح سے ۲,۷۲۵ بڑے پلے پرکرتی وانمس قائم کئے گئے ہیں۔ حکومت نے ۹,۲۴۳ کیلومیٹر سڑکوں کے دونوں جانب شجرکاری کی ہے اور ان کی حفاظت کررہی ہے۔ متوفی افراد کی آخری رسومات کو باوقار انداز میں انجام دینے کی سہولت کی خاطر تمام مواضعات میں ۱,۳۳۰ کروڑ روپئے کی لاگت سے ویکنٹا دھامس تعمیر کئے گئے ہیں۔

۱۹۴۔ ۲۰۲۲۔۲۳ میں تلنگانہ کے مواضعات نے سوچھ بھارت مشن کے تحت ۱۳' ایوارڈس حاصل کئے ۔ ان گرام پنچایتوں کے نمائندوں نے عزت مآب صدر جمہوریہ ہند کے ہاتھوں یہ ایوارڈس حاصل کئے۔

۱۹۵۔ تاحال پلے پرگتی پروگرام کے پانچ مراحل کی تکمیل کی جاچکی ہے۔ اسکیم کے آغاز کے بعد سے گرام پنچایتوں کو زائد از ۱۰,۰۰۰ کروڑ روپئے کی رقم منتقل کی گئی۔

۱۹۶۔ ریاست کی تشکیل کے بعد سے ۴,۲۰۹ کروڑ روپئے کی لاگت سے ۸,۱۶۰ کیلومیٹرس سڑکوں کی تعمیر شروع کی گئی۔ سڑکوں کی اس طوالت کے منجملہ ۶,۰۷۵ کیلومیٹرس پنچایت راج سڑکیں پہلے ہی مکمل کرلی گئی ہیں۔ مابقی سڑکوں کی تعمیر تیز رفتاری سے جاری ہے۔

۱۹۷۔ قدیم پنچایت راج سڑکوں کی تعمیر اوران کی دیکھ بھال کے لئے موازنہ میں ۲,۰۰۰ کروڑ روپئے کی رقم تجویز کی گئی ہے۔

محکمہ پنچایت راج کے لئے موازنہ میں تجویز کردہ رقم ۳۱,۴۲۶ کروڑ روپئے ہے۔

پٹنا پرگتی

۱۹۸۔ شہری آبادی میں بے تحاشہ اضافہ کوملحوظ رکھتے ہوئے' حکومت نے شہری علاقوں میں بنیادی سہولتوں کی فراہمی پر توجہ مرکوز کی ہے۔حکومت کی جانب سے شروع کردہ مساعی کے نتیجہ میں بلدیات کے مالیہ میں بہتر آئی ہے۔ پٹنا پرگتی کے تحت' تاحال' حیدرآباد کے بشمول بلدی کارپوریشنوں کے لئے ۳,۸۵۵ کروڑ روپئے کی رقم دستیاب بنائی گئی ہے۔اس اسکیم کے ذریعہ بہتر صفائی' سرسبزی اورعوامی خدمات کودستیاب بنایاجارہاہے۔

۱۹۹۔ حکومت نے ۵۲۲ کروڑ روپئے کی لاگت سے تمام بلدیات اور کارپوریشنوں میں ۱۴۴ مربوط سبزی وغیر سبزی مارکٹس کی تعمیر شروع کی ہے۔ یہ کام تیز رفتار انداز میں انجام دیئے جارہے ہیں۔ شمشان گھاٹوں کوتمام عصری سہولتوں کے ساتھ ویکنٹا دھامس میں تبدیل کرنے کے لئے ۳۴۶ کروڑ روپئے کی رقم مختص کی گئی ہے۔ یہ کارہا تیز رفتاری سے جاری ہیں۔

۲۰۰۔ اربن مشن بھاگیرتا کے تحت' حکومت نے ۶,۵۷۸ کروڑ روپئے کی لاگت سے ۱۴۱ بلدیات میں محفوظ پینے کا پانی فراہم کرنے کی شروعات کی ہے۔ان بلدیات کے منجملہ' ۱۰۳ بلدیات میں کارہا کی تکمیل کرلی گئی اور پینے کا پانی دستیاب بنایا گیا ہے۔ دیگر بلدیات میں کارہا قطعی مراحل میں ہیں۔

ایس آر ڈی پی

۲۰۱۔ حکومت نے حیدرآباد میں بنیادی سہولیات کی بہتری کے لئے متعدد پروگرامس شروع کئے ہیں۔ حیدرآباد میں ٹریفک تنگی کو دور کرنے کے لئے ۴۲ کیلومیٹرس سڑکیں، فلائی اوورس، زیرزمین راستے اور آر او بیز ایس آر ڈی پی کے تحت شروع کئے گئے۔ ان کے منجملہ ۳۱ کارہا پہلے ہی مکمل کر لئے گئے اور مابقی کارہا اس سال مکمل کر لئے جائیں گے۔

۲۰۲۔ لنک روڈ کی تعمیر ۲۷۵ کروڑ روپئے کے مصارف سے مکمل کر لی گئی ہے۔ اس کے نتیجے میں سفر کا فاصلہ اور ٹریفک تنگی کم ہونے کے ساتھ ساتھ فضائی آلودگی میں بھی کمی آئی ہے۔ منجملہ ۲۲، ایف او بیز، جو کہ ۶۵ء۶ ۷ کروڑ روپئے کے تخمینی مصارف سے شروع کئے گئے، تاحال ۹ مکمل کئے جاچکے ہیں۔ مابقی کارہا قطعی مراحل میں ہیں۔

طیران گاہ تک میٹرو کا رابطہ

۲۰۳۔ شمس آباد پر بین الاقوامی طیران گاہ سے فضائی مسافرین کی تعداد میں دن بہ دن اضافہ ہوتا جارہا ہے۔ درکار تقاضوں کی تکمیل کے لئے اگرچہ کہ فضائی مسافرین کی تعداد سالانہ ۴ کروڑ سے تجاوز کر جائے، ۷,۵۰۰ کروڑ روپئے کی لاگت سے طیران گاہ پر سہولیات کی توسیع کا کام شروع کیا گیا ہے۔ فضائی مسافرین کے استعمال کے لئے توسیعی سہولیات کی تکمیل جون، ۲۰۲۳ تک کر لی جائے گی۔

۲۰۴۔ مختلف علاقوں سے ممکنہ مختصر وقت میں طیران گاہ تک پہنچنے کی مسافرین کو سہولت دینے کے مقصد سے، میٹرو ریل خدمات کو طیران گاہ تک توسیع دینے کا منصوبہ ہے۔ یہ میٹرو لائن رائے درگ سے شروع ہوگی اور ۳۱ کیلومیٹرس کے فاصلہ کا احاطہ کرتے ہوئے شمس آباد ایرپورٹ پر ختم ہوگی۔ حال ہی میں عزت مآب وزیراعلیٰ نے طیران گاہ کو میٹرو سے جوڑنے کا سنگ بنیاد رکھا ہے۔ یہ پراجکٹ ریاستی حکومت کے اپنے وسائل کے ساتھ ۶,۲۵۰ کروڑ روپئے کی لاگت سے شروع کیا جائے گا اور اگلے تین سالوں میں مکمل کیا جائے گا۔

حیدرآباد کی ترقی

۲۰۵۔ حکومت تلنگانہ نے ۳۸۷ کروڑ روپئے کی لاگت سے ایچ ایم ڈی اے کے دائرہ اختیار میں متعدد پراجکٹس شروع کئے ہیں۔ ہریتا ہارم کے تحت، حیدرآباد میں ۶۳ لاکھ پودے بوئے گئے۔ کوکا پیٹ لے آؤٹ میں آزمائشی پراجکٹ کی حیثیت

سے شروع کردہ شمسی چھت گردشی ٹریک رجحان ساز ہوگا۔۲۳ کیلومیٹر کی یہ پٹی ۹۵ کروڑ روپئے کی تخمینی لاگت سے فروغ دی جائے گی۔

۲۰۶۔ حیدرآباد میٹرو واٹر بورڈ نے آؤٹر رنگ روڈ کے حدد میں رہنے والے عوام کو پینے کا پانی فراہم کرنے کی سہولت کی خاطر ۱,۹۵۶ کروڑ روپئے کی لاگت سے ایک پراجکٹ شروع کیا ہے۔

۲۰۷۔ شہر حیدرآباد میں پینے کا پانی مسلسل سربراہ کرنے کی خاطر ۲,۲۱۴ کروڑ روپئے کی تخمینی لاگت سے شروع کردہ سنکیشالا داخلی کارہا اس سال مکمل کرلئے جائیں گے۔

۲۰۸۔ سیوریج پانی کے مسئلہ سے نمٹنے کے لئے حیدرآباد میں سیوریج ماسٹر پلان کو روبہ عمل لایا جارہا ہے۔ پہلے مرحلے میں، سیوریج ٹریٹمنٹ پلانٹس (ایس ٹی پی) کی تعمیر کے لئے منظوری عطا کی گئی ہے۔تین پیاکجس کے حصہ کے بطور ۱۲۵۹ ملین لیٹر یومیہ گنجائش کے ساتھ ۳۱، ایس ٹی پیز کی تعمیر کا کام ۳,۸۶۶ کروڑ روپئے کی لاگت سے شروع کیا گیا ہے۔

۲۰۹۔ جی ایچ ایم سی علاقہ میں ۶۷,۷۸۲، ڈبل بیڈروم مکانات کی تعمیر پہلے ہی مکمل کی جاچکی ہے۔۳۲,۲۱۸ مکانات کی تعمیر مختلف مراحل میں ہے۔

۲۱۰۔ مرکزی حکومت نے سوچھ سرویکشن اور آزادی کا امرت مہااتسو کے تحت ۲۳ ایوارڈس تلنگانہ میں شہروں اور قصبہ جات کے متعدد زمروں کو عطا کئے ہیں۔اسی طرح، تیز رفتاری سے ترقی پذیر شہروں کے لئے مرکزی وزارت شہری ترقیات کی جانب سے دیئے جانے والے ایوارڈس کے تحت تلنگانہ کی بلدیات نے ۷، ایوارڈس حاصل کئے۔

۲۱۱۔ قومی سطح کے سوچھھتا لیگ کے تحت کورٹلہ، عالم پور اور پیرزادی گوڑہ کو ایوارڈس ملے۔شہری ترقیات کے تحت ایوارڈس میں، ریاست تلنگانہ دوسرے مقام پر ہے۔یہ حکومت کی جانب سے شروع کردہ متعدد ترقیاتی پروگرامس کا نتیجہ ہے۔ میں ان عہدیداروں اور اداروں کو مبارکباد دیتا ہوں، جنھوں نے یہ ایوارڈس حاصل کئے۔

محکمہ بلدی نظم ونسق اور شہری ترقیات کے لئے موازنہ میں ۱۱,۳۷۲ کروڑ روپئے کی رقم تجویز کی گئی ہے۔

40

یادادری دویا کشیتر م

۲۱۲۔ تلنگانہ کی تشکیل کے بعد' عزت مآب وزیر اعلیٰ کی حرکیاتی قیادت میں' ہماری نگاہوں میں واشگاف ہونے والا ایک اور عجوبہ یادگیری لکشمی نرسمہا سوامی مندر کی تعمیر ہے۔ یہ مندر' پانچ نرسمہا منادر میں سے ایک ہے اور تلنگانہ عوام کی پوجا پاٹ کی تکمیل کے لئے جانا جاتا ہے۔ یادگیری نرسنا ایک گھریلو دیوی ہے۔

۲۱۳۔ عزت مآب وزیر اعلیٰ نے ان کی عقیدت اور عزم کے ساتھ یادگیری مندر کو یہ سوچتے ہوئے زمین پر فلک میں تبدیل کر دیا کہ سناتن دھرم کی حفاظت سیاسی ہنگامی تقاضہ نہیں بلکہ ایک ضرورت ہے۔ سپتا تالا گو پوراس' کرشنا کے سنگی مجسمہ کے ساتھ یہ مندر بھر پور مذہبیت کا حامل اور عقیدت مندوں کی آنکھوں کی ٹھنڈک ہے۔

۲۱۴۔ ۲۰۲۲ میں مہا کمبھ سمپر وکشنم کے بعد عقیدت مندوں نے بھگوان کا دویا درشنم کیا۔ مندر آنے والے عقیدت مندوں کی تعداد میں قابل لحاظ اضافہ ہوا ہے۔ اس میں کوئی شک نہیں کہ عزت مآب وزیر اعلیٰ نے یادگیری مندر کی دوبارہ تعمیر کرتے ہوئے' جو کہ تلنگانہ کے مذہبی وجود کی علامت ہے' تاریخ میں مستقل جگہ بنانے میں کامیابی حاصل کی ہے۔

بدھاوانم کی تعمیر

۲۱۵۔ قدیم دور ہی سے تلنگانہ بودھ اور جین مذاہب کا اہم مرکز رہا ہے۔ ناگر جنا ساگر کے وسط میں' جہاں کبھی اچاریہ ناگر جنا کا مسکن تھا' حکومت تلنگانہ نے شاندار انداز میں بدھاوانم تعمیر کیا۔ ۲۷۴ ا' ایکر کے رقبے پر بدھاوانم ا ۷' کروڑ روپئے کی لاگت سے تعمیر کیا گیا۔ خصوصی کشش اور سہولیات کے حامل اس پراجکٹ کو تمام ملک اور دنیا بھر سے بدھسٹ اور سیاح آرہے ہیں۔

شوارع وعمارات

۲۱۶۔ ریاست کی تشکیل کے وقت' محکمہ شوارع وعمارات کے دائرہ اختیار میں سڑکوں کی طوالت صرف ۲۴,۲۴۵ کیلومیٹرس تھی۔ ریاست کی تشکیل کے بعد' ۲,۷۲۷ کروڑ روپئے کی لاگت سے ۱,۸۷۵ کیلومیٹرس کی ڈبل لین سڑکیں تعمیر کی گئیں۔ ۱,۲۸۴ کیلو میٹرس سڑکوں کی تعمیر پہلے ہی مکمل کر لی گئی ہے۔ ۳,۱۳۴ کروڑ روپئے کی لاگت سے ۱۷ پلوں کی شروع کردہ تعمیر کے منجملہ ۳۵۰ پلوں کی تعمیر مکمل کر لی گئی ہے۔

41

۲۱۷۔ حکومت نے ۱,۵۸۱ کروڑ روپئے کی لاگت سے ۲۹' اضلاع میں مربوط ضلعی دفاتر عمارات کی تعمیر شروع کی ہے۔ ان کے منجملہ ۱۷' عمارات کا پہلے ہی افتتاح کیا جا چکا ہے۔ ۱۱' دفتری عمارات کی تعمیر قطعی مراحل میں ہے۔ کئی ممتاز لوگوں نے اعتراف کیا کہ تلنگانہ میں مربوط ضلعی دفاتر عمارات بعض ریاستی سکریٹریٹ عمارات سے بھی زیادہ بہتر ہیں۔

۲۱۸۔ حکومت تلنگانہ کی جانب سے تعمیر کردہ نئی سکریٹریٹ عمارت کو ڈاکٹر بی آر امبیڈکر سے موسوم کئے جانے کی ملک بھر میں ستائش کی جارہی ہے۔ یہ سات منزلہ عمارت ۷ لاکھ مربع فیٹ کے رقبہ پر تمام جدید سہولیات کے ساتھ تعمیر کی گئی ہے۔ نئی سکریٹریٹ عمارت کا عزت مآب وزیر اعلیٰ کی جانب سے ۱۷ رفروری ۲۰۲۳ کو افتتاح کیا جائے گا۔ میں مقررہ وقت سے پہلے مختصر مدت میں اس عمارت کی تعمیر پر عہدیداروں' انجینئرس اور ورکرس کی ستائش کرتا ہوں۔

۲۱۹۔ نئی سکریٹریٹ عمارت کے قریب ہی ۱۴۷ کروڑ روپئے کی لاگت سے ۱۲۵ فیٹ بلند مجسمہ ڈاکٹر بابا صاحب امبیڈکر نصب کیا جارہا ہے۔ بابا صاحب کا یہ مجسمہ پورے ملک کیلئے فخر کی علامت کی حیثیت سے نصب ہوگا۔ حکومت اسی مارچ کے اختتام تک تمام کاموں کی تکمیل کرنے کا عزم رکھتی ہے۔

۲۲۰۔ ان تمام کی یاد کو قائم رکھنے کے لئے' جنھوں نے تلنگانہ کے لئے ریاست کا درجہ حاصل کرنے کی خاطر اپنی جانیں قربان کی ہیں' حکومت نے ۱۷۸ کروڑ روپئے کی لاگت سے یادگار شہیداں تعمیر کیا ہے۔ یہ یادگار افتتاح کے لئے تیار ہے۔

۲۲۱۔ محکمہ شوارع وعمارات کی جانب سے سڑکوں کی مرمت ودیکھ بھال کے لئے ۲,۵۰۰ کروڑ روپئے کی رقم کی تجویز ہے

انتظامی اصلاحات

۲۲۲۔ عزت مآب وزیر اعلیٰ کی تمنا اس بات کو یقینی بنانے کی ہے کہ سرکاری نظم ونسق عوام سے قریب تر ہونا چاہئے اور اس کے فرائض بہت ہی شفاف انداز میں انجام دینا چاہئے۔ انتظامی سہولت کی خاطر' سابقہ ۱۰' اضلاع کی ۳۳' اضلاع میں تنظیم جدید کی گئی ہے۔

۲۲۳۔ ریاست میں نئے انتظامی یونٹس قائم کئے گئے ہیں۔ ان نئے انتظامی یونٹس میں ۱۵۳ منڈلس' ۳۵ ریونیو ڈیویژنس' ۸ بلدی کارپوریشنس' ۸۷ بلدیات' ۴,۹۱۴ گرام پنچایتیں شامل ہیں۔ ان نئے یونٹس کے قیام کے بعد انتظامی

42

خدمات عوام کی دہلیز پر دستیاب ہیں۔

۲۲۴۔ محکمہ شوارع و عمارات میں کام کے بوجھ کے مطابق نئی جائیدادیں منظور کرتے ہوئے اس کی مکمل تنظیم جدید کی گئی ہے۔

۲۲۵۔ محکمہ ریونیو میں دھرانی کے ذریعہ اصلاحات کے ساتھ اراضی تنازعات سے متعلق مقدمات کی تعداد بہت کم ہوگئی ہے۔ نئے رجسٹریشن سسٹم کو محکمہ مال سے مربوط کرنے کے ساتھ شفافیت میں اضافہ اور بدعنوانیوں کی روک تھام ہوئی ہے۔

صنعت و آئی ٹی شعبہ جات

۲۲۶۔ ریاست تلنگانہ قومی اور بین الاقوامی سرمایہ کاری کے لئے پُرکشش مقام کی حیثیت سے ابھری ہے۔ ٹی ایس۔ آئی پاس قانون انقلابی تبدیلیاں کا موجب بنا ہے۔ اس نے صنعتوں کے قیام کے لئے اجازتوں کے حصول کو انتہائی آسان بنادیا ہے۔ ۲۴ گھنٹے برقی کی دستیابی، بہتر نظم و ضبط، مستحکم اور موثر نظم و نسق کی دستیابی کے سبب ممتاز قومی و بین الاقوامی کمپنیاں تلنگانہ میں ان کے یونٹس قائم کرنے میں دلچسپی کا اظہار کررہی ہیں۔ ٹی ایس۔ آئی پاس کے تحت تاحال ۲۲,۱۱۰ صنعتوں کو اجازت دی گئی ہے۔ گزشتہ ساڑھے آٹھ سالوں میں آئی ٹی اور دیگر صنعتی شعبوں سے تلنگانہ میں ۳,۳۱,۰۰۰ کروڑ روپے (۴۰ بلین امریکی ڈالر) کی سرمایہ کاری راغب ہوئی ہے۔ اسی کے ساتھ ۲۲ لاکھ ۳۶ ہزار روزگار کے مواقع پیدا ہوئے۔

۲۲۷۔ آکسفورڈ اکنامکس کی جانب سے حال ہی میں تیار کردہ رپورٹ کے مطابق دفتری جگہ کے استعمال میں حیدرآباد نے ریکارڈ قائم کیا ہے۔ گزشتہ ساڑھے آٹھ سالوں میں تلنگانہ سے سالانہ آئی ٹی برآمدات کی قدر میں ۵۷,۲۵۸ کروڑ روپئے سے ۱,۸۳,۵۶۹ کروڑ روپئے تک کا اضافہ ہوا ہے۔ اس طرح تلنگانہ سے آئی ٹی برآمدات میں ۲۲۰ فیصد اضافہ ہوا ہے۔

۲۲۸۔ یہ بات بھی قابل ذکر ہے کہ ریاست میں آئی ٹی ملازمتوں میں ۱۵۶ فیصد کا اضافہ ہوا ہے۔ تلنگانہ میں آئی ٹی روزگار ۳,۲۳,۳۹۶ سے اب ۸,۲۷,۱۲۴ تک اضافہ ہوا ہے۔ جہاں پورے ملک میں ۲۲-۲۰۲۱ میں نئے آئی ٹی ملازمتوں کی تعداد ۴.۵۰ لاکھ تھی، تنہا تلنگانہ میں نئی آئی ٹی ملازمتیں ۱,۴۹,۵۰۶ تھیں۔

۲۲۹۔ تلنگانہ ۲۲-۲۰۲۱ میں آئی ٹی برآمدات میں ۲۶.۱۴ فیصد کی شرح ترقی کو چھوتے ہوئے پہلے مقام پر پہنچ گیا۔

۲۳۰۔ دنیا کی سرکردہ ۵ آئی ٹی کمپنیوں ایپل، گوگل، امیزون، مائیکروسافٹ اور فیس بک کی جانب سے ان کے اصل کیمپس سے باہر حیدرآباد میں ان کے دفاتر کا قیام ایک اہم تبدیلی ہے۔ ان کے منجملہ ۴ کمپنیوں نے حیدرآباد میں ان کے دفاتر تلنگانہ کی تشکیل کے بعد قائم کئے ہیں۔

۲۳۱۔ آئی ٹی صنعت کو ٹائر۔۲ شہروں تک پھیلانے کے لئے عزت مآب وزیراعلیٰ کی دوراندیشی سے ورنگل، کریم نگر اور کھمم میں آئی ٹی ٹاورس تعمیر کئے گئے۔ نظام آباد، محبوب نگر، نلگنڈہ اور سدی پیٹ میں آئی ٹی ٹاورس زیر تعمیر ہیں۔ یہ آنے والے مالیاتی سال میں کارکرد ہو جائیں گے۔

۲۳۲۔ داووس میں حال ہی میں منعقدہ عالمی معاشی فورم میں تلنگانہ نے بھاری سرمایہ کاری کو راغب کیا ہے۔ تلنگانہ میں ۲۱,۰۰۰ کروڑ روپے کی سرمایہ کاری کے وعدے کئے گئے ہیں۔ میں اس طرح کی سرمایہ کاری راغب کرنے پر محکمہ صنعت کی ستائش کرتا ہوں۔

۲۳۳۔ ہماری حکومت نے طلباء کو جدید تکنیکی مہارت سے ہمکنار کرنے تا کہ مناسب روزگار کا انہیں اہل بنایا جائے، تلنگانہ اکیڈیمی برائے ہنر و معلومات قائم کی ہے۔ اس اکیڈیمی نے تا حال ۷,۰۹,۵۳۰ طلباء کو تربیت دی ہے۔

ٹی۔ ہب

۲۳۴۔ حکومت نوجوان صنعتکاروں کی اختراعی نظریات کے ساتھ مدد کر رہی ہے۔ ٹی۔ ہب، وی۔ ہب، ٹی۔ ورکس اور آر آئی سی ایچ کے ذریعہ حکومت ان کے نظریات کو اختراعات میں تبدیل کرنے میں مدد فراہم کر رہی ہے اور انہیں ان کے نظریات کو روبہ عمل لانے کا اہل بنا رہی ہے جو کہ سماج کے لئے فائدہ مند ہے۔ منفرد اختراعات کے ساتھ ملک میں ریکارڈ بناتے ہوئے، ٹی۔ ہب نے اب اس کی سرگرمیوں کو توسیع دی ہے۔ عزت مآب وزیراعلیٰ نے ٹی۔ ہب ۲ء۰ کا افتتاح کیا۔ حکومت ہند کی جانب سے اعلان کردہ قومی اسٹارٹ اپ ایوارڈس، ۲۰۲۲ میں ٹی۔ ہب نے ''بہترین محرک'' کی حیثیت سے پہلا مقام حاصل کیا۔

۲۳۵۔ فارما سٹی، این آئی ایم زیڈ، کاکتیہ میگا ٹکسٹائلس، الکٹرانک مینوفیکچرنگ کلسٹرس اور دیگر صنعتی کلسٹرس سے متعلق کارہا تیز رفتاری سے جاری ہیں۔ اگلے پانچ سالوں میں، حکومت تلنگانہ نے ٹی ایس آئی آئی سی کے ذریعہ ۷۰ نئے صنعتی پارکس قائم کرنے

کا ہدف مقرر کیا ہے۔

۲۳۶۔ چھوٹی اور اوسط صنعتوں کے لئے ڈنڈو ملکا پور میں ۵۷۰ ایکر کے رقبے پر ایک سبز صنعتی پارک قائم کیا گیا ہے۔ اس پارک میں ۴۰۰ ایم ایس ایم ایز نے ۱,۲۰۰ کروڑ روپئے کی سرمایہ کاری کی ہے۔ اس پارک میں ۱۵,۰۰۰ افراد برسر روزگار ہیں۔

۲۳۷۔ فوڈ پروسسنگ کی حوصلہ افزائی کو مدنظر رکھتے ہوئے، حکومت نے ماسوا حیدرآباد، تلنگانہ کے سابقہ ۹ اضلاع میں ۲۱ نئے خصوصی فوڈ پروسسنگ زونس قائم کرنے کا فیصلہ کیا ہے۔ یہ پروسسنگ زونس ۱۵۰ ایکر کے رقبے پر قائم کئے جائیں گے۔ ان پارکس میں درکار رابطہ سڑکیں، داخلی سڑکیں، برقی، آبی سہولتیں، گودام، سرد خانوں کی سہولتیں فراہم کی جائیں گی۔

محکمہ صنعت کے لئے موازنہ میں ۴,۰۳۷ کروڑ روپئے کی رقم تجویز کی گئی ہے۔

نظم وضبط

۲۳۸۔ جامع ترقی صرف اور صرف نظم وضبط کی موثر طور پر دیکھ بھال سے ہی ممکن ہے۔ اگر ریاست میں ایسی سرمایہ کاری راغب ہو رہی ہے جو کہ کسی اور ریاست میں نہیں ہے، تو یہ تمام تر بہتر نظم وضبط کا نتیجہ ہے۔

۲۳۹۔ حکومت نے تاحال پولیس عملے کی ۳۱,۱۹۸ نئی جائیدادوں کو پُر کیا ہے۔ ان جائیدادوں میں ۳۳ فیصد تحفظات خواتین کو فراہم کئے گئے۔ میگا سٹی پولسنگ کے حصہ کے بطور حیدرآباد، سائبرآباد اور رچہ کونڈہ پولیس کمشنریٹس کو مزید مستحکم کرنے کا فیصلہ کیا گیا۔ ان تین کمشنریٹس میں ۵۶ لا اینڈ آرڈر، ۱۹ ٹریفک پولیس اسٹیشنس، ۴ ٹریفک اے سی پی پولیس ڈیویژنس، ۲ ٹریفک ڈی سی پی زونس قائم کئے گئے۔ ریاستی سطح پر نارکوٹک کنٹرول بیورو، سائبر سیفٹی بیورو اور کمانڈ اینڈ کنٹرول سنٹر قائم کئے گئے ہیں۔

۲۴۰۔ مناسب نگرانی کے لئے ریاست میں ۹٫۸ لاکھ سی سی کیمرے تنصیب کئے گئے ہیں۔ تلنگانہ نے اتنی بڑی تعداد میں سی سی کیمرے نصب کرتے ہوئے ملک میں تاریخ بنائی ہے۔

۲۴۱۔ باوقار کمانڈ اینڈ کنٹرول سنٹر کی عمارت کا عزت مآب وزیر اعلیٰ نے ۴/اگست ۲۰۲۲ کو افتتاح کیا۔ کمانڈ اینڈ کنٹرول سنٹر ۲۴ گھنٹے ریاست گیر سطح پر نظر رکھنے، نگرانی اور کسی آفت سماوی کی صورت دیگر محکمہ جات کے ساتھ باہمی تال میل کے لئے مرکز کے طور پر کام کر رہا ہے۔

۲۴۲۔ ریاستی پولیس عملہ نے کئی قومی اور بین الاقوامی ایوارڈس حاصل کیئے۔ تلنگانہ پولیس دیگر ریاستوں کے لئے مثالی نمونہ بن چکی ہے۔

۲۴۳۔ کسی آفت سماوی کی صورت میں موثر اقدامات کرنے کی خاطر ۲۰۲۲ء میں ۱۸ نئے فائر اسٹیشنس قائم کیئے گئے۔ اس کے ساتھ ہی، تمام اسمبلی حلقوں میں فائر اسٹیشنوں کا قیام مکمل ہوگیا۔ تمام فائر لائسنس، ویب پورٹل کے ذریعہ جاری کیئے جارہے ہیں۔

محکمہ داخلہ کے لئے ۹,۵۹۹ کروڑ روپئے کی رقم تجویز کی گئی ہے۔

ملازمین کی بہبود

۲۴۴۔ ریاست کی ترقی میں ملازمین کا کلیدی کردار ہے اور وہ ترقی کے ساجھے دار ہیں۔ آج یہ بات قابل فخر ہے کہ ملک میں سب سے زیادہ یافت پانے والے ملازمین، تلنگانہ کے ملازمین ہیں۔ تلنگانہ کے ملازمین مرکزی حکومت کے ملازمین اور دیگر ریاستی حکومت کے ملازمین کے مقابل زیادہ بہتر تنخواہیں پارہے ہیں۔ آؤٹ سورسنگ، آنگن واڑی ٹیچرس، آشاورکرس اور دیگر نچلی سطح کے ملازمین کو فٹ مینٹ کے فوائد سرکاری ملازمین کے ساتھ اسی وقت دے دیئے گئے جو ملک میں پہلی مرتبہ ہوا ہے۔

۲۴۵۔ مرکز نے اگرچہ فنڈس کی اجرائی میں تخفیف اور کئی تحدیدات عائد کیئے ہیں اور بہبودی اور ترقیاتی پروگرامس کی بابت بھاری وعدوں کے باوجود، تلنگانہ نے ملازمین اور ٹیچرس کے مفادات سے کبھی سمجھوتہ نہیں کیا ہے۔

۲۴۶۔ ملازمین اور ٹیچرس کی درخواست پر آئندہ مالیاتی سال میں نئی ایمپلائز ہیلتھ اسکیم (ای ایچ ایس) متعارف کرنے کا فیصلہ کیا گیا ہے۔ حکومت کے نمائندوں، ملازمین، ٹیچرس اور وظیفہ یاب ملازمین کے ساتھ ایمپلائز ہیلتھ کیئر ٹرسٹ قائم کیا جائے گا۔ اس ٹرسٹ سے متعلق طریقہ کار کو جلد وضع کیا جائے گا۔

بڑے پیمانے پر سرکاری تقررات

۲۴۷۔ حکومت تلنگانہ اس بات کو یقینی بنانے کے لئے موثر میکانزم کو روبہ عمل لارہی ہے کہ سرکاری ملازمتوں میں مقامی افراد سے مکمل انصاف ہو۔ اس کے مدنظر ہمارے عزت مآب وزیراعلیٰ کی پُرعزم کوششوں سے، دستور کی دفعہ ۳۷۱۔ د میں ترمیم کی گئی۔

حکومت تلنگانہ کے لئے یہ ایک تاریخی کامیابی ہے۔ اس ترمیم کے بعد' ۳۳' اضلاع میں ۲' ملٹی زونس اور ۷ زونس قائم کئے گئے۔ اسی کے مطابق نئی بھرتیاں کی جارہی ہیں۔

۲۴۸۔ ماضی میں مقامی افراد کے لئے صرف ۶۰ تا ۸۰ فیصد تحفظات تھے۔ نئے تقرراتی سسٹم کے تحت جواب روبہ عمل لایا جارہا ہے' ۹۵ فیصد سرکاری ملازمتیں مقامی افراد سے پُر کی گئیں۔ یہ ایک تاریخی کامیابی ہے جو ریاست تلنگانہ نے حاصل کی ہے۔

۲۴۹۔ حکومت نے جون ۲۰۱۴ سے فروری ۲۰۲۲ تک راست تقررات کے ذریعہ ۱,۶۱,۵۷۲ جائیداوں کو پُر کرنے کی منظوری عطا کی۔ ان کے منجملہ ۱,۴۱,۷۳۵ جائیدادوں کے لئے انتخاب کا عمل مکمل کرلیا گیا ہے۔ اس کے علاوہ مارچ ۲۰۲۲ میں' عزت مآب وزیر اعلیٰ نے اعلان کیا کہ مختلف زمروں میں ۸۰,۰۳۹ جائیدادوں کو پُر کیا جائے گا۔ تقررات کا عمل تیزی سے جاری ہے۔ نئے تقرر کردہ ملازمین کی تنخواہوں کی بابت موازنہ میں ۱,۰۰۰ کروڑ روپئے کی اضافی رقم تجویز کی گئی ہے۔

۲۵۰۔ جیسا کہ پہلے وعدہ کیا گیا تھا' اپریل ۲۰۲۳ سے' کنٹراکٹ ملازمین کو باقاعدہ کیا جائے گا اور وہ ایس ای آر پی کے ملازمین کی پے اسکیلس حاصل کریں گے۔

اختتامی کلمات

۲۵۱۔ عزت مآب وزیر اعلیٰ کی جانب سے جو بھی اسکیم شروع کی گئی ہے اس کا واحد مقصد عوام سے کوئی انتخابی فوائد حاصل کرنا نہیں بلکہ عوامی بہبود ہے۔ انتخابی منشور میں کئے گئے وعدوں کی عمل آوری کے ساتھ ساتھ کئی اسکیمات کا جن کا منشور میں کوئی تذکرہ نہیں تھا' انسانی ہمدردی کی بنیاد پر اعلان کیا گیا۔ دلت بندھو' رعیتو بندھو' رعیتو بیمہ' کنٹی ویلگو' کے سی آر کٹ' تغذیہ کٹ' اماں ووڈی' کلیان لکشمی' شادی مبارک' بیڑی ورکرس' تنہا خواتین' فیل پا کے مریضوں اور ڈائیلاسس کے مریضوں کے لئے آسرا وظائف' رعیتو ویدیکاس' آبی محصول کی تنسیخ' گولا کرو ما طبقات کے لئے بھیڑوں کی تقسیم' چھوٹی مچھلیوں کی تقسیم' تاڑی تاسندوں کے لئے محصول درخت کی برخاستگی' دستی کرگھا ورکرس کے لئے انشورنس اسکیم' کئی دیگر اسکیمات جیسے تاڑی تاسندوں' ڈرائیورس' بلڈنگ ورکرس' ماہی گیر' صحافیوں' ہوم گارڈس اور دیگر کے لئے ۵ لاکھ حادثاتی انشورنس' جنہوں نے سرکاری اراضیات پر مکانات تعمیر کئے ان کے لئے مفت پٹہ جات' آتما گورو بھونس کی تعمیر' آنگن واڑی اور آشا ورکرس' ہوم گارڈز کے اعزازیہ میں اضافہ' ہاسٹلس کے لئے باریک چاول کی سربراہی' ہر ضلع میں ایک میڈیکل کالج کا قیام انتخابی منشور میں کسی وعدہ کے بغیر ہی شروع کئے گئے ہیں۔ حقیقت یہ ہے کہ پروگراموں کی فہرست منشور میں

شامل نہیں کی گئی لیکن عمل آوری کا سلسلہ جاری ہے۔اس کا سہرا عزت مآب وزیراعلیٰ کے سی آر اور بی آر ایس حکومت کے سر جاتا ہے۔

۲۵۲۔ کئی رکاوٹوں اور چیالنجوں کا سامنا کرتے ہوئے تلنگانہ پُر جوش انداز میں آگے بڑھ رہا ہے۔ ریاست نے ساڑھے آٹھ سال کے قلیل عرصہ میں کئی پہلے مقامات حاصل کئے ہیں۔تلنگانہ کی حاصل کردہ ترقی پر پوری قوم انگشت بدانداں ہے۔ علیحدہ ریاست تلنگانہ کے لئے تحریک کی قیادت کرتے ہوئے، آج عزت مآب وزیراعلیٰ ترقی کی رتھ سنبھالے ہوئے ہیں اور اپنی دور اندیشی، تخلیقی سوچ وفکر اور انتظامی صلاحیت کے ساتھ ریاست کی قیادت کررہے ہیں اور ہم سبھی کے لئے مسلسل جوش وجذبے کا وسیلہ بنے ہوئے ہیں۔

۲۵۳۔ تلنگانہ نے ساڑھے آٹھ سال میں تمام ملک کے لئے ترقی کی ایک مثال قائم کی ہے۔وہ فلاحی پروگراموں کے سنہرے دور کی نقیب ہے۔عزت مآب وزیراعلیٰ کی جانب سے سوچے گئے اور متعارف کردہ کئی پروگراموں کو بین الاقوامی سطح پر تسلیم کیا گیا ہے۔دیگر ریاستوں کے عوام بھی تلنگانہ کے خطوط پر ترقی کا مطالبہ کررہے ہیں۔ترقی کا تلنگانہ ماڈل ملک بھر میں ستائش حاصل کررہا ہے۔

۲۵۴۔ مرکز کی جانب سے پابندیوں اور امتیازی سلوک کے باوجود، تلنگانہ نے ترقی اور عوام کے بہبودی پروگراموں پر کوئی سمجھوتہ نہیں کیا ہے۔

۲۵۵۔ اگرچہ ملک میں تخریبی عناصر فرقہ وارانہ اور سماجی ہم آہنگی میں خلل ڈالنے کی کوشش کررہے ہیں، تلنگانہ 'گنگا جمنا تہذیب' پر عمل کرتے ہوئے سماجی وفرقہ وارانہ ہم آہنگی برقرار رکھے ہوئے ہے۔خود اعتمادی برقرار رکھنے کی ہماری کوششیں ماند نہیں پڑی ہیں اور عوام ہنوز ہماری حکومت پر اپنا بھرپور اعتماد برقرار رکھے ہوئے ہیں۔

۲۵۶۔ ہم نے جو ترقی حاصل کی ہے اس پر مطمئن ہوجانا تلنگانہ جیسی ریاست کے مظاہرہ کی خصوصیت نہیں ہے۔ہمارے عزت مآب وزیراعلیٰ نے ہمیشہ نئے اہداف کا نشانہ مقرر کیا اور انہیں حاصل کرنے کی جدوجہد کرتے ہیں۔آیئے ہم اپنے عوام کی دعاؤں کے ساتھ ہمارے عزت مآب وزیراعلیٰ کے بےلوث اہداف کی تکمیل کے لئے خود کو وقف کریں۔

۲۵۷۔ تلنگانہ آنے والے برسوں میں پیش قدمی کرے گا اور ملک کی تعمیر میں اہم رول ادا کرے گا۔آیئے دلتوں، قبائلیوں

48

'اقلیتوں' پسماندہ اور کمزور طبقات اور اعلیٰ ذاتوں کے غریب عوام کی بہتری کے لئے کوئی کسر چھوڑے بغیر مل جل کر جدو جہد کو جاری رکھیں۔اس باوقار اور بے مثال مقصد میں' میں تلنگانہ کے تمام عوام سے بھر پور تائید اور تعاون کرنے کی عاجزانہ درخواست کرتا ہوں۔

۲۰۲۳-۲۴ موازنہ تخمینہ جات

۲۵۸۔ موازنہ ۲۰۲۳-۲۴ میں جملہ مصارف ۲,۹۰,۳۹۶ کروڑ روپئے' مصارف مال ۲,۱۱,۶۸۵ کروڑ روپئے اور سرمایہ مصارف ۳۷,۵۲۵ کروڑ روپئے کی تجویز ہے۔

۲۵۹۔ میں موازنہ برائے ۲۰۲۳-۲۴ کو اس معزز ایوان کی منظوری کے لئے پیش کرتا ہوں۔

جئے تلنگانہ جئے ہند

MR. CHAIRMAN:- The Budget has been presented to the House.

Now, the House is adjourned to meet again at 10-00 A.M. on Wednesday, the 8th February, 2023.

[The House, then adjourned at 12-13 P.M. to meet again at 10-00 A.M. on Wednesday, the 08th February, 2023.]

☺☺☺

"PUBLISHED UNDER RULE 316 OF THE RULES OF PROCEDURE AND CONDUCT OF BUSINESS IN THE TELANGANA LEGISLATIVE COUNCIL AND PRINTED AT ASSEMBLY PRESS, PUBLIC GARDENS, HYDERABAD."